PRIJSVERHANDELINGEN,

OVER DE

BESTE THEÖRIE VAN STRAFFEN EN BELOONINGEN

IN DE

SCHOOLEN.

UITGEGEEVEN DOOR DE

MAATSCHAPPIJ:

TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.

TE AMSTELDAM, bij
HARMANUS KEIJZER, CORNELIS DE VRIES,
EN
HENDRIK VAN MUNSTER,
Boekverkoopers, 1794.

BERICHT.

Dat het straffen en beloonen in de Schoolen, ter beteugeling van kwaade, en ter bevordering van goede daaden, geschieden moet, is algemeen bekend; doch de regelen, welke Schoolmeesters in deeze beide opzigten behooren te volgen, wanneer zij het ontzag, en te gelijk de liefde hunner Leerlingen, willen behouden, kent men zeker in ons Vaderland niet genoeg; en bijna zo weinig als de grenzen, waar de belooningen behooren te eindigen, of de straffen moeten beginnen. Het was hierom dat de Maatschappij, tot haar bepaald doel gesteld hebbende, de gebreken in de Schoolen onzes Vaderlands zodanig te verbeteren, dat men omtrend dezelve, ten minste voor onze Nabuuren, niet behoefde te bloozen, deeze stoffe, in haare Algemeene Vergadering van 1792, opgaf, en de twee volgende Verhandelingen, der Hee-

ren J. H. FLOH en A. VAN DAM, *den* 13[den] *van Oogstmaand* 1793 *bekroonde.*

Overtallig zal men dezelve niet kunnen noemen, daar 'er (zo verre wij weeten) in het Nederduitsch zo weinig over dit onderwerp geschreven is, dat het bijna niet mag genoemd worden, wanneer men alleen uitzondert het geen de Hooggeleerde H. J. KROM § 11. *en* 31, *en de kundige Schoolhouder* K. VAN DER PALM, *bl.* 273, *in hunne Verhandelingen, over* de verbeteringen der Schoolen, *als in het voorbijgaan, en geenzins opzettelijk, over die stoffe hebben voorgedragen* (*).

Het oogmerk der Maatschappije, welk zij, door het uitgeeven deezer Verhandelingen hoopt te bereiken, is geen ander, dan den Schoolmeesteren eene

(*) Verhandelingen van het Zeeuwsche Genootschap, *VIIIste Deel; als mede bl.* 404. *en* 450, *van dat zelfde Deel.*

eene geregelde Handleiding te geeven, volgens welke zij, op de meest voegzaame wijze, hunne achting in de Schoolen kunnen bewaaren, zonder Tirannen te zijn (*), *en de genegenheid der Jeugd bezitten, zonder eenige kwetzing aan de Schooltucht toe te brengen. Zij begeerde hen derhalven duidelijk te doen zien, welke misdaaden zij behooren te straffen, en welke daaden zij moeten beloonen; als mede, hoe zij zich daar bij best gedraagen zullen.*

Mogten de Schoolmeesters in ons Vaderland hun

(*) Volgens zeker Hoogduitsch *Visitations Directorium* van den jaare 1734, te vinden in CALENBERG's *Landesverordnungen*, moet opzettelijk gevraagd worden: „Of op de Schoole wel goede *Orde* en *Dis-* „*ciplin*, doch zonder *Tirannij* gehouden wordt?" — Weshalven dit ook als eene der *Ambtspligten* van eenen Schoolmeester wordt opgegeeven, in de *Grondbeginsels van het Schoolmeesters Seminarium* te *Hanover*, *bl.* 94. enz.

hun gewigtig Ambt, door de medegedeelde gronden, eenigzins zien verligt worden! Mogt het aankomend geslachte eerlang zelve gevoelen, dat men tot vermeerdering van zijn geluk, tot vermindering van straffen, en tot aanmoediging van het onderwijs in de Schoolen, door de uitgave deezer Verhandelingen iets had toegebragt! Dan zouden de onvermoeide poogingen van sommige Menschenvrienden, gevoegd bij die der Maatschappije, om het nut van 't Algemeen *te bevorderen, aanvanglijk voldoende zijn.*

Uit naam der Maatschappije.

G. Brender à Brandis
Secretaris

ANTWOORD

OP DE

VRAAG:

Welke is de beste Theörie van Straffen en Belooningen in de Schoolen?

DOOR

JACOB HENDRIK FLOH,

Leeraar der Doopsgezinden te Endschede;

AAN WIEN DE

GOUDEN EERPENNING

IS TOEGEWEEZEN.

ANTWOORD

OP DE

VRAAG:

Welke is de beste Theörie van Straffen en Belooningen in de Schoolen?

INLEIDING.

Straffen en *Belooningen* zijn, naar 't schijnt, onontbeerlijke behoeften voor den zinnelijken aardbewooner, om hem als *Mensch* te doen leeven. Ten minsten, wanneer men met opmerking let, op de inrigting van alle volken, die 'er op den bekenden Aardbodem bestaan, maatschaplijk samenleeven, en, volgends de geschiedenissen van de vroegste tijden, maatschaplijk saam geleefd hebben; dan was 'er nergens ooit een eenigermaate beschaafd volk, of men heeft aldaar nodig geacht, edele en uitmuntende bedrijven te vergelden, ter belooninge van den daader, en ter opwekkinge van den naarijver: en om straffen te bepaalen, tot afschrik van het kwaade, en ter beteugeling van den moedwil.

Dit had, reeds voor veele Eeuwen, onder het menschdom plaats, is overal, heden ten dage, nog werklijk het geval, en zal, waarschijnlijk, ook wel altoos blijven plaats hebben, zo lang menschen, *menschen* zijn.

Wij ten minsten kunnen ons, op goede gronden, niet wel overreeden, dat 'er ooit in eenige menschlijke maatschappije, zodanige inrigtingen zouden kunnen gemaakt worden, waardoor aanmoedigende belooningen, en afschrikkende strafoefeningen, overtollig en nutteloos zouden worden. Het spreekt van zelve, dat men de menschen moet neemen, zo als ze wezenlijk zijn, en niet, zo als men zich dezelven, aan de fraaiste zijde, wel zoude kunnen voorstellen. Zo lang wij hier, in deeze ondermaansche gewesten, verkeeren, zijn wij menschen, nog geene Engelen, maar steeds zinnelijke schepselen. En, — eene Maatschappij van louter wijsgeeren, is — eene hersenschim!

Zijn *Straffen* en *Belooningen* volstrekt noodzaaklijk, in alle welingerigte maatschappijën van volwassene menschen, wier verstandelijke vermogens tot volle rijpheid zijn gekomen, hoe veel te meer mag men dan vaststellen, dat straffen en belooningen volstrekt onontbeerlijk zijn in de Schoolen; die men, onder zekere, zich van zelf aanbiedende, bepaalingen, niet geheel oneigen mag aanmerken, als zo veele kleine maatschappijën, waar van de Schoolmeesters de hoofden zijn, aan welken men het opzigt over de kinderen, en de bewaaring der goede orde, heeft toevertrouwd.

In

In de daad, zonder gepaste ſtrafoefeningen, zoude het volſtrekt onmogelijk zijn, de rust en goede orde te bewaaren, en den moedwil, dartelheid, en weelde van den onbedreeven, en geheel onnadenkenden, gemengden hoop, van jong volk, als waaruit in 't algemeen de Schoolen beſtaan, behoorlijk te kunnen beteugelen: terwijl bekoorende en vleiende belooningen bij uitneemenheid geſchikt zijn, om niet alleen de redenen, om te moeten ſtraffen, waarop nimmer genoeg kán toegelegd worden, te doen verminderen; maar ook, om in de jonge gemoederen te doen ontvonken en aan te kweeken, eerzugt en naarijver, die twee groote drijfveêren, die den van natuure loggen ſterveling tot werkzaamheid aandrijven, en hem, wanneer ze verſtandig geſteld, en niet overſpannen worden, eigenaartig aanzetten, niet alleen tot eene onvermoeide werkzaamheid, maar ook tot groote, edele, en voortreflijke ondernee-mingen.

De noodzaaklijkheid van ſtraffen en beloonen in de Schoolen, zal dus, naar ik vooronderſtelle, wel van niemand in twijfel worden getrokken: en met niet minder grond meene ik hier ook te mogen onderſtellen, dat een ieder, die de zaak met de vereischte aandagt overweegt, volmondig zal toeſtemmen, dat de vraag der Maatſchappij:

„ *Welke is de beste Theörie van Straffen en*
„ *Belooningen in de Schoolen?*"

eene vraag is van zeer veel aangelegenheid;

 die

die der bijzondere opmerkinge van elken menfchenvriend wel waardig is, en met het grootfte regt eene plaats verdient, onder die onderfcheidene nuttige Prijsvraagen, op welke de bekroonde antwoorden, door de Maatfchappij, van tijd tot tijd, door den druk gemeen gemaakt worden, *tot Nut van 't Algemeen.*

EERSTE AFDEELING.

Waarin het groot gewigt, en het moeilijke der gevraagde zaake aangeweezen, en het (vooronderftelde) oogmerk der Vraage zelve, bepaaldelijk opgegeeven wordt.

Wie, die verftandig nadenkt, bezeft niet, dat de voornaamfte grondflag, van 's menfchen wezenlijk karakter, in de jeugd wordt gelegd: en dat de mensch, gebooren om *mensch* te zijn, voornaamlijk, ja maar eerst, door de opvoeding, een *mensch* wordt. Eene onverftandige behandeling in de Schoolen, met opzigt zo wel tot ftraffen als beloonen, maakt, op het hart des menfchen, een' kwaaden indruk, en geeft aan zijn karakter, onvermijdelijk, eene ongunftige plooi; welke hij, hoe zeer door eene verftandige opmerkzaamheid zijne gebreken hebbende leeren kennen,

nog-

nogthans, genoegzaam door zijn geheele leeven, nimmer zo geheel kan ontplooien dat dezelve niet eenige rimpels achterlaate; die somtijds, naar gelang van tijd en omstandigheden, meerder of minder zigtbaar worden, en waarvan, zo wel de mishandelde voor zichzelven, als zij, die met hem verkeering moeten houden, en meermaalen de maatschappij, waarin hij leeft, de nadeelige uitwerkselen gevoelig moeten ondervinden.

Hoedanig is het nu, over 't algemeen, met het straffen en beloonen in de Schoolen, gesteld? —

Veele Schoolmeesters gaan, omtrent het straffen, nog, maar al te veel, op de allerlaagste, en de menschlijke natuure vernederende en onteerende wijze te werk; door steeds, bij het allerminste verzien, of verzuim, met roede, stok, of plak, onbarmhartig vaardig te zijn; niet, als of zij jonge en onbedreevene menschen, schepsels met eenen redelijken aanleg, door eene verstandige behandeling, hadden op te leiden tot eene trapsgewijze ontwikkeling, tot een wijs gebruik hunner redelijke vermogens; niet, als of ze hen, door ernst, gepaard met minzaamheid, vatbaar behoorden te maaken voor goede redenen: neen! geheel anders, en bijkans op dezelfde wijze, als of ze jonge jagthonden, door vrees en ontzag, tot eene dierlijke gehoorzaamheid en oplettenheid, hadden afterigten. Behalven deeze onmenschlijkheden, gaat men nog, ten aanzien van het straffen en beloonen in de Schoolen,

over 't algemeen, op de aller onbedagtzaamste, en onvoorzigtigste wijze te werk.

Men oefent, dikwerf geheel onberedeneerd, en op de alleronverstandigste wijze, die straffen, of men verkwist die belooningen, die 'er eenmaal in het School ingevoerd en gebruiklijk zijn; zonder op de onderscheidene geaartheden, en verschillende opvoedingen der kinderen, behoorlijk te letten.

KLAAS, bij voorbeeld, een arme jongen, wiens braave ouders, om hun dagelijksch brood, zwaar moeten werken, en die door eene ongelukkige verwaarloozing in hunne jeugd, nauwlijks, of wel geheel niet leezen, noch schrijven kunnen, wordt, wanneer hij in het opzeggen zijner lesse hapert, op dezelfde wijze en even hard bestraft, als PIETER, die te huis het voordeel eener beschaafde opvoedinge geniet, en wiens ouders tijd, lust, en bekwaamheid hebben, om hem afzonderlijk te oefenen, waarvan de eerste geheel verstoken is, en alleen, gelijk men spreekt, op zich zelven moet vlotten en drijven.

PIETER vertoont zijn schrift aan den meester; het is zindelijk en wel; hij wordt, over zijne netheid en goede vorderingen in het schrijven, gepreezen, en de Meester prent het hoogste teken van goedkeuring, als eene belooning, op zijn schrift. KLAAS komt nu ook met zijn schrift; voor eerst heeft het zulk een zindelijk voorkomen niet, en is door des schrijvers handen, waarmede hij te huis alles moet aantasten, eenigzins besmuld: en moet ook, ten anderen, naar waarheid, in netheid en juistheid van schrift, voor dat

van

van PIETER wijken. Hij wordt bekeeven; en ouder en grooter zijnde dan PIETER, worden 'er vergelijkingen, tot lof van PIETER, en tot ſchande van KLAAS, aangeſteld. PIETER verheft nu zijn aangezigt; en KLAAS, door hem uitgelagchen wordende, wordt beſchaamd en verlegen. De Meester gaat nu over om KLAAS regtſtreeks te bekijven, en hem zijne onzindelijkheid en ongeſchiktheid tot ſchrijven, met harde woorden te verwijten. Onder het veragtlijk toeduuwen van, *daar domme jongen*, wordt het aanſtootelijkſte teken van afkeuring, veragtlijk, geklad op het ſchrift van KLAAS: 't welk hij, met veel moeite, en in hoope van goedkeuring, in het zweet zijns aangezigts, als 't ware, had geſchreeven. Het geſchrift van KLAAS was, in vergelijking met dat van PIETER, op zichzelfs zekerlijk het ſlegtſte; maar als van KLAAS komende, die zo veel gelegendheid niet had als PIETER, om zich te huis te kunnen oefenen, en die geheel aan zich zelven was overgelaaten, was het al vrij wel: en deeze omſtandigheden wel in aanmerking genoomen zijnde, verdiende KLAAS gantsch niet bekeeven te worden, maar veel eer, ruim zo goed als PIETER, een teken van aanmoediging, om verder, naar zijne vermogens en omſtandigheden, zijn best te doen. En wat is nu, van zulk een ongepast en verkeerd beloonen en ſtraffen, veelal het natuurlijk gevolg? PIETER wordt een verwaand gekjen, 't welk uit de hoogte op KLAAS begint neder te zien; de lust en moed wordt in KLAAS

uitgedoofd; en de weinige tijd, dat de ouderen van KLAAS hem naar de School hebben kunnen zenden, uit hoofde, voornaamlijk, van het voor hen kostbaar schoolgeld, is naauw verstreeken, of KLAAS verwaarloost het werk, waarin de Meester hem een tegenzin heeft doen krijgen. Nu en dan, 't is waar, gevoelt hij zich nog wel eens aangeprikkeld, om, wanneer 'er tijd is, een schrift te schrijven; maar nú, meer dan in zijnen schooltijd, van dit werk afgewend zijnde, gaat het ook minder vlot: met eenige mismoedigheid herinnert hij zich, onder het gebrekkig schrijven, de veragtlijke behandelingen des Meesters; en ongelukkig vervalt KLAAS nú op het denkbeeld, dat het toch wel waar konde zijn, 't geen hem de Meester zo dikwijs had toegeduuwd, dat hij *een lompe en domme jonge was.* KLAAS scheid onvergenoegd van het werk af, en zijn schrijfgereedschap bergende, ziet hij, met tegenzin, den bestooven inktkoker, op de kast, of voor den schoorsteen staan, zonder ooit lust te krijgen, van 'er de schrijfpen eens in te doopen: en ziet, KLAAS schrijft niet meer! — en al het geleerde vergeetende, word hij, zo als 'er onder den gemeenen burgerstand, helaas! nog maar al te veelen zijn. —

Doch, waar zoude ik beginnen, en wanneer zoude ik kunnen ophouden, indien ik hier eene lijst wilde vervaardigen, van alle die menigvuldige gebreken, die 'er in de behandeling der kinderen in 't algemeen, met opzigt tot straffen en beloonen in het bijzonder

der

der, helaas! nog maar al te veel in de Schoolen plaats hebben?

Welk een akelig, en zeer droevig gezigt, is het voor den verſtandigen menſchenvriend, wanneer hij bij het bezigtigen der ſchoolen, eenen ſtuurſchen en donkerzienden Schoolmeester op zijnen ſtoel geplaatst ziet, die altoos even onvriendelijk, zijn meesterlijk gezag, door ſchelden en kijven, zoekt te handhaaven, en ter bevorderinge daarvan, vreeslijk omſtuuwd is, met de roede, ſtok, plak, en dergelijke tugtwerktuigen meer! — Wie, die zulk eene vertooning ziet, wordt hierdoor niet ten eenenmaale afgebragt van het eigenlijk denkbeeld, dat elk verſtandig mensch zich anders van ieder School vormt, als van eene plaatſe, daar ongeoefende, en onbedrevene kinderen, liefderijk opgeleid, en verſtandig moeten gevormd worden, tot redelijke menſchen. Men verliest, waarlijk, dit denkbeeld geheel, en verbeeld zich veeleer, eene partij kleine Rasphuisboeven en Spinhuisveegen te zien; onder welke uitvaagſels van het menschdom, die ſtuurſche en onvriendelijke man, met zijne plak en ſtok, de goede orde moet bewaaren. In de daad, met aandoening, — met zeer veel aandoening, ſchrijf ik dit!! —

Straffen, voorzeker, ik herhaal het, moeten in een iedere School plaats hebben, en in tegenoverſtelling, of liever in vermindering', zo veel mogelijk, van de redenen om te moeten ſtraffen, ook Belooningen. Maar! —

Welke is nu de beste Theörie van Straffen en Belooningen in de Schoolen?

Een gewigtig en zeer moeilijk ſtuk, misſchien het moeilijkſte in de geheele opvoeding.

Gewigtig, om de reeds bijgebragte redenen; om dat, naamelijk, eene verkeerde behandeling in de ſchoolen, zo met opzigt tot ſtraffen als beloonen, altoos eenen ſchadelijken, en meermaalen geheel verderflijken, invloed heeft, op het karakter des menſchen, genoegzaam door zijn geheel leeven. En moeilijk, zeer moeilijk is dit ſtuk, wanneer men bedenkt, welk eene groote maate van menſchenkennis, niet alleen, maar ook welk eene aanhoudende oplettenheid 'er toe vereischt wordt, om de onderſcheidene natuurlijke geaartheden, en verſchillende karakters der kinderen, juist te leeren kennen: en hoe veel, hoe verbaazend veel 'er afhangt, van de aart en wijze, hoe men ſtraffe, en hoe men beloone.

Immers, wat is, of liever, wat behoort het groot en voornaam oogmerk van alle ſtrafoefeningen, en van alle belooningen in de Schoolen te zijn? Wat anders, dan de zedelijke verbetering der kinderen, zo in 't algemeen, als in het bijzonder; aan den eenen kant, om den kwaaddoener de onaangenaame gevolgen van zijn ſlegt gedrag, zo veel mogelijk, zelve te doen gevoelen, en om anderen daardoor, van ſoortgelijke, en andere misdaaden, zo veel mogelijk, af te ſchrikken; en aan den anderen kant, om de eerzugt van hem, die zich, in eenigerhande opzigt, de eer eener be-

belooning' waardig gedraagen heeft, door eene gepaste aanmoediging, nog meer te ontvonken, om verder naar braafheid te ſtreeven, en ook om anderen uit hunne traagheid op te wekken, en tot een braaf en lofwaardig gedrag uittelokken.

Zullen nu deeze oogmerken met der daad worden bereikt, wie bezeft dan niet hoe veel, hoe verbaazend veel 'er, zo wel ten aanziene van ſtraffen als beloonen, afhange, dat men de natuurlijke geaartheden en karakters der voorwerpen kenne, die geſtraft of beloond moeten worden? en dat het waarlijk geheel niet onverſchillig is, hoe, en op welk eene wijze, men de ſtraffen oefent, en de belooningen uitdeelt, of toewijst.

De verſchillende huislijke opvoedingen der kinderen, als ook hunne onderſcheidene natuurlijke geaartheden, maaken het zeer begrijplijk, dat men ze, ter werklijke bereikinge van het waare doel der ſtraffen en belooningen, bij mogelijkheid niet wel naar eenen algemeenen regel, op één en dezelfde wijze kan behandelen; dat geene, 't welk voor het eene kind, van eenen eergierigen aart, en van eene goede opvoeding, eene zeer beſchaamende ſtraf is, kan voor het andere, ſlegter opgevoed, en laaghartiger van aart, een geheel onverſchillig bedrijf zijn.

Willem, bij voorbeeld, een kind van eenen zagten aart, en van een teder geſtel, ſpeelt, in plaatſe van te leeren, onder ſchooltijd met kasper, een ſterk geſpierden en wilden jongen. De Meester betrapt hen, en zich aan een en dezelfde misdaad ſchuldig ge-

gemaakt hebbende, worden zij ook beiden, onberedeneerd, tot een en dezelfde ſtraffe gedoemd; want wie kent die vrij algemeen aangenomen ſtelregel van veele Schoolmeesters niet: gelijke Monniken gelijke kappen. Welk eene ſtraffe men nu hier ook bedenke, zeker en gewis zal 'er, ten aanziene van de eene of andere partij, altoos eene onbillijke onëvenredigheid plaats hebben; de een of anderen wordt, of te hard, of te zagt geſtraft: en op eene even gelijke wijze is het ook gelegen, ten aanziene van het beloonen: een enkel bravo! bij voorbeeld, is voor WILLEM, die eergierig is, eene veel grootere belooning, dan voor KASPER, die daaromtrent onverſchilliger is, een driemaal herhaald *voortreflijk!* —

En hoeveel, hoe verbaazend veel, hangt 'er nu ook niet af, van den aart en de wijze, hoe men ſtraffe, en hoe men beloone. Geſchied het eerſte met toornigheid of met zigtbaare blijken van genoegen, met een lagchend wezen, bij voorbeeld, en niet met ernst, gepaard met minzaamheid: en beloont men ſlegts onverſchillig, en met geene eenigzints nadruklijke deftigheid, en niet met alle uiterlijke tekenen van goedkeuring, de allergepaste ſtraffen, en uitgelezenſte belooningen, zullen dan waarlijk, of geheel niet, of maar zeer gebrekkig het voorgeſtelde doel bereiken.

Dit een en ander is, dunkt mij, zo klaar, en in het oogloopend duidelijk, dat men elk bewijs of voorbeeld, dat hieromtrent ter ſtaavinge of ophelderinge zeer ligt zoude kun-

kunnen bijgebracht worden, als geheel overtallig zal aanmerken.

Hoe gaarne, hoe hartlijk gaarne ik dan nu ook iets toebragt, om aan de Schoolen een bevalliger, en in de oogen der kinderen bekoorlijker, voorkomen te helpen geeven, dan dezelven, over 't algemeen, tot nog toe hebben; en wel inzonderheid ook, van den kant, der, nog maar al te veel plaats hebbende, wreede, onmenschlijke, en geheel verkeerde ſtrafoefeningen, en ongepaste belooningen: nogthans wanhoope ik bijkans aan een goeden uitſlag in deezen; wanneer ik, het ligchaam der Schoolmeesters in dit land [de goeden niet te na geſproken] voor zo verre mijn gezigt in deezen reikt, met de vereischte opmerkzaamheid, bedaard overzie.

Het zij verre, zeer verre van mij, dat ik, met een zwart vooroordeel, tegen onze Schoolmeesters zoude ingenoomen zijn. Neen! — ik heb achting, waare achting, voor deezen, op zich zelf, zeer eerwaardigen ſtand: ik acht de braaven, de welmeenenden, en kundigen onder hen zeer hoog; als lieden die een uitgebreid nut kunnen te wege brengen, en prijze hunne verdiensten. Maar, zal ik der waarheid onzijdig hulde doen, dan moet ik bekennen, dat het mij voorkome, dat het getal der kundigen gering zij: en dat veele, zeer veele Schoolen in ons land ſlegt, zeer ſlegt bezet zijn. En geen wonder! — Zo lang men, deezen in de maatſchappij zeer gewigtigen, en zeer eerwaardigen post, niet eerwaardiger maakt,

dan

dan hij nu werklijk ſchijnt te zijn; door de gemoedelijkſte zorge te draagen, dat deeze gewigtigen post, hem, die denzelven bekleed, ook ordentlijk geneere, en ſteeds bezet worde met mannen, van een goed zedelijk gedrag, en die daarbij oordeel, en gezond verſtand hebben: zolang zal men, hier en elders over den ſlegten toeſtand van veele Schoolen, wel te vergeefsch blijven klaagen. En zo lang men nog in dat denkbeeld ſchijnt te zijn, dat de voornaamſte vereischten eenes goeden Schoolmeesters zijn, dat hij eene fraaije hand ſchrijve, met eene gemaakte deftigheid, duidelijk, en zonder haperen leeze, de cijferkunst verſtaa, en daarbij aan zommige plaatſen, eene goede ſtem hebbe, om in de Kerk het Voorzangers ambt te kunnen bekleeden: zo lang moge 'er diep onderzogt, en veel en breed worden geſchreeven, welke de beste Theörie van Strafſen en Belooningen in de Schoolen zij, men zal nogthans om de boven bijgebragte redenen, over 't algemeen, van de allerbeste aanwijzing in deezen, weinig of geene vrugten zien.

Dan, daar eene algemeene hervorming in deezen, niet eensklaps kan te wege gebragt worden, en ook regtſtreeks het werk is der regeerende magten; uit dien hoofde kunnen bijzondere leden van den burgerſtaat, hier omtrent, niets meer doen, dan het goede zaad uitſtrooien, of het welligt ook zodanig welig mogt opgroeien, dat het onkruid door het zelve verſtikt wierde: of dat het ten minsten aan deeze of geene plaatſen,

hoe

hoe veel of weinig ook, goede wortelen schieten, en gewenschte vrugten mogt voortbrengen.

Met zulk een, voor het menschdom weldaadig, oogmerk, voorzeker is het ook, dat de menschlievende Maatschappij, de voorhandene Prijsvraag, ter beantwoordinge voorstelde.

De menschminnende uitschrijvers van deeze vraage hebben alle die gewigtige zwaarigheden en bedenkingen, hier voor door ons geopperd, voorzeker zeer wel ingezien; en dus, zonder op den, over 't algemeen, nog zeer gebrekkigen toestand van ons schoolwezen in het bijzonder te letten, wijslijk gevraagd:

„ *Welke is de* BESTE *Theörie van Straf-*
„ *fen en Belooningen in de Schoolen.*

zonder te bepaalen, dat men naauwkeurig te zien hebbe, op de algemeen plaats hebbende schoolinrigtingen van dit Gemeenebest.

Men bedoelt des door dit vraagstuk, om het algemeen, en wel inzonderheid de voorstanders der Schoolen, opmerkzaam te maaken, op zulk een gewigtig stuk der opvoeding', als het *Straffen* en *Beloonen* in de Schoolen is: en ook, om waardige Schoolmeesters, nopens dit gewigtig stuk, meer en meer aan het denken te helpen: en hen, die hun zwaarwigtig ambt, als eerlijke lieden, volgens pligt en geweeten, op de beste wijze, gaarne wenschen waartenemen, eene bekwaame handleiding te bezorgen, wat zij

in

in het werk te ſtellen hebben, en hoedanig zij zich behooren te gedragen, in eene zaak van zoveel aangelegenheid, als het ſtraffen en beloonen, der aan hunne zorge en opzigt toevertrouwde ſchoolkinderen is.

In vertrouwen dat dit het waare doel der voorgeſtelde Prijsvraage zij, zal ik het waagen, mijne gedachten, noopens dit onderwerp, der Maatſchappije, ter beoordeelinge voor te ſtellen.

TWEEDE AFDEELING.

Bevattende eenige bijzondere aanwijzingen en beredeneerde ſchikkingen, die, ter behoorlijke beantwoording van het opgegeeven vraagſtuk, noodzaaklijk in het oog moeten gehouden worden.

Ter behoorlijke aanwijzing der beste Theörie van Straffen en Belooningen in de Schoolen, zal het, naar ik meene, volſtrekt noodzaaklijk zijn, dat ik hier, vooreerst, een beknopt Plan ontwerpe, eener goede en welingerigte Schoole. Het ſpreekt van zelve, dat dit plan zich hier niet verder kan uitſtrekken, dan voor zo verre zulks noodzaaklijk geächt wordt te zijn, tot ons tegenwoordig onderwerp: eene algemeene opgaave eener goede ſchoolinrichting behoort hier thans

tot onze taak niet. En dat ik ten anderen, eene algemeene fchets tekene, van het gedrag en karakter eenes waardigen Schoolmeesters.

De noodzaaklijkheid van dit een en ander loopt te zeer in het oog, dan dat ik het nodig achte, zulks hier, door omflagtige bewijzen, opzetlijk te moeten ftaaven. Zonder zulk eene behoorlijke inrigting en opgaave, zal men, in de aanwijzing van de beste theörie van ftraffen en belooningen, fteeds in het wilde fchermen. Zonder goede grondflagen, kan men van geenerhande zaak iets goeds verwagten: en wat zal het baaten, de beste theörie van ftraffen en belooningen regtftreeks op te geeven, zonder tevens te doen zien, hoedanig men dezelve, op de best mogelijke wijze ook werklijk ter uitvoer kan brengen? —

P L A N

EENER ALGEMEENE GOEDE SCHOOL-INRIGTING.

Een ieder School, in welke men veel moet ftraffen, is altoos eene flegte School: en daar nu evenwel ftraffen, zo wel als belooningen, in ieder School, volftrekt onontbeerlijk zijn, zo hangt het veel, zeer veel, en van de inwendige inrigting van het fchoolvertrek, en van het karakter en gedrag des Schoolmeesters af, om deeze noodzaaklijkheid te doen verminderen.

Wat de inrigting van het schoolvertrek betreft, hiertoe is nodig, dat 'er in hetzelve eene goede schikking plaats hebbe: zo wel ten aanziene der zitplaatze des Schoolmeesters, als ook met opzigt tot die der leerlingen.

Wat het gestoelte des Meesters betreft, hieromtrent zoude ik zeer sterk aanraaden, dat het eenigzins verheven en zodanig geplaatst ware, dat de Schoolmeester, met een enkel opslag van het oog, als 't ware, alle zijne leerlingen konde overzien, en dus elke onbehoorlijkheid ligt zoude kunnen bemerken.

Van deeze inrigting der Schoolen, hangt, misschien, meer af, dan veelen, welligt in den eersten opslag zullen inzien. Kan de Schoolmeester van zijne gewoone zitplaats het geheele schoolvertrek overzien, en elken leerling in het bijzonder op zijne plaats bemerken, dan begrijpt men ligtlijk, dat deeze schikking een zeer gepast middel is, om veele redenen tot straffen volstrekt te weeren. Immers, zodra de kinderen in dat denkbeeld zijn, dat de oogen des Meesters steeds op hen zijn gevestigd, dan kan het niet missen, of deeze gedagte is altoos van eene goede uitwerking, op hunne gemoederen, en belet natuurlijk de involging van veele ongeregelde neigingen en begeerten, welke men vrij mag onderstellen, dat 'er toch nu en dan bij kinderen wel eens opkomen. Dit voordeel mist men geheel, wanneer de Schoolmeester aan het einde der Schoole is gezeten, van waar hij niet onderscheidenlijk kan bemerken, wat de kinderen aan het an-

de-

dere einde doen: of ook wanneer hij zelfs, naar een gedeelte zijner schoolkinderen, met den rug gekeerd zit. Gelegenheid, zegt het spreekwoord, maakt dieven: en zo ook is het hier; het vertrouwen, dat men van den Meester niet wordt bemerkt, zet menig kind aan, om iets onbetaamelijks te doen, waaraan het niet eens zou gedacht hebben, indien het bewust ware, dat de oogen des Meesters welligt op hem zouden kunnen gevestigd zijn.

En dit denkbeeld — te weeten, de Meester kan het ligt zien wat ik doe, — bewerkt reeds, in het afgetrokkene en op zichzelve, onbegrijpelijk veel goeds; want wie, die eenige menschenkennis bezit, weet niet, dat de gelegenheid onze onbetaamelijke lusten en begeerten niet alleen aanzet, maar ook derzelver getal allengskens ongemerkt doet vermeerderen. Dus, om hier bij 't stuk te blijven, een kind, dat weet dat het onder een geduurig opzigt is, zal minder aanvechting hebben van ongeöorloofde begeerten, dan een zodanig, dat zich hieromtrent vrijer acht te zijn. — Ik zou hier over nog verder kunnen uitweiden, en nopens dit onderwerp, op zich zelve, zeer wel eene geheele Verhandeling kunnen schrijven; doch het aangestipte zal, vertrouw ik, genoeg zijn, om den denkenden Leezer te overtuigen, van de groote nuttig- en noodzaaklijkheid der voorgeslagene zitplaatze der Schoolmeesters: en niemand zal, denk ik, nu wel geen oogenblik meer twijfelen, aan de gegrondheid deezer verzekeringen, dat men bij

zulk eene inrichting, oneindig veele redenen, om te moeten ftraffen, zal weeren.

Nopens de zitplaatzen der leerlingen, zoude ik de navolgende fchikking maaken:

Dewijl men, over 't algemeen, gewoon is, de kinderen vrij jong ter Schoole te zenden, zoude ik raaden, de leerlingen te verdeelen in twee clasfen, in zogenaamde grooten en kleinen; dat is, ik zou de jongften affcheiden van hen, die ouder zijn, en voor hun zekere afzonderlijke banken beftemmen, in dier voegen, dat hunne afzondering zigtbaar in het oog viele. Bij voorbeeld: zij, die vier jaaren oud waren, tot zeven jaaren toe, zoude ik affcheiden van hen, die ouder dan zeven jaaren waren. En bij deeze algemeene afzondering, zoude ik hieromtrent nog, zo wel met de kleinen als grooten, deeze bijzondere orde houden; dat namelijk de jongften van elke clasfe, zorgvuldig geplaatst werden, het zij op de achterfte of voorfte banken, naar men zulks goedvond: brengende, door zulk eene zigtbare onderfcheiding, de plaatzen zelve, van iedere clasfe, in eene meerdere, en mindere achting.

Bij de allereerfte oprichting eener geheel nieuwe Schoole, zou men, in het plaatzen der leerlingen, zeer zorgvuldig moeten te werk gaan, naar hunnen ouderdom, en vervolgens naar hunne komst op de School: laatende hun, van elke clasfe, die even oud mogten zijn, om den voorrang looten. Bij reeds gevestigde Schoolen, deeze inrigting willende maaken, zou men, behalven het

op-

opgegeevene, wel voornaamlijk moeten zien, op de kundigheden en gemaakte vorderingen der leerlingen.

Bij deeze, naar ik meen, hoogst nodige ſchikking, oordeel ik het, voor elke wel ingerichte School, insgelijks zeer dienſtig, en vooral in eene Republiek, dat 'er zekere algemeene Schoolwetten ontworpen, duidlijk geſchreven, zindelijk op bordpapier geplakt, en op eene aanzienlijke plaats der Schoole opgehangen worden.

Aan het hoofd der Wetten zoude ik eene korte inleiding plaatzen, over de noodzaaklijkheid en het waare doeleinde der volgende Wetten. Zulk eene inleiding oordeel ik zeer gepast, om den kinderen het regte oogpunt aan te wijzen, uit welk zij de Wetten eigenlijk te beſchouwen hebben; en om hen te doen begrijpen, dat billijke wetten geene eigendunklijke uitvinding der heerschzugtige dwingelandij zijn, maar het natuurlijk werk der noodzaaklijkheid.

Deeze Schoolwetten zouden, misſchien, van deezen of dergelijken inhoud kunnen zijn.

PROEVE VAN EENIGE ALGEMEENE SCHOOLWETTEN.

Dewijl 'er geene maatſchappij, hoe groot of klein ook, op den duur beſtaan kan, zonder orde, en daar deeze hoogst noodzaaklijke orde niet kan onderhouden worden, zonder vastgeſtelde Wetten, tot welker gehoorzaame naarkoming alle leden der maatſchap-

pije zich ten hunnen eigenen besten verbinden, en welker verwaarloozing altoos uitloopt op hun eigen nadeel, en dus bij mogelijkheid niet kan geduld worden; zo heeft men het noodzaaklijk geoordeeld, eenige grondwetten te ontwerpen, ten dienste van deeze afzonderlijke School; met geen ander doeleinde, dan om de waare oogmerken deezer Schoole te bevorderen; welke geene andere zijn, dan het *waarachtig geluk* der leerlingen: om van hen goede, braave, en verstandige menschen te maaken, en hen te vormen, tot waardige leden der burgerlijke Maatschappij.

Art. 1.

De gezamentlijke ouderen der leerlingen van deeze School, verwagten van den waardigen Schoolmeester, dat hij, op eene gemoedelijke wijze, zal zorgen, voor de zedenlijke, beschaafde, en verstandelijke opvoeding hunner, aan zijne zorge en opzigt toevertrouwde, zoonen en dogteren. Dat hij niets verzuimen, en zo veel mogelijk alles daadelijk in het werk zal stellen, het geen hij oordeelt, nuttig te zijn, ter bevorderinge der bovengemelde oogmerken: en dat hij op de allernaauwkeurigste wijze zal letten, op eene gehoorzaame naarkoming en goede handhaaving der volgende Wetten.

2.

De gezamentlijke leerlingen van deeze School, zijn verpligt : *den waardigen Meester deezer*

Schoo-

Schoole, in allen opzigte, gehoorzaam te zijn: en hem alle uiterlijke blijken van achting te betoonen, die braave leerlingen, aan hunnen waardigen Meester te bewijzen, verpligt zijn.

3.

Ieder leerling zal gehouden zijn, om, zo veel mogelijk, altoos op den juisten tijd, die daartoe bepaald is, in de School te verschijnen.

4.

Niemand zal, zonder dringende en wettige redenen, ooit een Schooluur mogen verzuimen.

5.

Een ieder zal zich altoos en overal, en wel inzonderheid hier in deeze School, in allen opzigte ordenlijk gedragen; dat is, vriendelijk en beleeft omtrent een ieder, en inschiklijk en dienstvaardig omtrent zijne medeleerlingen.

6.

Een ieder zal gehouden zijn, zijnen schooltijd, ten zijnen waaren beste, steeds getrouw te moeten besteden; dat is, vlijtig en naarstig zijn in het leeren, en op de bevelen, en lessen des Meesters behoorlijk acht geeven.

7.

Geen appelen, peeren, of eenigerhande versnaperingen, mogen hier in de School genuttigd worden.

8.

Niemand zal, onder welk voorwendsel ook, zonder daartoe verlof te vraagen, en uitdruklijk te 'erlangen, buiten het schoolvertrek mogen gaan: en nimmer langer mogen buiten blijven, dan de noodzaaklijkheid volstrekt vereischt. — — —

Op deeze of dergelijk eene wijze, zouden 'er eenige algemeene Schoolwetten kunnen ontworpen worden, die men zoude kunnen vermeerderen, en uitbreiden, naar maate de bijzondere omstandigheden zulks scheenen te eisschen: al het welk aan het oordeel des Schoolmeesters moet overgelaaten worden, Doch, en dit meene ik hier vooral te moeten opmerken, men draage altoos voorzigtig zorg, dat men het getal der Wetten niet al te groot maake, door te veel in bijzonderheden te treden. Door te veel wetten, bint of bepaalt men niet alleen het aanzien en gezag des Schoolmeesters al te veel, en wordt het voor de kinderen zeer moeilijk, om eene overbodige menigte van wetten steeds in het geheugen te houden; maar door te veel wetten komen 'er ook natuurlijk meerdere overtreedingen, en bijgevolg vermeerdert men de redenen om te moeten

ten

ten ſtraffen, in plaatze van 'er ſteeds over uit te zijn, om dezelven, zo veel mogelijk te doen verminderen: gelijk ik reeds heb aangemerkt, en het welk niet nadruklijk genoeg kan herinnerd worden.

Deeze wetten zou ik alle maanden, met eene gepaste plechtigheid, voorleezen; misſchien zou dit op deeze of dergelijk eene wijze kunnen geſchieden.

Na eene opzetlijke aankondiging, dat de Schoolwetten ſtaan voorgeleezen te worden, rijzen alle kinderen van hunne zitplaatzen op, en gereed ſtaande, om met eene eerbiedige ſtilte, het voorleezen der Wetten aan te hooren, neemt de Meester, met eene ernſtige houding, welke achting voor de tafel der wet aanduidt, de Schoolwetten van den ſpijker af, in zijne hand, en begint dezelven, met ongedekten hoofde, langzaam en deftig voor te leezen. Het eerſte Artikel der voornaame pligten des Meesters, voorgeleezen hebbende, zegt hij: Kinderen! hebt gij gehoord, wat de wet van mij, ulieder Meester, vordert? — Nu, ik beloof dan op eene plegtige wijze, aan de regtmaatige verwagting uwer ouderen te voldoen, en mijne pligten gehoorzaam te zullen betrachten. Ja! dat beloove ik!! —

De volgende Artikels voorgeleezen hebbende, vraagt hij: Geliefde kinderen! hebt gij nu gehoord, hoedanig *gij* uw moet gedragen, als waardige leerlingen van deeze School? —

Hier is de plaats, waar de eigenlijke grondſlag, tot uw volgend geluk moet gelegt worden. Mijn pligt is het, om u te

bestuuren, om u te leeren, te vermaanen, van het kwaade terug te houden, en tot de betrachting van braafheid en deugd aan te moedigen, zonder welker betrachting gij nimmer gelukkig kunt zijn. Gij hebt zo even gehoord, dat *ik* plechtig heb beloofd, hiertoe mijn best te zullen doen; — belooft *gijlieden* dan nu ook, van uwen kant, om nimmer tegen de voorgeleezen Wetten te zullen zondigen, en mij in alles steeds gehoorzaam te zijn? — Wat antwoord gij? — Nu roept de geheele school, niet schreeuwend, maar een, uit een geroerd hart voortkomend, ja! uit.

Bij de éérste plegtige invoering van zodanige Schoolwetten, behoort de Meester elk Artikel op te helderen, en de nuttig- en noodzaaklijkheid van hetzelve, naar de bevatting der kinderen, aan te toonen. En dan is het niet genoeg, dat 'er slegts in het algemeen, met een eenpaarig ja! gehoorzaamheid wordt beloofd, maar dan behoort elk leerling in het bijzonder den Meester de hand te geeven, en dus gehoorzaamheid te belooven.

En dit een en ander moet, bij de maandelijksche voorlezing der wetten, als dan ook worden waargenoomen, wanneer 'er nieuwe aankomelingen zijn.

Deeze inrichting dunkt mij, dat in iedere School, in welke men waarlijk wenscht, menschen, door eene menschlijke behandeling tot menschen te vormen, noodwendig moest plaats hebben.

En zodanig eene inrigting is niet moeilijk, zij

zij is noch kostbaar, noch omslagtig: en geene School, hoe gering, of waar ook, kan 'er zijn, in welke niet, min of meer, eene dergelijke inrichting werklijk zoude kunnen gemaakt worden.

ALGEMEENE SCHETS VAN HET KARAKTER EN GEDRAG EENES WAARDIGEN SCHOOLMEESTERS, OM VAN ZIJNE LEERLINGEN GEACHT EN BEMIND TE WORDEN.

Hoe goed de inwendige inrigting eener Schoole ook zij, zonder eenen waardigen Schoolmeester zullen de beste schikkingen nimmer beäntwoorden aan het voorgestelde doel. Uit dien hoofde zal het, ter bereiking van ons oogmerk in deezen, noodzaaklijk zijn, bij de zo even aangewezene schoolinrichting, nu ook te letten, en op het karakter eenes waardigen Schoolmeesters in het algemeen, en op zijn gedrag, onder, en met opzigt tot zijne leerlingen, in het bijzonder.

Gaat het zeker, dat de woorden van iemand, waarvoor men liefde en achting heeft, steeds eenen dieperen indruk maaken: en dat men altoos gewilliger en genegener is, de lessen, raadgeevingen en vermaaningen gehoorzaam op te volgen, van iemand, welken men achting en liefde toedraagt, dan van hem, voor wien men zulke gevoelens niet heeft: dan ook kan 'er niets noodzaaklijker zijn, dan dat het de eerste en voornaame pligt,

van elken waardigen Schoolmeester is, zich de achting en liefde zijner leerlingen te verwerven: ook heeft elk waardig en verstandig Schoolmeester het in zijne magt, om hier in, zonder bepaling, gelukkig te kunnen slaagen.

Zijn 'er eenige Schoolmeesters, die deeze Verhandeling leezende, ons door hunne eigene ondervinding mogten wederleggen; die zich alle mogelijke moeite gegeeven hebbende, om de achting en liefde hunner schoolkinderen te verwerven, hier in bij eenige weinigen geslaagd, doch over 't algemeen in hunne oogmerken verijdeld zijn: de zodanigen moeten wij van goeder harten beklaagen, en medelijdend toeroepen, dat zij zich, of onder de braaven, of onder de verstandige Schoolmeesters, nog niet behooren te rangschikken.

Het kan zijn, dat deeze betuiging, den een of anderen, welligt gevoelig treffe; dit zij zo, en hij die zich door dezelven het meest getroffen gevoelt, heeft juist de grootste redenen, om hier alle zijne bedaardheid op te roepen, en, met eene behoorlijke inspanning zijner gedachten, te leezen en te herleezen, onze volgende aanwijzing, hoe elk waardig Schoolmeester, zich de achting en liefde zijner leerlingen, onfeilbaar kan verwerven.

Deeze aanwijzing moge dienen, aan den eenen kant, ter rechtvaardiginge onzer stellige verzekering, dat elk Schoolmeester, die de achting en liefde zijner leerlingen niet heeft, of onder de braaven, of onder de verstan-

ſtandige Schoolmeesters niet behoort: en aan den anderen kant, ten behoeve van hen, die uit zodanig eene aanwijzing nut trekken, en met dezelven winst kunnen doen.

KARAKTER EN NOODZAAKLIJK GEDRAG DES SCHOOLMEESTERS, OM DE NOODIGE ACHTING ZIJNER LEERLINGEN TE VERWERVEN.

Liefde zonder achting, is eene volſtrekte onbeſtaanbaarheid voor zichzelve; zonder achting kan 'er bij mogelijkheid geene liefde plaats hebben. Wenscht derhalven de Meester zich de liefde zijner leerlingen te verwerven, niets is dan noodzaaklijker, dan dat hij hen vooraf achting inboezeme, voor zijnen perſoon, Hoedanig dit, op de beste wijze kan en moet gedaan worden, zal ik nu, naar mijn inzien, behoorlijk aanwijzen.

Vooreerst en vooral is het noodzaaklijk, dat elk Schoolmeester, die op de achting zijner leerlingen eene gegronde aanſpraak wil maaken, voor alle dingen een man zij, op wiens zedenlijk gedrag, in het gemeene burgerlijke leeven, niets te zeggen valt, en die zich, niet alleen als burger, maar ook wanneer hij het is, als Echtgenoot en Vader, in allen opzigte wel gedraagt.

Bij eene rijpe overweeging van het waardig gedrag eenes Schoolmeesters, om zich de nodige achting zijner leerlingen te verwerven, gevoele ik mij gedrongen, om het hier bij algemeene trekken niet wel te kunnen laaten,

maar

maar om hieromtrent in deeze en geene bijzonderheden te moeten treden. Het kan zijn, dat sommigen welligt deeze bijzonderheden, kleinigheden zouden kunnen noemen; doch ik voor mij houde mij verzekerd, dat men hier ook op kleinigheden vooral te letten hebbe: want kleinigheden kunnen in deezen van zeer groote uitwerkingen zijn.

Bij een algemeen goed burgerlijk gedrag, is het dan voor elken Schoolmeester, die op de achting zijner schoolkinderen eenigen prijs stelt, — en welke waardige Schoolmeester doet dit niet! — zeer noodzaaklijk, dat 'er niet alleen in alle zijne zaaken, die tot de School, of derzelver bestuur, eenige betrekking hebben, altoos eene goede orde zigtbaar heersche: maar ook, dat hijzelve, zich in alles, als een goed voorbeeld vlijtig betoone, naauwkeurig op zijn tijd passe, en daar bij, nimmer anders dan *wel gekleed* in de School onder zijne leerlingen optrede.

Door het eerste, door de voorbeeldige vlijtigheid des Schoolmeesters, en door de nette orde welke hij in acht te neemen hebbe, verstaa ik, dat hij den bepaalden schooltijd, altoos wel zoeke te besteeden, de ingevoerde en eens met overleg vastgestelde orde der lessen, stipt volge, en zich hieromtrent nimmer flof, nog nalaatig betoone: en dat hij het zichzelven tot eene wet maake, om altoos, zo veel mogelijk, net op den tijd in de School te verschijnen, en dat hij steeds geregeld, met een kort, doch met nadruk en deftigheid uitgesproken, eerbiedig uitgesproken.

ken gebed, zijne schoolbezigheden beginne.

Het andere, dat de Schoolmeester steeds welgekleed voor zijne leerlingen verschijne, wil ik hier juist niet zo hebben opgevat, als of hij steeds wel uitgedoscht, en fierlijk opgeschikt ten voorschijne moest komen; dit zij verre — met een japon, ja, nog meer, des noods zelfs met eene slaapmuts op het hoofd, kan men, te weeten naar de omstandigheden, *wel gekleed* zijn, in dien zin naamlijk, gelijk ik zulks hier meene.

De kleeding maakt voorzeker den man niet: maar zigtbaare nalaatigheden in dit stuk, verminderen in 't algemeen de achting, en geeven, kinderen vooral, al te dikwerf aanleiding tot spotternij, en tot zulke aanmerkingen, die met de vereischte achting der leerlingen, omtrent den Meester, onbestaanbaar zijn.

Begeert gij dan, ô Meester! — dat uwe leerlingen voor uwe persoon waare hoogachting zullen hebben? — en wat baaten uwe beste poogingen zonder deeze! — draagt dan voor alle dingen zorg, dat 'er in uwe Schoole, en in alle uwe schoolzaaken, eene geregelde orde zigtbaar heersche: en verschijn nimmer voor uwe leerlingen in de School, dan altoos met schoon linnen, — een schoone das of strop, — wel gekamd haair, of ordenlijke paruik, — in een goeden Rok of japon, met heele kousen — wel gewassen aangezigt en handen, en met behoorlijk schoongemaakte schoenen, pantoffels of muilen. Neemt, wanneer gij in de School zijt,

eene zekere, ernſtige en deftige houding aan, die nogthans nimmer moet verbasteren, in eene ſtijve trotsheid, noch belagchelijke winderigheid, die aan de haatlijke verwaandheid grenst: iets, waaraaan men zegt veelen uwer amptsbroederen, in het gemeene leeven, zo wonder wel, zonder misſen, te kunnen kennen.

Eene ongedwonge deftige houding boezemt ontzag in, maar eene gemaakte ſtijve deftigheid, die naar eene laage verwaandheid zweemt, is belagchelijk in de oogen des wijzen, haatlijk in de oogen van een ieder, en mist nooit, den kinderen verachting en afkeer in te boezemen.

Tot een ongedwongen deftig gedrag, wordt niet vereischt, dat men gaande zijne ſchreeden, als 't ware, juist afmeete, naar eene nette voetmaat, en dat men, zittende, altoos even zuur en ſtuursch kijke, en zijne ſtijve wezenstrekken onophoudelijk dwinge, om onveranderlijk te blijven in eene en dezelfde onnatuurlijke plooi. Verre van daar! — Tot eene mannelijke deftigheid, dat wezenlijk ſieraad, en noodzaaklijk vereischte eenes Schoomeesters, wordt alleen gevordert, dat men alles wat men doet, met bedaardheid verrichte, in dier voegen, dat bij alles wat men onderneemt, blijke, dat men niet onbezuisd noch gedagtloos te werk gaa: — dat men ernſtige zaaken altoos ernſtig behandele; van ſchertſen en boerten, niet al te veel werks maake, maar, zulks te pasſe komende, als in 't voorbijgaan verrigte, zonder, over belagchelijke zaaken, in een onwelleevenden kin-

kinderachtige ſchaterlagchen uit te barſten; noch iets grappigs vertellende, in houding en gebaarden, als een zot te tieren: en zo ook dat men te onvreeden zijnde, of redenen tot misnoegdheid hebbende, nimmer, zijne toornigheid op eene onſtuimige wijze laate blijken, door driftig op te vliegen, en zich in laage en onbetaamlijke ſcheldwoorden, onbezuisd uit te laaten.

Door ſomwijlen, in een goeden luim, in de School den Hansworst te ſpeelen, (men vergeeve mij deeze platte uitdrukking) maakt men zich onvermijdelijk belagchelik, en dus niet achtbaar: en door, nu en dan, den doldriftigen en verwoeden te vertoonen, maakt men zich zekerlijk gehaat bij de kinderen.

Dat deeze dingen zorgvuldig vermijd, en de opgegeevene hoedanigheden en vereischten noodwendig plaats hebben, en zeer nauwkeurig moeten in acht genoomen worden, van elken waardigen Schoolmeester, die zich de noodzaaklijke achting zijner leerlingen wenscht te verwerven, zal, naar ik vertrouwe, van niemand in twijfel getrokken worden.

Doch, is het de zaak van elk waardig Schoolmeester, dat hij zich niet alleen *geächt*, maar ook *bemind* maake bij zijne Schoolkinderen; (want wiens lesſen maaken eenen dieper indruk, wiens raadgeevingen, en vermaaningen volgt men liever, dan die van iemand, welken men acht en lief heeft?) en is *achting*, wel is waar, de weg, die naar de *liefde* leid, zo de *liefde* zelve niet; zo vordert dan ook de taak, welke ik hier op mij heb genomen, dat ik, bij

de opgegeevene algemeene aanwijzing, ter verkrijginge der noodzaaklijke achting, nu hier insgelijks laate volgen, hoe een waardig Schoolmeester, voor wien de Schoolkinderen waare *achting* hebben, ook zeer ligt, wiskunstig zeker, hunne *liefde* kan verwerven.

AANWIJZING VOOR SCHOOLMEESTERS, OM DE *LIEFDE* HUNNER LEERLINGEN TE ERLANGEN.

Wanneer de Schoolmeester ernst met minzaamheid weet te paaren, — wanneer hij alle gevoeglijke gelegenheden behoorlijk weet waarteneemen, om den kinderen, op eene gulle wijze, onder het oog te brengen, dat *hij* de man is, van wien hunner allen ouderen verwagten, dat hij *ken*, hunne hartlijk geliefde kinderen, naar zijn beste weeten goed en wel zal onderwijzen; dat hij, naar zijn inzien, hen allen ernstig zal waarschouwen, voor de ondeugd en voor al het kwaade, dat altoos voor hen verderflijk is; en dat hij hen daartegen, tot alles wat braaf en goed is, kragtdaadig zal aanspooren: met één woord, dat hij, op eene gemoedelijke wijze, zal zorgen dat zij allen bij hem veel goeds, en de waare middelen en wegen mogen leeren kennen, door en langs welke zij, eenig en alleen, waarlijk gelukkig kunnen worden; — dat de vervulling van deeze regtmaatige begeerten hunner lieve ouderen zijn innigst doel, en hoogste wensch is; dat alles, wat hij ten hunnen aanzien in het werk stelt, louter dat doel

doel ten oogmerke heeft; dat hij hun *ftraft*, alléén, en om geene andere redenen, dan om hen van de ondeugd aftefchrikken, en derzelver flegte gevolgen, al vroeg, in het kleine te doen ondervinden: en dat hij hen *beloont*, om hunne jonge harten daar door fteeds meer en meer te ontvonken, tot orde, braafheid en deugd, zonder welke de mensch nimmer gelukkig kan zijn; — dat het hem, eindelijk, het grootst genoegen verfchaft, wanneer hun gedrag van dien aart is, dat zij verdienen met onderfcheiding behandeld en beloond te worden: maar dat het hem, daartegen, hartzeer en verdriet verwekt, wanneer zij zijne welmeenende vermaaningen in den wind flaan, lui of moedwillig zijn, en zich zoo gedragen, dat zij hem noodzaaken, om hen te moeten ftraffen: dat is, door onaangenaame drangredenen, tot pligt en gehoorzaamheid te moeten aanzetten; wanneer een Schoolmeester dit een en ander, op eene gepaste wijze, den kinderen begrijplijk weet te maaken, 't welk volftrekt noodzaaklijk is; dien zal het, hunne *achting* ververkreegen hebbende, niet moeilijk vallen, hunne *liefde* en *hartlijke* toegenegenheid te verwerven: wanneer hij het, 't geen van zelve fpreekt, bij de gemelde verzekeringen en betuigingen niet alleen laat berusten.

De te vooren gemelde dingen kunnen den kinderen, bij tijd en wijle, voorzeker nimmer genoeg voorgefteld, noch te diep ingeprent worden. Maar men begrijpt ligtlijk, dat dit zeggen niet genoeg zij, maar dat men

ook ſteeds zorgvuldig op zijne hoede moet zijn, om, door een tegenſtrijdig *gedrag*, de kragt zijner mondelinge betuigingen niet te verzwakken, of eenigzins verdacht te maaken. Uit dien hoofde is het dan onvermijdelijk noodzaaklijk, dat de Schoolmeester, aan alle zijne Schoolkinderen, altoos en in alles evengelijke blijken, en daadelijke bewijzen zijner toegenegenheid en liefde geeve; dat hij den eenen nimmer in eenig ding onverdiend voortrekke boven den anderen. Omtrent WILLEM en JAN, twee braave, doch arme jongens van zeer geringe handwerkslieden, moet zijn gedrag altoos even zo minzaam en liefderijk zijn, als omtrent FREDERIK en FERDINAND, zoontjes van een rijk Koopman en aanzienlijk Regent. De fraaije wezentjes, bevallige opſchik, of aangenaame geſchenken der laatſten, moeten zijne oogen nimmer verblinden, om nopens hunne gebreken en misſlagen, minder ſcherpzienende te zijn, dan voor die van WILLEM en JAN, die niet zo fraaij opgeſchikt zijn, en een ruuwer voorkomen hebben; en wier ouderen, van wegens hunne ſobere omſtandigheden, volſtrekt buiten ſtaat zijn, om den waardigſten meester, iets hoegenaamd, ten blijke van hunne achting en goedkeuring, te kunnen toevoegen, en voor welken het geringe ſchoolgeld reeds een eenigzins drukkende last is.

ô! Gij Leermeesters, die deeze laakenswaardige zwakheid voedt, ja! die u aan deeze ſtrafbaare ondeugd ſchuldig maakt, dat gij, geheel onredelijk, omtrent het eene kind verkwis-

kwistend zijt, met het zelve blijken van uwe liefde en toegenegenheid te betoonen, terwijl u het andere, door het braafste gedrag, naauwlijks eene geringe blijk van goedkeuring kan afperzen; dat gij het eene kind boven het andere, volstrekt onverantwoordelijk, door de vingeren ziet; — dat gij gebreken en misslagen, in deezen zeer sterk berispt, en meermaalen gestreng bestraft, die gij in anderen, die uwe lievelingen zijn, om dat ze u, buiten uw verdienste, veel goeds ten geschenke brengen, niet eens wilt bemerken: ô! hoe onredelijk handelt gij lieden in deezen niet! en, in de daad, aan welk eene verfoeielijke ondankbaarheid maakt gij u niet schuldig! — Waarlijk, gij zijt zeer ondankbaar, en handelt verbaazend dom en onstaatkundig, en volmaakt strijdig met uwe wezenlijke belangen.

Ondankbaare, partijdige Meesters! zeer ondankbaar zijt gij, om dat gij niet beäntwoordt aan het eenig waaragtig doeleinde der ouderen van die kinderen, die u veele voordeelen aanbrengen, die u, boven het gewoone schoolgeld, somtijds een geschenk toezenden, of u somwijlen ter tafel nodigende, eene blijk van hunne goedkeuring geeven!

Bedoelen, en kunnen braave Ouderen hier mede wel iets anders bedoelen, dan om u daardoor aantemoedigen, om toch uwe beste poogingen steeds zorgvuldig aantewenden, en uwen vlijt, is het mogelijk, te verdubbelen, om van hunne kinderen verstandige, braave, en goede menschen te maaken? —

Maar — doet gij dit, wanneer gij partijdig zijt, — wanneer gij uwe oogen, van hunne misflagen, als 't ware afwendt, en hunne gebreken over het hoofd ziet? — Hoe deerlijk bedriegt gij dus uwe weldoenders, de ouderen uwer zogenaamde lievelingen! en hoe flegt, hoe zeer flegt, vergeldt gij het goede, dat uwe lievelingen u zo gulhartig aanbrengen!

Door uwe onredelijke partijdigheid, ftrooit gij niet alleen het zaad eener haatlijke verwaandheid, met volle handen, in hunne jonge harten uit, maar uw voorbeeld boezemt hen eigenaartig flegte grondbeginfelen van onregtvaardigheid in.

En hoe ligt, hoe zeer ligt, merken zij het onregt, dat gij pleegt, door hen, boven anderen, die armer zijn, fteeds voor te trekken, en hunne gebreken door de vingeren te zien. Wanneer zij u deswegens, niet reeds in hunne kindsheid, werklijk beginnen te haaten, naadien hen, door eene verftandige huislijke opvoeding, edeler grondbeginfels kunnen bijgebragt worden; dan nogthans zal, bij het klimmen hunner jaaren, en bij het rijpen van hun verftand, hunne achting voor u fteeds meer en meer verminderen. En zeker en gewis zal het gebeuren, dat veelen hunner, volwasfen zijnde, zich uwer onregtvaardige handelwijze, met verachting, zullen herinneren; zo dat zij zich zullen verpligt achten, om anderen daar voor te moeten waarfchuwen. In hoe veele opzigten kan dit dan niet fchadelijk en nadeelig voor u zijn! Hoe onverftandig en onftaatkundig is derhalven uw gedrag!

en

en hoe flegt, hoe zeer flegt behartigt gij uwe wezenlijke belangen! —

Neen, waarde Leermeesters! zijt regtvaardig omtrent alle uwe leerlingen; behandelt allen, volgens de ftiptfte onzijdigheid, naar hunne verdiensten; laat een vuig eigenbelang nimmer zo veel vermogen op u hebben, dat zij, van welken gij de meeste voordeelen trekt, uwe uitgekiptfte lievelingen zouden zijn.

Als Leermeesters hebt gij, tot alle uwe fchoolkinderen, eene en dezelfde betrekking. Bedenkt dus, hoe verbaazend flegt gij handelt, en hoe deerlijk gij u bezondigt, wanneer gij, uit hoofde van het onvermogen, ja laat het zijn, uit hoofde van de karigheid der ouderen, uwe gunst en toegenegenheid den kinderen wildet onttrekken, die hier omtrent, genoegzaam altoos wiskunftig, zeker, volftrekt onfchuldig zijn. Want wie, die den gewoonen aart der kinderen maar eenigermaate kent, is onkundig van die algemeene genegenheid der kinderen, om hunne Leermeesteren, die zij achten en liefhebben, gaarne alles te willen toevoegen, wat maar in hun vermogen is? — ô! draagt des, bid ik u, zorg, om niemand deezer welmeenenden ooit partijdig te behandelen! —

Eischt de bevordering van het waaragtig geluk uwer leerlingen van u, dat gij meent redenen te hebben om hen te moeten ftraffen, doet zulks dan nooit op eene wijze, welke eenige kenmerken laat blijken, als of gij, in het ftraffen, behaagen hadt. Vertoont veel eer altoos, op eene gepaste wijze, dat dit bedrijf voor u een zeer onaange-

naame pligt is. En wordt gij, door betoonde braafheid en deugd, geroepen, om den braaven te moeten beloonen, ô! doet dit altoos met zigtbaare blijken van een hartlijk genoegen.

En, op dat ik dit hier nog herinnere, verfoeit, veracht die affchuwelijke gewoonte, van fommige onverftandige Leermeesters, om de kinderen, voor de ontvangene ftraffen, te doen bedanken. — Ik weet het zeer wel, hoedanig men, ter regtvaardiginge deezer onverftandige handelwijze, redenkavelt. Straffen, zegt men, zijn waare weldaaden voor de kinderen, (dit ftem ik toe) en dit moet men hen al vroeg doen begrijpen, (zeer wel!) maar hoe kan dit indrukkelijker gefchieden, dan hen, voor de ontvangen ftraffen, te doen bedanken? (dit is volftrekt verkeerd!)

Hoe veel fchijn deeze redenkaveling ook hebbe, zij is niet alleen te verre gezogt, maar ook volftrekt niet in den geest der kinderen.

Straffen, hoe regtmaatig verdiend, zijn altoos onaangenaam, en men ontvangt ze nooit anders dan met tegenzin; voorâl, wanneer men ze zoo onmiddelijk te huis krijgt, zo als het geval in de fchoolen is. Hoe nu kan men toch eene opregte dankbaarheid van iemand eischen, voor iets dat hij met tegenzin ontvangt? — De beste dankbetuiging in deezen is altoos onöpregt: en wie begrijpt niet, hoe zorgvuldig men zelfs den fchijn dier haatlijke ondeugd, van onöpregtheid, geveinsdheid en valschheid, voor het oog der kinderen bedekt behoore te

hou-

houden? Maar doet men dit, wanneer men hun afeischt, uiterlijk iets te vertoonen, of wel met den mond iets te belijden, waar van hun hart afkeerig is? En wat is dit anders, dan kinderen eene dankzegging aftevergen voor de straffe, die zij met tegenzin hebben ontvangen? —

Eindelijk, beveelt of verbiedt nooit iets op eene andere wijze, dan door uwe leerlingen, de *redenen* en *gronden* van het geen gij gebied of verbied, onder het oog te brengen; op dat zij zelve, over het goede of kwaade, over de waarde of slegtheid, over het regt of onregt hunner daaden, verstandig oordeelen, en dus doende leeren, uit eigen overtuiging, het goede te doen, en het kwaade na te laaten. Zulk eene verstandige behandeling, ô Meesters! kan niet missen, om, nevens de opregtste gehoorzaamheid uwer kinderen, de hartlijkste toegenegenheid, en de zuiverste liefde jegens u, voort te brengen; welke gegrond is op die overtuiging, dat gij niets dan hun best zoekt, en dat dit de eenige zuivere bedoeling is van alle uwe bevelen.

DERDE AFDEELING.

Bevattende eene beredeneerde en opzetlijke aanwijzing, welke de beste Theörie van Straffen en Belooningen in de Schoolen zij.

Een fchool, in welke zodanig eene fchikking en inwendige inrichting plaats heeft, gelijk wij, in de voorige Afdeeling, hebben opgegeeven, kan, dunkt ons, ten deezen opzigte, niet anders dan eene goede en welingerigte fchool worden geheeten: voor al, wanneer dezelve verfierd is met zulk een Meester, waarvan wij hier voor eene algemeene karakterfchets hebben ontworpen; en wiens gedrag in de fchool, door ons, wel is waar, flegts met algemeene hoofdtrekken is afgetekend, doch voldoende, voor zo verre zulks noodzaaklijk konde geächt worden te zijn, met betrekking tot het ontwerp voor handen: en hoedanig een Meester, met regt, den eerwaardigen naam verdient van een *waardig Schoolmeester*.

In eene fchool, dusdanig ingerigt, en voorzien met zulk een Schoolmeester, kunnen de redenen, om te moeten ftraffen, niet zeer menigvuldig zijn.

Doch hoe goed en verftandig de inwendige inrigting en fchikking der fchoolen ook moge gemaakt worden, en hoe zeer dezelven, met de waardigfte en best mogelijke Schoolmeesters mogen bezet zijn, Straffen en Beloonin-

ningen zullen 'er, nogthans, in de beste en verstandigst ingerigte schoolen, altoos noodzaaklijk moeten plaats hebben: en derhalven komen wij dan nu tot dat gewigtig vraagstuk, tot welks behoorlijke beäntwoording wij ons, tot hier toe, eenen geschikten weg hebben zoeken te baanen; naamlijk,

WELKE IS DE BESTE THEÖRIE VAN STRAFFEN EN BELOONINGEN IN DE SCHOOLEN? —

Het kan zijn, dat ik mij de berisping van deezen of geenen reeds heb berokkend, door, in het beäntwoorden van eene, naar hun inzien, zo weinig beduidende vraag, zo veel omslags te maaken: of dat ik mij dezelve nog zal berokkenen, wanneer ik mij eenigzins huiverig betoone, om mij hier, met opzigt tot het straffen, onbepaald te vereenigen met hun, die de roede, stok, plak, of dergelijke handige tugtwerktuigen, voor volstrekt noodzaaklijk achten; en wier voornaamst bewijs, voor het onophoudelijk gebruik deezer tugtwerktuigen, hoofdzaaklijk hier in bestaat, dat deeze dingen, sints onheugelijke tijden, in de meeste schoolen zijn in gebruik geweest; en dat onze voorouders tog ook de zorg voor eene goede opvoeding niet geheel hebben verwaarloosd: getuige, zegt men, hier van, de elkander opgevolgde geslachten der menschen. ——

Dit zij zo: en wie is zoo vermeetel, dat hij deeze

deeze waaragtige betuiging een oogenblik in twijfel zou trekken. — Van de allervroegste tyden waren 'er steeds menschen, die, op de gemoedelijkste wijze, voor eene goede opvoeding der kinderen zorgden, naar de maate van hun licht, dat hen hier omtrent toestraalde.

En ware dit niet, goede God! hoe akelig, hoe rampzalig zoude het dan met het menschdom zijn gesteld! — Maar, is de zinnebeeldige voorstelling, die wel eens, door verstandige mannen, van het menschdom is gemaakt, juist en gepast, dat men namelijk het zelve, in zekere opzigten, kan vergelijken bij een kind, welks verstandige vermogens zich allengskens ontwikkelen, en voor eenen trapsgewijzen aanwas vatbaar zijn: is 'er een tijd geweest, waarvan men kan zeggen, dat het menschdom nog in zijnen *kindschen* staat was: wie begrijpt dan niet de noodzaaklijkheid, dat de middelen, ter verbetering en beschaavinge van het menschdom, steeds geëvenredigd zijn moeten naar dien trap der ontwikkelde redelijke vermogens, welke het menschdom bereikt heeft?

Wanneer nu deeze regelmaatige stellingen als gegrond worden aangenoomen, — en wie twijfelt aan derzelver regtmaatig- en gegrondheid? — dan volgt uit dezelven regelregt, hoe zwak, en nietsbeduidend alle bewijzen, voor de goed- en nuttigheid eener zaake, zijn, welke enkel afgeleid worden uit derzelver *oudheid*, en om dat ze sints *lange tijden* herwaarts gebruiklijk zijn geweest.

Ik behoor niet onder dat soort van verlichters, en nieuwerwetsche schoolhervormers,

mers, die alles wat men zegt *oud* te zijn, blindlings verwerpen; om dat men zegt dat het *oud* is: ô! neen! — ik heb te veel eerbied voor de nagedagtenis onzer voorouderen, dan dat ik, in deezen, zoo onbedachtzaam, zoo roekloos zoude handelen! — Maar, ik vereenig mij ook niet met die ſtijve aankleevers van het oude, die alles, wat *hen* vreemd voorkomt, terſtond verwerpen, om dat het voor *hen nieuw* is; hoe oud het ſomtijds, wel beſchouwd zijnde, ook wezenlijk zijn moge.

Als mensch, — als een ſchepſel dat van God met verſtand en met redelijke vermogens is begiftigd, acht ik mij verpligt, om in alles wat mij voorkomt, dat van eenige aangelegenheid is, van dat dierbaar geſchenk van God, van mijne reden, een gepast gebruik te maaken, en de wijze les van Apostel PAULUS te eerbiedigen, wanneer hij zegt, „ *Beproef alle dingen en behoud het goede*": I THESS. V: 21. tevens indagtig zijnde, *om niet wijs te moeten zijn boven mijne kennis, en boven het geene men behoort wijs te zijn*; ROM. XII: 3.

Wanneer ik nu deeze wijze les in het oog houde, bij eene ernſtige overdenking der vrij oude, en nog tamelijk algemeen in gebruik zijnde gewoonte, om naamelijk in de ſchoolen, bij het geringſte verzien of verzuim, terſtond vaardig te zijn met de roede, ſtok, plak, of dergelijke tugtwerktuigen, om de kinderen te ſtraffen, dan kan ik niet nalaten deeze gewoonte te laaken, en ze zeer ernſtig aftekeuren: nogthans niet voetſtoots, niet vol-

ſtrekt

ſtrekt algemeen, maar onder zekere bepaalingen. Men leeze het volgende; overweege het; en oordeele!

BEDENKINGEN OVER DE LICHAAMLIJKE STRAFOEFENINGEN, OF OVER HET SLAAN DER KINDEREN, IN DE SCHOOLEN.

Wanneer het, met de huislijke opvoeding der kinderen, in het algemeen, zodanig geſteld ware, zo als het daar mede, overëenkomſtig de goedhartige wenſchen van den braaven menſchenvriend, behoorde te zijn: dan voorzeker zoude het, op goede gronden, zeer wel betoogbaar zijn, dat alle lichaamlijke ſtrafoefeningen in de ſchoolen volſtrekt ongepast waren. Want, (en dit meene ik, na eene rijpe overweeging van dit ſtuk, vrij onbepaald te mogen vastſtellen,) men kan, over 't algemeen, de kinderen zeer wel opvoeden, zonder geweldige tugtmiddelen te bézigen, dat is, zonder ſlaan. Maar, het is dan ook eene zaak, die van zelve ſpreekt, dat, in dit geval, de opvoeding niet alleen zeer vroeg, genoegzaam al met de eerſte maanden, moet worden begonnen; maar dat 'er ſteeds de grootſte zorge en oplettenheid moet worden aangewend, ôm de kinderen met wijsheid en voorzigtigheid te beſtuuren, overëenkomſtig derzelver natuurlijken aart en inborst, waar omtrent, niet zelden, eene verbaazende verſcheidenheid zeer zigtbaar plaats heeft.

Doch

Doch kan men, eenige waereldkennis hebbende, zulk eene behandeling der kinderen, hoe wenschlijk ook, over het algemeen wel verwagten? — Zeer bezwaarlijk, zo uit hoofde der tijdelijke omſtandigheden van veele ouderen, als ook van wegens hunne natuurlijke geaarthe den, en verſtandelijke vermogens. Want, wie begrijpt niet, dat 'er, tot zulk eene opvoeding, niet alleen zeer veel menſchenkennis, maar ook zeer veel geduld, en zulk eene maate van oplettenheid wordt vereischt, als men, van ouderen, van wegens de beſlommeringen deezer waereld, redelijker wijze, niet kan verwagten.

Hoe ontbeerlijk dan ook pijnlijke ligchaamlijke tugtmiddelen, of het ſlaan der kinderen, in eene afzonderlijke huislijke opvoeding, zouden kunnen geächt worden te zijn: uit de ſchoolen zal men, nogthans, deeze harde, en den *mensch* voorzeker geheel onwaardige handelwijs, helaas! in 't algemeen, nog niet volſtrekt geheel kunnen verbannen.

Ik zeg, *niet volſtrekt geheel*; en op deeze uitdrukking verzoek ik, dat de Leezer naauwkeurig gelieve te letten. Want hiermede wil ik aanduiden, dat men kinderen kennende, en van deezen vervaarlijken ſtelregel, van veele ouderen, niet onkundig zijnde, — dat, *jongens en jagthonden geſlagen moeten worden*, op goede gronden niet wel kan vooronderſtellen, dat een Schoolmeester, al heeft hij ook ſlegts twaalf Leerlingen, zich van al het ſlaan, hoe genaamd, volſtrekt zal kunnen onthouden: en dat hij zich niet ſomtijds in de noodzaaklijkheid zoude gebragt zien, zodanige kin-

kinderen, die, van hunne vroege jeugd af, gewoon zijn, zonder ſlaan, naar geene redenen te luisteren, door gepaste tugtmiddelen, oplettend te maaken op hunne overtredingen en pligten, als ook op zijn gezag, en op zijne magt als ſchoolmeester; en hen dus, door de vrees voor de roede of ſtok, te beweegen, naar hem te luisteren: vooral in het eerst, in het begin, wanneer ze nog niet lang onder zijn beſtuur zijn geweest. Door den tijd voorzeker kan, en moet het de meester, door eene verſtandige behandeling, zo verre weeten te brengen, dat hij, zijne leerlingen door redelijker, en menschwaardiger middelen, in ontzag weet te houden, en tot eene gewillige betragting hunner pligten aantezetten.

Hoe verre men het dan nu ook al, door afgetrokkene redeneeringen, zoude kunnen brengen, in het betoogen, dat men al het ſlaan der kinderen in de ſchoolen, hoegenaamd, volſtrekt af te keuren hebbe: nogthans vreeze ik, uit hoofde der bijgebragte redenen, dat het hieromtrent met deeze redekavelingen zoude gelegen zijn, gelijk het met veele anderen is, die op het papier zekerlijk eene zeer ſchoone vertooning maaken, en volmaakt overëenkomſtig zijn met de vuurige wenſchen van den goedhartigen menſchenvriend, — maar! — of ze in het gemeene leeven, of liever, in 't algemeen, in de ſchoolen, en wel voornaamelijk, in die der laagere clasſe van den gemeenen burgerſtand, bij eenen gemengden hoop, ten deele ſlegt opgevoede, of onverſtandig behandelde, en ten deele geheel verwaarloosde kinderen, daadlijk beſtaanbaar zouden zijn:

zijn, hier aan twijfele ik zeer; want, en deeze herinnering komt ook hier te ſtade, men moet de kinderen neemen zo als ze zijn; en niet, zo als men zich dezelven, in zijne verbeeldinge, voorſtelt, dat ze wel konden, en behoorden te zijn.

In eene ſchool, geheel beſtaande uit verſtandig opgevoede kinderen, ja! — daar geloove ik, dat de verſtandige meester nimmer den ſtok of roede behoeft te gebruiken; maar, waar toch is hier op aarde eene zodanige ſchool? — vooral eene gemeene burgerſchool! — Herſenſchimmen, hoe welmeenende dezelve ook mogen zijn, blijven altoos herſenſchimmen: en dat men den grondſlag der bovengemelde redenkaveling voor niet hooger dan voor een goedhartigen herſenſchim te houden hebbe, zal, naar ik vertrouwe, hier geen omſlagtiger betoog behoeven. En dit zo zijnde, zoude het geheel onredelijk zijn, het op zich zelf reeds zwaarwigtig en moeilijk werk van den braaven leermeester, nog moeilijker te maaken, door hem een gepast en verſtandig gebruik der roede, of van den ſtok, zonder eenige bepaaling, volſtrekt te ontzeggen.

Schoon ik dan, om de bijgebragte redenen, de eigenlijke tugtwerktuigen, de roede, ſtok, enz. — wel niet ten eenenmaale, uit alle ſchoolen, volſtrekt verbannen wil hebben, en ſchoon ik, verder dan mijne ſtudeerkamer ziende, en mij den wezenlijken ſtaat der beste burgerſchoolen aan mijnen geest voorſtellende, mij volſtrekt gedrongen gevoele, deeze haatlijke werktuigen meer te moe-

 ten

ten dulden, dan aanprijzen: zo kan, nogthans, die dierlijke behandeling, om namelijk de kinderen, *alléén* door slaan, tot gehoorzaamheid te brengen, in geene menschlijke oogen haatlijker en afschuuwlijker zijn, dan in de mijne.

Om derhalven in eene zaak van zoo veel gewigt, en van zulk eenen tederen aart, niet verkeerd verstaan te worden, zal het nodig zijn, dat ik mij hier wat nader verklaare. Dus zal ik dan, ten dienste van denkende Schoolmeesters, die leezen, en naar vaste en beredeneerde grondslagen handelen, ter regelinge van hun gedrag in deezen, omtrent de aangestipte wijze, van kinderen in de schoolen te straffen, wat meer bijzonder en onderscheidener te werk gaan.

BEREDENEERDE HANDLEIDING, TOT EEN VERSTANDIG GEBRUIK VAN LIGCHAAMLIJKE TUGTMIDDELEN.

Een kleinen stok, van eene maatige dikte, of ook, zo men wil, eene roede, wil ik niet geheel en al uit de school weggeworpen hebben: neen, Meesters! — behoudt vrij deeze schrikbaarende werktuigen, hoe weinig zij anders ook voor den redenlijken mensch mogen berekend zijn. De gebrekkige huislijke opvoeding van sommige kinderen, die men aan uwe verstandiger leiding overgeeft, zal u somwijlen wel eens noodzaaken, om van deeze veragtlijke werktuigen, als het laatste onaangenaame middel, om aan uwen pligt te

voldoen

voldoen, gebruik te moeten maaken, bij deezen of geenen uwer, in hunne kindsheid verkeerd behandelde, of ongelukkig verwaarloosde, onbedagtzaame, of hardnekkige leerlingen. Behoudt des vrij uwe roede en ſtok; maar, — *ſtelt ze niet ten toon, bergt ze zeer zorgvuldig, en nog meer, — gebruikt ze ſpaarzaam, en met de grootſte omzigtigheid:* en vooral nooit eerder, *dan na herhaalde, liefderijke, en ernſtige waarſchouwingen, en dus, na vooraf vergeefsch beproefde, zagtere tugtmiddelen.*

Het dagelijks zien van deeze veragtelijke tugtwerktuigen, zoude welligt van eenen nadeeligen invloed kunnen zijn, op de eergierigheid uwer ſchoolkinderen, welke altoos voorzigtiglijk moet worden verſchoond, en nimmer genoeg, op de regte aart en wijze, kan aangekweekt worden: en ook, het geduurig voor oogen hebben van deeze dingen, vermindert niet alleen het veragtelijke, maar ook natuurlijk het ſchrikbaarende van dezelven; en wie begrijpt niet, dat zulks niets minder dan onverſchillig is?

Het ongewoon gezigt van veragtlijke werktuigen treft ſomtijds veel ſterker, dan het daadelijk gevoel van derzelver gebruik.

En hier bij is het niet onverſchillig, op hoedanig eene wijze men zich van deeze werktuigen bediene.

Opvliegenheid, onſtuimige drift, en zigtbaare blijken van toornigheid, moeten nimmer uwe ſtrafoefening vergezellen: ſlaat, wanneer gij u toch tot dit haatlijk werk volſtrekt genoodzaakt ziet, ſlaat met beleid, en met

voorzigtigheid, en nimmer in drift; deeze gemoedsgesteltenis is, ook in de oogen der kinderen, afschuuwlijk, en boezemt heimlijke veragting in. Ziet toe, wie, en waar gij slaat; doet zulks nimmer aan het hoofd; geeft den overtreder, voor de eerste keer, een ordentlijken klap op den rug, met den stok, of met het agterste gedeelte der roede, — meer ernstig, met het voorste der roede, op den palm van de hand, het zij eens, twee, of driemaal, naar de voorwerpen u aandoenlijk voorkomen; gevoelig moeten deeze straffen altoos zijn, zullen ze aan het oogmerk beäntwoorden; dat is, zullen ze den overtreder zelven van zijne overtreding een smertelijk gevoel doen hebben, en anderen tot een afschrikkend voorbeeld dienen; eene zagte behandeling is hier altoos verkeerd, en niet zelden olie in het vuur.

Lange zedenlesfen moeten deeze strafoefeningen nimmer vergezellen; zij behooren tot deeze wijze van straffen niet; het gemoed wordt daar toe, door zulk eene harde behandeling, als 't ware geheel verstemd; — deeze, met de natuurlijke eigenliefde strijdende, behandeling, en het pijnlijk gevoel der straffen, maakt den gestraften afkeerig, boezemt hem, natuurlijk, een' weerzin tegen alles in, wat hem, op dat oogenblik, wordt voorgesteld. Kort en zaaklijk zegt de Meester, onmiddelijk na de strafoefening, met bedaardheid en ernst: — „ pas nu beter op, en „ noodzaak mij, tot zulk eene laage behande„ ling, niet nog eens: — ik verzeker u, dat ik „ dan

„ dan nog gevoeliger zal komen!" — en — Meesters, houdt dan ook eerlijk woord.

Doch, waarde Schoolmeesters! gaat, bid ik u, omtrent zulk eene tedere zaak, als het ſlaan der kinderen is, met de grootſte kiesheid te werk. Gij weet, hoe kragtdaadig een opvoeder zich zelven in den hand werke, wanneer hij *ambitie*, wanneer hij eergierigheid, in zijne kweeklingen wijslijk weet aan te kweeken: werkt u des, omtrent dit gewigtig ſtuk, door het veragtlijk ſlaan, voor alle dingen, u zelve niet tegen; beproeft dus mijnen volgenden voorſlag, en maakt 'er gebruik van.

Hebt gij, onder uwe leerlingen, laage zielen, die uwe minzaame lesſen in den wind ſlaan, en die uwe vriendelijke vermaaningen, hen bij herhaaling, met eenen mannelijken ernst, medegedeeld, niet achten, zonder te ontwaaren, dat gij gevoeliger bewijsredenen ten uwen dienſte hebt, laat hen dan deeze bewijsredenen, trapsgewijze, en niet terſtond, in hunne volle kragt gevoelen.

Voor de allereerſte reis, dat gij het noodzaaklijk acht, om van den ſtok gebruik te moeten maaken, zo vergenoegt u, op de zo even aangewezene wijze, om den overtreder, bij de ontdekking der wedergekeerde ſtrafwaardigheid, ſlegts éénen ordentlijken klap te geeven; met bijvoeging der insgelijks zo even medegedeelde korte, doch ernſtige waarſchouwing. Voor de tweede keer, geeft hem eenen dergelijken klap, maar nu niet als eene ſtraf, maar ſlegts, als eene herinnering, dat gij hem ſtraks nader zult ſpreeken.

 Wan-

Wanneer gij dan uwe gezamentlijke leerlingen ontslaat, om, volgens gewoonte, naar huis te mogen gaan, beveelt dan den ongehoorzaamen, dat hij blijve. Sluit nu, in eene ernstige houding, zonder spreeken, uwe Schooldeur digt, en spreekt den ongehoorzaamen op deeze of dergelijke wijze aan: „Dikwijls, gelijk gij weet, heb ik u voor het kwaade gewaarschouwd, op eene zagte en minzaame wijze, ja eenmaal zelfs heb ik u reeds een veragtelijken klap moeten geeven; maar 't schijnt, dat gij nog anders wilt behandeld zijn, voor en al eer gij u als een braaf leerling denkt te gedraagen! — Wel aan!" — — nu krijgt de Meester de roede voor den dag, en zegt, — „houd op de hand!" — en hem de toegedagte straffe, zonder genade of barmhartigheid, geheel koelbloedig toegeteld hebbende, ontslaat hij hem, met eene korte gepaste vermaaning, en met eene ernstige waarschouwing.

Van deeze wijze van straffen beloove ik mij zeer veel goeds. Het ongewoone stille en eenzaame der schoole, — het opzetlijk toesluiten van dezelve, — dan het langzaam voor den dag haalen der verschriklijke roede: alle deeze omstandigheden treffen de ziel sterker, dan de straffe zelve het lichaam, en maaken op het gemoed dieper indrukken, wier geheugenis langer bijblijft, dan het smertelijk gevoel der ontvangene straffe.

Wanneer deeze soort van strafoefening, ik meen het slaan, steeds zonder veel om-

slags,

flags, fleursgewijze, opentlijk wordt verrigt, dan wordt het wel eens een punt van eer, om met eene Stoïcijnsche onverschilligheid, de straffe door te staan, en den opgeheven arm des meesters, met eenen fieren heldenmoed, te trotseeren. Om deeze redenen zou ik denken, dat alle opentlijke strafoefeningen steeds met de grootste plegtigheid behoorden te geschieden, en nimmer zagt, maar — of liever geheel niet, — of naar de voorwerpen zijn, vrij scherp: indien men anders, gelijk ik reeds gezegd heb, het groote doel van alle opentlijke strafoefeningen wenscht te bereiken; om naamelijk niet alléén te verbeteren, maar ook om anderen af te schrikken.

De even gemelde afzonderlijke wijze van straffen heeft ook nog dit voordeel, dat het laage der zaake, door deeze zo opzetlijk stille behandeling, zo geheel afzonderlijk, zonder eenige getuigen, allersterkst in het oog loopt, en de eergierigheid zeer wordt verschoond. Eene zaak, waarop de verstandige Schoolmeester, gelijk ik meermaalen heb herinnerd, nimmer zorgvuldig genoeg kan letten, wanneer hij anders, als een verstandig man, wenscht zich zelven zijn schoolbestuur, op eene gemoedelijke wijze, gemaklijk te maaken.

En bij dit alles beantwoordt deeze afzonderlijke wijze van te straffen ook nog volkomen aan het meergemelde groote doelwit van alle strafoefeningen; om, naamlijk, tot afschrik voor anderen te dienen. Het is reeds genoeg, wanneer alle scholieren slegts

weeten; dat 'er op de eene of andere wijze gestraft wordt, offchoon zij nopens den aart en de wijze der straffe zelve, in eenige onzekerheid zijn; want de enkele verbeelding hier van, is somtijds verschriklijker, dan het wezenlijk gezigt zelve.

Doch straffen en belooningen zijn ligtlijk geoefend en uitgedeeld; maar ook zeer ligt kan het gebeuren, dat de eersten onregtvaardig gegeéven, en de laatsten onëvenredig verkwist worden. Hij dan, die zich voor het een, zo wel als voor het ander, gemoedelijk wenscht te wagten, die zal weldoen, onze volgende aanwijzing met aandagt tè leezen, dezelve te beproeven, en het goede te behouden.

BIJZONDERE AANWIJZING, OM IN HET STRAFFEN EN BELOONEN REGTVAARDIG, BILLIJK EN VOORZIGTIG TE ZIJN.

Elk regtschapen Schoolmeester, die, als een eerlijk vriend van alle zijne schoolkinderen, hen op eene gemoedelijke wijze, naar regt en billijkheid, wenscht te bestieren; die den *ondeugenden* naar eisch straffen, en den *braaven* naar waarde wil beloonen: die behoort het zich tot eenen onverzetlijken regel te maaken, om niet alleen de verschillende karakters, en de onderscheidene geäartheden, van alle zijne schoolkinderen regt grondig te leeren kennen, maar hij behoort daar bij ook niet te vergeeten, de algemeene tijdelijke, en voor zo veel dit mogelijk is, zelfs de bijzondere huislijke om-

omſtandigheden, als ook de karakters, en de levenswijze der ouderen van zijne leerlingen in aanmerking te neemen.

Door dit laatſte wordt geenzints begunſtigd, het zeer berispenswaardig gedrag van ſommige onverſtandige Schoolmeesters, die zig, door eene onbetaamlijke nieuwsgierigheid, dikwerf zoo ver laaten wegſleepen, dat zij onheusch genoeg zijn, door eene vertrouwlijke ondervraaging, deeze en geene huislijke bijzonderheden den kinderen af te perzen: dit zij verre! zulk een gedrag is geheel beneden de agtbaarheid van een waardig' Schoolmeester, die zich nimmer in vertrouwlijke geſprekken van dien aart, met iemand zijner leerlingen, moet inlaaten; hier door verliest hij noodwendig zijne nodige agting.

Maar het is eene, offchoon niet altoos gegronde, nogthans zeer billijke onderſtelling, dat men in een kind van gegoede ouderen, die door de noodzaaklijke bezigheden deezes leevens niet te zeer worden afgetrokken, om voor de opvoeding hunner kinderen te kunnen zorgen, eene geheele andere opvoeding mag verwagten, dan in het kind van een gering handwerksman, of ſchamelen daghuurder, die zijne kinderen weinig tijds van den dag onder zijne oogen kan hebben, en zelfs dan nog maar, wanneer zine leevensgeesten uitgeput, en zijn ligchaam door zwaaren arbeid vermoeid naar rust haakt. — Wanneer ik dan den Schoolmeesteren raade, om ſteeds behoorlijk te letten op de algemeene tijdelijke, en, zo veel dit mogelijk is, op

de bijzondere omstandigheden van de ouderen hunner leerlingen, dan bedoel ik hier mede alléén, dat de Schoolmeester de opgenoemde dingen in zo verre in aanmerkinge neeme, als zulks naar den altoos bedrieglijken uitwendigen schijn kan geschieden; op dat hij daar door moge opgeleid worden, om in het behandelen zijner schoolkinderen, altoos wel beredeneerd, naar eene wijze onderscheiding te werk te gaan, en om van allen, zonder onderscheid, niet altoos even veel te eischen.

Deeze wijze en hoogstnoodzaaklijke omzigtigheid zal de straffen des verstandigen Schoolmeesters steeds regtvaardig, en zijne belooningen altoos billijk doen zijn; door dien hij dan eene en dezelfde overtreding in allen, niet op een en dezelfde wijze straffen, en zijne belooningen nimmer blindelings verspillen zal. Want wie toch weet niet, dat de eigenlijke graad der strafwaardigheid der overtrederen van één en de zelfde wet, voornaamlijk moet opgemaakt worden, uit hunne natuurlijke temperamenten, of geäartheden, uit hunne genotene opvoeding, verstandelijke vermogens, en ontvangene verlichting? — — En zo ook is het gelegen met het verdienstlijke van een en de zelfde deugd, in de verschillende bedrijvers van dezelve. De vlugge, vuurige, driftige, — en daar door onbedagtzaame, — doch deswegens nog niet boosaartige jongeling, moet op eene geheel andere wijze worden behandeld, dan de logge koelbloedige, en hier-

door,

door, wel is waar, voorzigtige, doch daarom tog niet altoos braave. —

Hier bij is evenwel noodzaaklijk, dat men deeze onderscheidene behandeling derwijze inrigte, en dezelve zodanig weete te beleggen, dat de uitwendige regtvaardigheid in het allerminst niet gekrenkt worde, in de oogen der niet zo denkende leerlingen; want anders zoude zodanig eene onderscheiding, hoe regtmaatig ook, door hen welligt uit een geheel verkeerd en haatlijk oogpunt beschouwd, en voor een aanstootlijk blijk van partijdigheid kunnen opgenomen worden.

Doch welk verstandig Schoolmeester weet dit een en ander niet! het zal dus genoeg zijn, deeze dingen hier slegts aangestipt, en min geoefende leermeesters op dezelven oplettend gemaakt te hebben.

In den eersten tijd, van de komst der leerlingen op de school, moet de meester zeer langmoedig, en zeer toegeeflijk zijn, om, aan den eenen kant, de vrijmoedigheid in zijne nu altoos bedeesde leerlingen aan te wakkeren, en, aan den anderen kant, om te voorkomen, dat de kinderen, voor welke hier alles nog vreemd en ongewoon is, noch voor hem, noch voor de school op zich zelve, geen afkeer krijgen.

En daar alle beginselen moeilijk zijn, — en daar de eerste gronden van eene kunst of weetenschap, hoe ook genaamd, in welke men zig oefent, droog, en daar door vervéelende zijn; uit dien hoofde is het de zaak des verstandigen leermeesters, om

den

den leerlust zijner leerlingen, op alle mogelijke wijzen, aan te zetten. En hier toe is noodig, dat hij zorgvuldig een waakzaam oog gevestigd houde op alle zijne leerlingen: niet juist met oogmerk, om hen fteeds te berispen en te beftraffen, maar om gelegenheid te hebben, hen te kunnen prijzen, van wegen het goede, dat hij aan hun befpeurd.

Het tegendeel doet men, wanneer men hunne naarftigheid, en het goede dat zij doen, niet fchijnt te bemerken, door hen zijn welgevallen deswegens niet opzetlijk te betoonen: maar in tegendeel alle kleine gebreken, daar bij begaan, ten breedften uitmeet; door geftadige bedreigingen den moed uitbluscht, en zelfs wel met haatlijke oorvijgen betaalt. Daar door worden de kinderen moedloos, en verliezen allen lust tot leeren: ja wanneer men hen onophoudelijk ftraffe voorpredikt, hun geduurig bekijft, en laag nederzet, dan worden ze eindelijk doof en ongevoelig, voor nuttige waarfchouwingen, en voor nodige beftraffingen.

Wanneer ik den leermeesteren de langmoedig- en toegeeflijkheid aanprijze, nopens hunne nieuwe leerlingen, en eerfte aankomelingen op de fchool, dan wilde ik evenwel niet dat men dit derwijze opvatte, als of ik bedoelde, dat zij hunne ooren en oogen voor de gebreken en misflagen hunner nieuwe leerlingen geheel moesten fluiten, en dezelven volftrekt onaangeroerd behoorden te laaten. Dit zou zeer nadeelig zijn voor hunne achting, op welke zij, gelijk gezegd is, de liefde der

der leerlingen te hunwaarts moeten zoeken te vestigen.

Neen, waarde Leermeesters! — zijt zeer fcherpziende, — maar berispt niet onmiddelijk elke kleinigheid; doch zaaken van gewigt moet gij niet onopgemerkt laaten. Berispt dezelven met eene gulle vriendelijkheid, gepaard met eenen mannelijken ernst: onderrigt de overtreders nopens het flegte en onbetaamlijke van hun doen; wijst hen, naar hunne vatbaarheid, minzaam den weg, hoedanig zij zich als waardige leerlingen uwer fchoole behooren te gedragen, en voegt 'er, met eenig onderfcheid van toon, nadruklijk bij, dat gij hen nu voor deeze keer nog eens zult door de vingeren zien, uit hoofde van hunne onbedreevenheid; maar dat gij niet hoopt hen in het vervolg, aan deeze of dergelijke flegtigheden, wederom fchuldig te zullen vinden; want dat gij anders in zulk een geval zoudt verpligt zijn, hen ernftiger te moeten behandelen, overeenkomftig den eisch van hun wangedrag.

Wanneer hunne harten voor eenige goede indrukken vatbaar (zijn, en dit zijn die der meeste kinderen,) dan zal zulk eene aanfpraak oneindig meer nut doen, en eenen veel dieperen indruk maaken, dan als of gij terftond van den ftok, of roede, gebruik maakt; voor al wanneer de leerlingen u achten en liefhebben, en welke heilzaame geneigtheid, door zulk eene behandeling, natuurlijk moet toeneemen, niet alleen bij hun, omtrent welken gij u zo liefderijk betoont, maar ook noodwendig bij alle uwe andere leer-

leerlingen; voornaamlijk wanneer gij, en dit prijze ik zeer ſterk aan, in zulke gevallen, vrij omzigtlijk te werk gaat, in diervoegen, dat alle uwe leerlingen, op uw gedrag, en op uwe handelwijze in deezen, opmerkzaam worden.

Zulk eene menschlijke behandeling, — zulk eene waarſchouwing, is niet maar enkel en alleen goed, voor den daader, of overtreder, op zich zelven, maar zij werkt met kragt op de gemoederen van alle aanwezenden: en dit is zeker, dat zij nimmer van eene tegenſtrijdige uitwerking is, zo als het, met een onberedeneerd gebruik van den ſtok, helaas! maar al te veel is gelegen; waar door de gemoederen, en de edelſten, in welken eergierigheid woont, nog het allereerst, niet zelden meer worden verbitterd, dan verbeterd.

Bij volſtrekt logge zielen, die hoegenaamd geene de minſte eergierigheid ſchijnen te hebben, — of ingevalle van betoonde opvliegendheid, en wilde kwaadaartigheid, zoude ik raaden, van den ſtok, of van de roede, gebruik te maaken, en dan nog altoos, gelijk reeds aangeweezen is, niet ſlegts ſpaarzaam, en met onderſcheiding, maar ook met alle mogelijke blijken van weerzin in dit haatlijk bedrijf, en ſteeds op eene wijze, die het veragtlijke, van dit laagſte aller verbeterings middelen, duidelijk kenſchetst.

Ik weet bij eigen ondervinding, — en welk een nadenkend vader, en verſtandig opvoeder, weet dit niet! — dat het veragtlijk, en ſchandelijk licht, waarin men deeze ſtraf-

oef-

oefening steeds moet plaatsen, voor kinderen van eene edele geaartheid, — (en dit is een uitwerksel der behandeling!) veel verschrikkelijker is, dan het pijnlijk gevoel van dezelve.

Een kind dat steeds gewoon is, minzaam, oplettend, en teder behandeld te worden, zal, om zo te spreeken, bloedige traanen weenen, wanneer het eens gebeurd is, dat het van zijnen geachten en geliefden Leermeester of opvoeder, met eene zigtbaare minagting, slegts maar een klein klapje heeft gekreegen: terwijl een ander, verkeerd behandeld, en gewoon om steeds met den stok, of met de roede, zonder veel omslags gestraft te worden, zich als 't ware den rug geheel blaauw zal laaten teisteren, zonder zich deswegen te schaamen, of zonder eenige blijken van berouw, en van een hartlijk leedweezen aan den dag te leggen. Eene halstarrige koppigheid, of ook wel verwoedheid, is hier doorgaands het eenige zigtbaare uitwerksel van het onverstandig en onmenschlijk slaan.

Met een zeer gevoelig leedweezen, in de daad, moet men wel eens deeze klagte hooren, uit den mond, of van een onkundig vader, of van een onverstandig Leermeester: ,, och! — ik heb mij op dien dit en datsen ,, jongen, zo menigmaal moede geslagen, en ,, evenwel blijft die vlegel nog even opvliegend ,, en koppig: — ja! ik heb hem zelf wel on- ,, der de armen opgehangen, en zoo lang ge- ,, klopt, als ik het maar konde uithouden: ,, doch alles te vergeefsch!" — En geen wonder! — ô! ongelukkig kind, dat zo wreed

wordt

wordt mishandeld! — juist door zulk eene onmenschlijke behandeling bederft men alles, en sluit zich zelven geheel onberedeneert den weg tot het *hart* van het kind, waar op eerst en voornaamlijk moet gewerkt worden.

Het bezigen van den stok, of van de roede, kan volstrekt van geen hooger nut zijn, dán alleen, om het zo eens uit te drukken, het geraas en geweld van onbandige hartstogten, die of verkeerd bestuurd, of geheel verwaarloosd zijn, te overstemmen, en om dus doende het verstand, om zo te spreeken, tot oplettendheid te dwingen: en van hier is het, dat de waare en eigenlijke verbetering moet worden begonnen.

De stok en de roede zijn de eigenlijke verbeterings-middelen niet, maar het zijn slegts onaangenaame hulpwerktuigen, waar van men zich met overleg, als dan behoort te bedienen, wanneer men ondervind, dat de eigenlijke verbeterings-middelen, dat is, gepaste vermaaningen, ernstige waarschouwingen, en minzaame onderrigtingen, of veracht, of onbedagtzaam in den wind geslagen worden.

Nimmer anders moet de roede of stok voor den dag gehaald, of gebruikt worden: door den stok, of door de roede, wordt geen kind waarlijk verbeterd. Een onberedeneerd gebruik van deeze haatlijke tugtwerktuigen is zeer geschikt, om de eergierigheid, en den moed der kinderen geheel uit te blusschen, en hen laage, vreesagtige en slaafsche gevoelens in te kloppen: en ook

ook om van hen huigchelaars en veinzaarts te maken, die door eene flaaffche vreeze bezield, zich wel en gehoorzaam gedragen, zo lang zij begrijpen onder een onmiddelijk opzigt te zijn; maar het *hart*, waaruit de wijze SALOMON zegt, dat de uitgangen des leevens zijn, en dat, boven alles dat te bewaaren is, behoed moet worden, en daar het dus wel voornaamlijk op aankomt; dit hart blijft onverbeterd.

Het is even eens als of men het bovenfte gedeelte, den top van een of ander onkruid met geweld afrukt, zonder de diepgefchooten wortels met beleid naar te fpeuren, om ze mede voorzigtig uitteroeien.

Harde en wreede flagen zijn geene gepaste verbeterings-middelen voor den redelijken mensch; zij zijn der menschlijke natuure geheel onwaardig. Er zijn andere, menschwaardige ftrafmiddelen, die door verftandige Schoolmeesters in de fchoolen met vrugt kunnen worden gebezigd, om de kinderen van het kwaad af te fchrikken, en tot eene gewillige betragting hunner pligten op te wekken en aan te fpooren.

Vraagt men nu, welke deeze middelen zijn? Welaan! — ik zal 'er hier eenigen met onderfcheiding, en als 't ware, met den vinger aanwijzen: eene nauwkeurige opgaave van alle mogelijke en bedenklijke ftraffen en belooningen zal men hier voorzeker niet verwagten: want zodanig eene onderneeming, indien die al eens mogelijk ware, zoude niet flegts voor Opfteller en Leezer lastig, maar ook een werk van eenen verbaazend langen

adem zijn. Want wie begrijpt niet, dat een verstandig Meester eener welingerigte schoole, die gewoon is, alle zijne leerlingen met oplettendheid te behandelen, en, dienvolgens, van hen geacht en bemind wordt, een genoegzaam onoverzienlijk ruim veld heeft, om eene verbazende reeks, zo wel van straffen als belooningen, naar bevind van zaaken, in zijne school te kunnen invoeren.

Ik zal hier, naar ik vertrouwe, voldoende beäntwoorden aan het voorgestelde oogmerk, wanneer ik in mijne volgende opgaave der straffen en belooningen, zodanig te werk gaa, dat elken Schoolmeester bij het allerminst nadenken, hieromtrent duidelijke aanwijzingen en wenken worden gegeeven, hoedanig hij zich, omtrent dit allergewigtigst stuk van zijn schoolbestuur, te gedragen hebbe.

OPZETTELIJKE AANWIJZING VAN MENSCHLIJKE EN MENSCHWAARDIGE STRAFFEN EN BELOONINGEN.

Is de inrigting eener schoole zodanig, gelijk ik hier voor bladz. 19 heb opgegeeven, zijn de zitplaatsen der leerlingen onderscheiden in twee afzonderlijke plaatsen, in die van zoogenaamde grooten en kleinen, of in meer en min gevorderden: en is 'er omtrent de banken der grooten, als ook omtrent die der kleinderen, ook nog op zich zelf eenig onderscheid; kan men, bij voorbeeld, in de laagste klasse, van de agterste banken worden bevorderd tot de eerste dier classe, en

en van deeze wederom, tot de agterste of laagste plaatsen der eerste classe, en dan van hier nog, tot de allereerste plaatsen: dan levert deeze schikking reeds van zelve een zeer gepast redelijk middel op, zo wel om te straffen, als om te beloonen.

De verplaatzing van eene laagere plaats naar eene meer aanzienlijke, is eene zeer gepaste en zeer eigenaartige belooning, voor vlijt en gemaakte vorderingen: en zoo ook is de terugzetting, van eene aanzienlijke naar eene lagere plaats, eene natuurlijke straf voor slofheid, verzuimenis, nalaatigheid en luiheid. —

Of deeze wijze van straffen en beloonen wel kragtig genoeg zijn zoude, om aan de bedoelde oogmerken te beantwoorden, zal men niet ligt in twijfel trekken, wanneer men de aangeboren eigenliefde, en de daar uit voortvloeijende, verstandig aangekweekte eergierigheid des menschen, in aanmerking neemt: en vooral, wanneer het onderscheid deezer plaatsen regt zigtbaar is, en nauwkeurig in acht wordt genoomen; als ook, wanneer de bevordering en de terugzetting op de regte wijze geschied, door een geächt' en geliefd' meester.

Verstandige en geoefende Schoolmeesters weten voorzeker, hoedanig zij zich hieromtrent behooren te gedragen: voor mingeoefenden nogthans zoude het welligt niet onaangenaam kunnen zijn, van eene dergelijke bevordering en terugzetting, hier een paar voorbeelden te vinden.

Willem, bij voorbeeld, een kind van

de laagſte bank der eerſte claſſe, maakt zeer goede vorderingen, zo wel in het leezen als in het ſchrijven; in dier voegen, dat de Meester oordeelt hem hooger op te moeten bevorderen: en dit geſchied niet ſlegts ter loops, maar in deeze gevallen, altoos met eene zekere plegtigheid.

De Meester namelijk maakt, agt dagen te vooren, na voorafgeëischte ſtilte, aan de geheele ſchool, opzetlijk bekend, dat 'er heden over agt dagen eene plegtige bevordering ſtaat te geſchieden, en wel met naame, dat WILLEM ... (en zo 'er meer zijn, dat die en die) van wegens zijne vlijtbetooning, en gemaakte vorderingen, verdient, voortaan op eene aanzienlijker plaats in de ſchool te zitten. — WILLEM verheugt zich, en wat is natuurlijker, dan dat WILLEM den heuglijken dag zijner bevordering reikhalzend te gemoete ziet, en zich in dien tusſchentijd voorbeeldig gedraagt: en dit is nog een voordeel te meer van deeze wijze van beloonen. De blijde dag verſchijnt, en WILLEM, iets meer dan gewoonlijk opgeknapt, ſtapt met eenen vrolijken tred naar ſchool. De Meester, het gebed met eene korte toeſpeling op de tijds omſtandigheden, eerbiedig uitgeſproken hebbende, eischt den naarſtigen WILLEM minzaam voor zich, op wien nu aller oogen zijn gevestigd, en die door den Meester wordt aangeſproken, op deeze of dergelijk eene wijze: „Braave WILLEM, uwe vorderingen in het leezen en ſchrijven, eisſchen, dat ik u eene plaats aanwijze, aanzienlijker dan uwe voorige, en overeenkomſtiger met uwe gemaak-

maakte vorderingen: kom! neem hier bezit van deeze uwe nieuwe plaats, en — zijt verder braaf en vlijtig!"

In talrijke fchoolen zal het zekerlijk het best zijn, deeze bevorderingen altoos zodanig in te rigten, dat 'er fteeds meerdere leerlingen te gelijk worden bevorderd. Want, (en dit wil ik hier eens vooral hebben herinnerd), alle plegtige zaaken verliezen altoos door eene te menigvuldige herhaling. Zullenze haare uitwendige aantreklijke bekoorlijkheid blijven behouden, hoe fpaarzaamer ze dan voorkomen, hoe beter.

Gerrit, een jonge uit die zelfde clasfe, waarin willem is bevorderd, begaafd met goede natuurlijke vermogens, maar — zeer onachtzaam: fteeds verftrooid — en fpeelziek; die, in gevolge van deezen aart, meermaalen met zijn lighaam in de School, maar met zijne ziel op Straat is, en die dus, zo wel in het leezen en fchrijven, als anderzints menigen bok fchiet, en in veelerhande zaaken, van wegens zijne onbedachtzaamheid, grove mispasfen begaat. Na herhaalde vrugtlooze herinneringen en waarfchuwingen, oordeelt de Meester het eindelijk goed, om hem terug te zetten, of hij welligt ook, door deeze krenking zijner eergierigheid, opmerkzaamer mogt worden.

De terugzetting, als een noodzaaklijk verbeteringsmiddel voor gerrit, nu heimelijk bij den Meester beflooten zijnde, wagt deeze flegts op eene gepaste reden, om zijn befluit te kunnen volvoeren. Gerrit's onbedachtzaamheid verfchaft den Meester weldra

eene genoegzaeme reden, en doet nu dat onweder, dat al lang boven zijn hoofd zich saamgetrokken had, met verschrikking losbarsten.

Onmiddelijk, na de eene of andere daad van GERRIT's gewoone slof- en onachtzaamheid, wordt hij ernstig opgeroepen; de Meester eischt nu gelijk voorheen, algemeene stilte, en hem onderscheidene staaltjes zijner onbedachtzaamheid, naar zijne bevatting, duidelijk onder het oog gebragt hebbende, zegt nu verder tot hem: „ GERRIT! lang, zeer lang heb ik u met leedwezen opgemerkt, en ook al dikwijls, gelijk gij weet, met een goed hart gewaarschouwd, — ik kan nu niet langer, ik gevoel mij volstrekt verpligt, om u terug te zetten, tot zo lang gij mij, door wel oppassen, zult bewijzen, dat gij weder verdiend verhoogd te worden. De plaats, welke gij weleer verdiend had, en die gij tot dus verre hebt bezeten, hebt gij u onwaardig gemaakt; zij is te hoog, zij is te aanzienlijk voor u; zij, die naast u hebben gezeten, maaken het alle veel beter dan gij. — kom, gij moet terug, en op eene min aanzienlijker plaats zitten, tot zo lang gij, door vlijt en wel oppassen, aanspraak op bevordering kunt maaken. Gaa! — neem uwe plaats in, en zet u daar naast hen, — die zekerlijk in slof — en nalaatigheid, met u lang niet gelijk staan, maar, met welken gij gelijk staat in kundigheid, niet tegenstaande zij nog zo lang niet hebben geleerd als gij."
Dit laatste bijvoegsel, moet vooral niet worden vergeten, door dien men anders, die

plaat-

plaatsen, op welke iemand terug wordt gezet, ook verachtlijk maakt in de oogen van hun, die op dezelven zijn gezeten, niet om straf, maar uit hoofde van hunne geringere vorderingen, die nogthans geëevenredigt zijn aan hunne vermogens, en aan hunnen leertijd.

Bij zodanig eene opzetlijke onderscheiding der gewoone zitplaatsen der leerlingen, zoude ik nu ook nog zeer sterk aanraaden, om twee afzonderlijke en zeer in het oog loopende banken in de school te schikken; eene bank van de hoogste eer, geschikt voor uitmunters in kundigheden en braafheid, en eene andere, die in de allergrootste verachting moest zijn.

Dat beide banken zodanig moeten geschikt zijn, dat de gewoone schooloefeningen daardoor in het allerminst niet worden gestremd: als ook, dat de eene bank op de aanzienlijkste, en de andere op de slegtste plaats der schoole moet gesteld worden, zijn zaaken, die van zelven spreeken.

Doch wel inzonderheid moet ik hier herinneren, dat alle strafoefeningen, waardoor de gewoone schoolverrigtingen afgebroken, en het onderwijs der kinderen belet wordt, niet goed zijn; want zulke straffen zijn regelrecht strijdig met het waare oogmerk van het schoolgaan der kinderen, het welk is om den kostbaaren schooltijd altoos wel te besteeden, en geen oogenblik, om vorderingen te kunnen maaken, ooit opzetlijk te verzuimen; en daar te boven zijn logge en luije zielen, met zulke straffen, die hun gewoon werk opschor-

 ten

ten, weleens gediend; en doorgaands wordt 'er in dien ledigen en werkloozen tijd, ook niet veel goeds gedacht: zo dat deeze wijze van ſtraffen, welligt, ook wel ſchadelijk voor het hart zoude kunnen zijn. —

Beide banken zoude ik met groote letters van witte olieverf doen pronken, de aanzienlijkheid der eene, en de verachtlijkheid der andere aanduidende; bij voorbeeld: BANK VAN VERDIENSTEN en BANK DER SLEGTEN.

De bank der ſlegten moest geſchikt zijn voor grove overtreders, die na herhaalde waarſchuuwingen zich ſteeds aan deeze of geene zwaare misdrijven hadden ſchuldig gemaakt; en de bank van verdienſte, gelijk gezegd is, voor uitmunters. De bevordering en verwijzing tot, en naar deeze banken, zo wel tot de bank van verdienſten, als naar die der ſlegten, moest niet ſlegts ter loops, maar ook even eens, gelijk de zo even aangewezen terugzetting, of bevordering, eeniger maaten plegtig geſchieden.

De bevordering tot de bank van verdienſte kon juist op dezelfde, of op eene dergelijke wijze gedaan worden, als op de zo even gemelde bevordering: en de verplaatzing naar de bank der ſlegten, kon, na genoeg, op dezelfde wijze worden verrigt, als de ſtraks voorgeſlagene terugzetting: het ſpreekt van zelf, dat de voorwerpen eenigzins anders moeten aangeſproken worden.

Hij, die van wegens zijn uitmuntend gedrag, wordt bevorderd tot de bank van verdienſte, wordt door den Meester op deeze of dergelijk eene wijze aangeſproken.

„ Kom

„Kom, braave Leerling! — de Meester neemt hem minzaam bij de hand,) — door uw vlijtig en braaf gedrag, hebt gij u de grootfte eer, hier in deeze Schoole verworven! hier, deeze aanzienlijke Bank van verdienfte, zal nu voortaan uwe gewoone zitplaats zijn. Bezit dezelve, met eer en met roem; wagt u dat gij u nimmer deeze plaats onwaardig maakt, en dat ik u ooit weder van dezelve zoude moeten afzetten. Neen, zijt altoos braaf en vlijtig, en daar nu alle uwe Medeleerlingen met achting op u zien, zo wees voor allen een voorbeeld van gehoorzaamheid, van naarftigheid en deugd." — —

Tot een ftaal van eene gepaste verwijzing, naar de verachtlijke bank der flegten, moge het volgende voorbeeld dienen.

Leendert, een Jonge, die een flegt hart, maar een vlug verftand heeft, wordt dikwijls befchuldigd, van dit of dat flegt ftuk, dat 'er bedreven is, en waar van men den daader niet kan ontdekken. Leendert, hier door, van tijd tot tijd ftouter wordende, vaart voort allerlei ondeugende ftreeken uittevoeren, fteeds listig genoeg zijnde, om de fchuld daar van, door leugentaal, van zich af te fchuiven, wanneer hij, door den Meester, daaromtrent ernftig ondervraagt wordt. Eindelijk wordt Leendert op de daad betrapt, en, door den hevigen fchrik, zeer ontfteld, bekent hij, na een fcherp onderzoek, alle zijne voorige fchelmftukken. De braave Meester, verontwaardigd over Leendert's wangedrag, beveelt ftilte, en Leendert, met eenen bijzonderen nadruk,

opgeroepen hebbende, zegt hij: — „ LEENDERT! — hoe toch waart gij steeds zoo onbeschaamd om mij, uw Meester, die het zoo goed met u meent, zoo goddeloos te bedriegen? Weet gij niet, hoe zeer gij *mij* al kunt bedriegen, dat 'er evenwel een *God* in den Hemel woont, die alles weet, en die alles ziet wat gij bedrijft? Hebt gij, toen uwe Ouderen u hier op School bestelden, mij niet bij handtasting beloofd, dat gij nooit, willens en weetens, eene van al die wetten zoudet overtreden, welke daar voor uwe oogen hangen, die ik u toen voorlas, en welker nut en noodzaaklijkheid ik u duidelijk verklaard heb? — Is dat nu woord houden? — Is uw gedrag bestaanbaar met die achting, welke gij mij, als uw Leermeester, verschuldigd zijt; volgends het tweede artikel van onze schoolwetten? Is dat mij, *in allen opzigte gehoorzaam zijn*, wanneer men mij, gelijk gij gedaan hebt, bij herhaaling voorliegt? — Foei, welk een ondeugend bestaan! — Zulk een ondeugende Jonge, gelijk gij zijt, verdient niet, dat hij langer bij mijne andere brave Leerlingen zitte; het verstrekt hen tot oneer, naast een knaap te zitten, die zulke slegte daaden uitvoert, en daarbij zo onbeschaamd kan liegen. Och! het smert mij, dat ik mijne School onteerd zie. Ik moet, wil ik als een braaf en eerlijk man, regtvaardig handelen, u afzonderen van alle uwe brave medeleerlingen. Zie daar LEENDERT, — (de Meester brengt hem bij den arm naar de bank der slegten) deeze verachtelijke bank, *deeze bank der slegten*, is uwe regte plaats; het doet mij leed! — maar — dáár behoort gij. — Zet u daar neder; ge-

voel

voel nu deeze regtmaatige schande, als een gepast uitwerksel van uw slegt gedrag, tot zoo lang gij berouw en leedwezen zult betoonen over uwe zonde, en u genegen gevoelen, om vergiffenis te vraagen!!" — —

Het hart van LEENDERT moest al ten uitersten slegt zijn, wanneer hij, na zulk eene aanspraak, uit den mond van een achtingswaardig Leermeester, niet geheel ontroerd ware: en indien hij zich niet, onder het storten van een vloed van silte traanen, allersterkst bewoogen gevoelde, den waardigen Meester terstond, ootmoedig om eene gunstige vergeeving te verzoeken. — Dan, doet hij dit, betoon u dan ook barmhartig, Meester; vooral wanneer het de eerste keer is, dat hij naar de bank der slegten wordt verweezen zeg dan tot hem, met eenige zigtbaare blijken van aandoening: „LEENDERT! — uw geval treft waarlijk mijn hart zeer gevoelig: ik heb waare liefde voor alle mijne Schoolkinderen, zo lang zij braaf zijn, en met een hartlijk leedwezen beschouwe ik hen, wanneer zij ondeugend worden. Gij vraagt vergiffenis, gij belooft het nooit weder te doen, en braaf te zullen zijn: meent gij dat van harten, LEENDERT?"—LEENDERT zegt, ja! lieve Meester, wel regt van harten! — „ Welaan, verlaat dan die verachtlijke plaats, en kom hier! — daar zat gij, toen gij ondeugend wierd, en deeze braaven zaten naast u. Ziet mijne kinderen, (dus zegt de Meester tot allen,) hier is LEENDERT, wagt u allen zorgvuldig voor zijn misdrijf, hij heeft berouw, en belooft plegtig voortaan

aan braaf te zullen zijn; ik neem hem weder als mijn Leerling aan: ontvangt gijlieden hem dan nu ook wederom als uw vriend, gelijk hij voorheen was. En gij, LEENDERT, beloof nu opentlijk, dat gij u voortaan steeds braaf zult gedragen!,, LEENDERT doet dit op zijne wijze, en met weinig woorden — en de zaak is afgedaan. —

Wat dunkt u, Leezer, en u wel inzonderheid Meesters, die het hart der kinderen kent? — zou zulk eene behandeling niet een zeer diepen indruk op het gemoed van LEENDERT maaken? Zou het gewigt, van zijn bedreeven kwaad, hem nu niet veel zwaarder hebben gedrukt, dan als of de Meester hem den rug, als 't ware, blaauw had geslagen? — En, welke goede indrukken kan, en mag men daar te boven niet, met goede redenen, vooronderstellen, dat zulk een tooneel noodwendig moet maaken, op de gemoederen van alle aanwezige Schoolkinderen? — En wie uwer weet niet, dat het steeds een hoofdvereischte is, om zodanige straffen te verkiezen, die niet alleen diepe indrukken maaken, op het gemoed van hen die gestraft worden; maar ook die geschikt zijn, om anderen te kunnen afschrikken?

Mogt LEENDERT zoo verregaand slegt zijn, van het andermaal zoo erg te maaken, dat hij verdiende, naar de bank der slegten verwezen te worden: het spreekt van zelve, dat hij dan niet terstond vrij gelaaten behoorde te worden, hoe dringend hij ook om vergiffenis verzogt, en hoe ernstig hij ook wederom beterschap beloofde.

En,

En, om hier tot uiterſten te komen, voor de derde reize, na dus overtuigende bewijzen van eenen geheel verdorven aart te hebben gezien, zou ik eenmaal bij de ſchande, ſmert voegen, en LEENDERT eens deftig den rug bezien, of met het dunne der roede zijne linkerhand zeer gevoelig treffen: en dit niets helpende, zou ik LEENDERT de School ontzeggen, en hem terſtond, met verachting, wegjaagen. Indien 'er nu aan LEENDERT's woonplaats geen meer Schoolen waren, en de omſtandigheden het vereischten, dat LEENDERT, die toch noodzaaklijk iets moest leeren, wederom naar dien zelfden Meester zoude moeten te rug keeren: dan zoude ik, Meester zijnde, na eene voorafgaande heimelijke afſpraak, met LEENDERTS Ouders, of Voogden, mij in het eerst weigeragtig betoonen, doch mij hebbende laaten overhaalen, zou ik opzetlijk bedingen, hem op geene andere voorwaarden te willen aanneemen, dan dat hij op de bank der ſlegten moest zitten; overëenkomſtig deezen onveranderlijken grondregel, *dat dáár, waar orde heerscht, alles op zijne eigene plaats moet zijn.* Doch, wanneer ik het hart der Kinderen wel kenne, en wanneer de Schoolmeesters, door eene vroege verſtandige behandeling, de achting en liefde hunner Schoolkinderen hebben weeten te winnen, dan zal geen Schoolmeester ligt in die onaangenaame omſtandigheid komen, een LEENDERT onder zijne Sehoolieren te zien. Waarlijk, en dit kan niet nadruklijk genoeg gezegd worden, van de achting en liefde der

der Kinderen voor hunnen Meester, hangt genoegzaam alles af; met dezelven kan een Schoolmeester alles, — alles doen, en zonder dezelven — niets.

Om der verscheidenheid wille, en om trapsgewijze straffen te hebben, zoude het ook zeer goed zijn, dat 'er in de School, twee zwarte plankjes, van eene maatige groote, op zeer in het oog loopende plaatsen, opgehangen werden: waar op, met krijt, eenige naamen leesbaar konden geschreven worden.

Deeze bordjes behoorden te dienen, om daar op de naamen van hun te doen pronken, die zich in het een of ander wel gekweeten, en eenig eerbewijs hadden verdiend; en om die der zodanigen ten toone te stellen, die het in het een of ander slegt hadden gemaakt, en wel voornaamelijk, ten aanziene van hun zedelijk gedrag. Boven het eerste bord moest, met witte olieverf, duidelijk geschreeven staan, EERBORD, en boven het andere, SCHANDBORD: de naamen moesten, geduurende eene geheele week, op de bordjes ten toon gesteld blijven, en de uitdelging opzetlijk, en ook eenigzints plegtig geschieden: voornaamelijk met ernstige waarschuuwingen voor hen, die op het Schandbord hebben gestaan, en voor die van het Eerebord, met betaamelijke loffpraken, en opweklijke aanmoedigingen, zo wel ten aanziene van hunne persoonen in het bijzonder, als ook met opzigt tot alle overige Leerlingen in het algemeen.

Aan hen, wier naamen, reeds verscheidene

rei-

reizen, op het Schandbord ten toone gestaan hebben, en aan welken men, ten deezen opzigte, eenige onverschilligheid bespeurt, zou men, bij eene volgende gelegenheid, in plaatse van ze op het Schandbord te schrijven, afzonderlijk eenige slagen met de roede op de hand kunnen toetellen, (waarvan, zie hier voor): of ook wel, en op het Schandbord plaatsen, en afzonderlijk met de roede straffen. Dat deezen, bij grovere overtredingen, veel ligter gevaar loopen, om op de Bank der slegten geplaatst te worden, dan anderen, zal niet verder behoeven herinnert te worden: als ook dat de zodanigen, welker naamen meermaalen op het Eerebord hebben gepronkt, bij het een of ander misdrijf, om die rede, welke dan ook uitdruklijk moet gemeld worden, ligter vergiffenis erlangen; want wanneer men, door eene aanhoudende braafheid, den een of anderen misslag kan uitdelgen, dan is deeze bewustheid, natuurlijk een spoorslag te meer, om 'er zich op toe te leggen, aanhoudend braaf te zijn.

Ik zou deeze inrigting, met het evengemelde Schandbord zeer verre verkiezen, boven dat strafmiddel, in veele Schoolen gebruiklijk: van naamelijk de overtreders, op eene zekere plaats der Schoole, persoonlijk ten toone te stellen, het zij met een paar, van papier gemaakte Ezelsöoren op het hoofd, of met een Schandbrief op de borst, waar op hun misdrijf, met groote Letteren, uitgedrukt staat, het zij *luiaart*, — *leugenaar*, — of wat het anders zij.

Dee-

Deeze wijze van ſtraffen verdient, dunkt mij, zeer afgekeurd te worden; niet alleen om dat deeze benaamingen, die niet zelden en meermaalen vrij lang ook buiten de School nagedreeven, en wel eens voor altoos bijnaamen worden, en tot krakeelen en kibbelarijën dikwerf aanleiding geeven, maar ook nog, om veele andere, en onderſcheidene redenen.

En wel vooreerst, dunkt mij, dat zulk eene perſoonlijke ten toonſtelling zeer geſchikt is, om de *ſchaamte*, die wezenlijke deugd, en dat ſchoone ſieraad in kinderen, te doen afneemen.

Ten anderen, komt het mij voor, dat zulk eene ten toonſtelling, te veel aanleiding geeft, tot zodanige bewegingen in de Schoolen, die niet paſſen. Immers het gevolg, het natuurlijk uitwerkſel eener dergelijke vertooning is, dat hij die vertoond wordt, door alle Leerlingen bekeeken, en dan — uitgelagchen wordt: hier door gaat, niet alleen voor den vertoonden, en bekijkers, veel tijd nutloos voor bij, maar het legt dikwerf, zeer natuurlijk, den grondſlag, tot haatlijke oneenigheden, booze wraakneemingen, en verfoeilijke vegtpartijen. Want niets is natuurlijker, dan dat zij onder den hoop, die den vertoonden geen goed hart toedragen, — (en ook hier in het kleine, in de Schoolen, heeft een ieder, gelijk de volwasſenen in het groote, in het gemeene burgerlijke leeven, zijne vrienden en zijne vijanden, —) nu hun best doen, om den vertoonden uit te lagchen, en, is het mogelijk, heimelijk te tergen. De ten toon-

toongestelde dit zodraa niet bemerkende, neemt zich voor, hen deeze tergerij wel eens, bij gelegenheid, betaald te zullen zetten, en zie daar den grondslag tot haat, nijd, enz. ———

Al redenen genoeg, dunkt mij, om deeze slegte wijze van straffen in de schoolen, volstrekt afteschaffen, en de zo even aan de hand gegeevene, betere en onschadelijke wijze in derzelver plaats intevoeren.

Met de tot hiertoe opgegeevene straffen en belooningen, zal elk verstandig Schoolmeester zijne school zeer wel in orde kunnen houden. Doch dewijl de natuurlijke log- en traagheid des menschen, bijzondere opwekkingen en opzetlijke aanmoedigingen, behoeft, zo behooren 'er in eene iedere school, ook nog zekere bijzondere aanmoedigende *belooningen* plaats te hebben, ter meerdere opwekking van vlijt en naarstigheid. En hoewel deezen, in eene groote menigte, door elk regtschapen Leermeester, die van zijne Leerlingen geacht en bemind wordt, zeer ligt kunnen bedacht worden; zo zal het nogthans ter volledige beantwoording aan het voorgestelde doel niet ondienstig zijn, dat ik hier nog eenige bijzondere opweklijke en aanmoedigende belooningen in de schoolen met onderscheiding aanwijze, als eene gepaste handleiding, om 'er zelv' meerdere te kunnen vinden.

AANWIJZING VAN EENIGE GEPASTE EN BIJZONDERE BELOONINGEN IN DE SCHOOLEN.

Elk menschenkenner weet, dat het met alle

menschlijke belooningen en eeretekenen zodanig is gelegen, dat derzelver innerlijke waarde op zich zelve niet altoos het wezenlijk bekoorlijke van dezelven uitmaakt; maar dat het bekoorlijke en treffende van dezelven, meestal, wel voornaamlijk afhange van onze denkbeelden, welke wij aan dezelven hegten. Immers, van hoe weinig innerlijke waarde is niet, een Ordenslint of eene geborduurde Ster; en hoe bekoorlijk en van hoe veel waardij zijn nogthans deeze dingen over 't algemeen niet, in de oogen van veele menſchen! —

Dit zoo zijnde, dan zal men het hier voor geene ongepaste herinnering houden, dat alle Schoolmeesters 'er ſteeds behooren op uit te zijn, om de uiterlijke en ſlegts denkbeeldige waarde hunner belooningen, zo veel zij immer kunnen, in de oogen hunner leerlingen te verheffen, en te doen inneemen, en ze vooral niet te doen verminderen, door eene onbedachtzaame verſpilling of onregtvaardige uitdeeling van dezelven.

Ten dien einde is het niets minder dan onverſchillig, dat de Schoolmeester ſteeds zorgvuldig lette, op zijne uitdrukkingen, zo wel op die van goed- als van afkeuring; en dat hij met zijne loftuitingen eerder ſpaarzaam, dan verkwistend zij. Wanneer de leerling zijnen pligt heeft betragt en alles goed is, dan behoort de uitdrukking, waarmede hem de Meester deswegens zijne goedkeuring betuigt, ſlegts eenvoudig te zijn, *het is wel!* — is het iets meer, — *het is zeer wel!* — *bravo!* — *regt goed!* — *bestig!* — *bij uitſtek wel!* —

of

of voortreflijk. —— En eveneens moet het ook met zijne afkeuring, en met de betuigingen zijner ontevredenheid zijn gelegen. b: v: —— *dat is niet goed!* —— *het deugt niet!* —— *dat kan zo niet!* — *dat is zeer slegt!* — *foei! hoe slegt is dat!* —— *daar is niets aangelegen!* —— *dat is zeer ondeugend!* ——

Omtrent deeze wijze van uitdrukken moet de Meester niet onachtzaam zijn; zij doen waarlijk veel af, wanneer de kinderen met voorzigtigheid aan dezelven gewend worden, en de graaden van derzelver goed- of afkeuring leeren kennen. Een *bestig!* of wel een *voortreflijk!* uit den ernstigen mond van een geächt en geliefd Meester, doet het hart van vreugde opspringen: en *een foei! hoe slegt is dat!* of een: *daar is niets aangelegen!* van zulk een Meester, zal, over het aangezigt van het eergierig kind, onfeilbaar een blos van schaamte verspreiden.

Doch, hoe veel, hoe verbaazend veel, een geächt en geliefd Meester, ook bij zijne leerlingen met woorden kan uitrigten, om hen tot vlijt en braafheid aantemoedigen, nogthans is het goed om bij deeze, somtijds ook nog daadelijke belooningen te voegen.

Ten dien einde vinde ik, behalven de reeds gemelde bevorderingen en eerbewijzen, de in zeer veele Schoolen plaats hebbende gewoonte zeer goed, dat de Meester, op de schriften der kinderen, deeze of geene tekenen prent, van goed- of afkeuring. Hier bij zou men nu ook nog kunnen voegen, als een spoorslag te meer, dat hij, die konde aantoonen, drie of viermaal, onmiddelijk agter elkan

kander, het hoogste teken van goedkeuring verworven te hebben, daarvoor een bijzonder briefje van verdienste zoude ontvangen.

Deeze briefjes, omtrent van een vinger lang, en, om der duurzaamheids wille, op bordpapier geplakt, moet de Meester altoos, om daardoor in de School geen tijd te verzuimen, in voorraad hebben; en dezelven zouden met deeze woorden kunnen beschreeven worden: *verdiend getuigenis voor het net schrijven.* Hij, die twee zulke briefjes had verdient, en ze den Meester terug gaf, diens naam werdt met het bijvoegsel, *voor vlijt*, voor eenige dagen, of voor eene geheele week, op het *Eerebord* geplaatst: en hij, die geduurende een half jaar, of geduurende drie maanden, de meeste briefjes van verdienste verworven had, dien konde men daarvoor de eer laaten genieten, geduurende de volgende drie maanden, te laaten zitten op de aanzienlijke *Bank der uitmunters*, mits het getal der verdiende briefjes vooral niet minder zij, dan drie; een minder getal zoude strijdig zijn met de achtbaarheid dier verhevene plaatse. ——

Op eene gelijke wijze zoude men het ook kunnen maaken met het beloonen van bijzonderen vlijt en braafheid, geevende daar voor insgelijks bijzondere briefjes, *van vlijt*, — *braafheid*, — enz. — Bij het geeven van deeze briefjes, moet ik hier evenwel herinneren, dat deeze wijze van beloonen, hoe goed in zichzelve ook, nogthans voor alle Schoolen niet geschikt is; zo van wegens het eenigzints omslagtige van dezelve, als ook, van wegens de sluikerijen, welke met deeze briefjens in

tal-

talrijke Schoolen kunnen bedreeven worden; waarop elk Schoolmeester, die het mogt geraaden vinden, deeze wijze van beloonen in zijne Schoole intevoeren, wel naauwkeurig te letten hebbe: behoorende, ten dien einde, wel te onthouden, of liever aantetekenen, aan wien, en hoe veel briefjes van verdienste hij aan een ieder heeft gegeeven. En dit verschaft zekerlijk nog al meer werks.

Het schrijven van zekere versjes op de schriften der kinderen, als eene aanmoedigende belooning in sommige Schoolen gebruiklijk, keure ik op zich zelven zeer goed; wanneer dezelve, ten aanzien van inhoud en poëzij, goed zijn. Gebrekkige verzen en slegte rijmelaarijen zijn altoos schaadelijk, en nadeelig voor de achting des Leermeesters; maakende hij zich hier door alleen, hoe goed ook in andere opzigten, wel eens bespot en belachlijk.

Zij, die op deeze wijze willen beloonen, behooren, of zelf een goed vers te kunnen maaken, of zodanigen van anderen te hebben: gebrekkig werk voldoet zelden of nooit aan het oogmerk, en is menigwerf van eene verkeerde uitwerking. Immers hebben kinderen een vers ter belooninge van den Meester ontvangen, dan port de natuurlijke zucht naar roem, hen eigenaartig aan, om deeze belooning, waar het te pas komt, aan een ieder te vertoonen: en ter meerdere beäntwoordinge aan het oogmerk, geeft men hen zelf daartoe steeds gelegenheid. Maar hoe deerlijk daalt nu de waarde deezer belooninge, wanneer zij bemerken, dat ver-

ſtandige lieden, onder het leezen de ſchonderen ophaalen, of zelfs wel het gebrekkig en armhartig vers des Meesters belagchen of verachten. Voorzigtige en doorzigtige menſchen zullen dit zekerlijk, in het bijzijn der kinderen, nimmer onmiddelijk doen; maar, — wie is altoos zoo voorzigtig? — en hoe weinigen zijn heromtrent zoo doorzigtig! —

Het verlof geeven aan de kinderen, ook al eene, in ſommige Schoolen, plaats hebbende belooning, of het ontſlaan der kinderen, vóór den bepaalden gewoonen ſchooltijd, om te mogen gaan ſpeelen, mag met opzigt tot eenige wel opgevoede kinderen, en onder zekere bepaalingen, misſchien wel niet geheel te verwerpen zijn: over 't algemeen nogthans kan ik deeze belooning niet wel aanbeveelen, doordien het mij toeſchijnt, dat dit verlofgeeven zeer geſchikt is, om deeze óf geene kinderen het ſchoolgaan, uit een verkeerd oogpunt, te doen beſchouwen, en hen het zelve meer te doen aanmerken als een last, dan wel als eene wezenlijke weldaad. —

Het uitlooven van zekere Eerprijzen, ook wel gebruiklijk, hoe goed op zichzelven ook, dunkt mij nogthans geene zeer gepaste belooning te zijn, om over 't algemeen in alle ſchoolen ingevoerd te kunnen worden.

Elk verſtandig Schoolmeester weet, gelijk ik ook reeds met opzigt tot het ſtraffen opzetlijk heb herinnerd, dat men in of bij het beloonen niet altoos bepaald alleen behoort te zien op het bedrijf, of op de beloonings-waardige daad op zich zelven; maar dat men wel degelijk te letten hebbe op de bijzondere

re omſtandigheden, natuurlijke vermogens, opvoeding, enz. — van den daader op zig zelve. Om deeze en nog meer andereredenen ſchijnt het mij toe, dat het uitlooven van zekere Eerprijzen, hoe zeer al in nuttige boeken beſtaande, en hoe goed ook in ſommige opzigten, nogthans aan te veele zwaarigheden onderhevig is, om algemeen als eene gepaste belooning in de Schoolen aangepreezen te kunnen worden.

Schoon men al onderſtelle, dat het fonds, tot zodanige prijzen, ſteeds overal ligt konde gevonden worden, in eene geringe weeklijkſche toelage van ieder ſchoolkind, het zij van een duit of oortjen, dan nog is de regtmaatige toewijzing van deeze Eerprijzen naar billijkheid en regt, aan zeer veele zwaarigheden onderhevig: zwaarigheden, die niet ligt uit den weg te ruimen zijn, en die, wanneer ze niet uit den weg geruimd worden, altoos meer nadeel dan voordeel voorſpellen. Dan, men onderſtelle eens, dat 'er op het fraaist en op het netst en fierlijkst geſchreeven ſchrift, een eerſte, en op het naastbijkomende een tweede Eerprijs worde geſteld: zal men nu deeze Eerprijzen naar waarde toewijzen aan de twee wezenlijk best geſchreeven ſchriften, dan immers loopt men gevaar, ja het kan niet misſen dat 'er veele, zeer veele mededingers hier zeer verongelijkt worden, die werklijk, naar hun doen, en naar hunne gelegenheid, en bijzondere omſtandigheden, wezenlijk belooning verdienden, en die nogthans

 al-

altoos agterblijven en nimmer een Eerprijs kunnen behaalen: men herinnert zich hier het geval van Klaas en Pieter.

Naar welk een rigtsnoer zal men nu hier te werk gaan? zal men de schriften beöordeelen naar de zielvermogens, — opvoeding, — gelegenheden, enz. — der verschillende schrijvers, zo als eigenlijk regt ware? — hoe verbaazend moeilijk zou dit niet zijn! ——! en de mogelijkheid van dien al eens vooronderstellende, hoe zal men zulks dan nog den kinderen kunnen beduiden, en den schijn van onrechtvaardigheid in hunne oogen vermijden?

In deeze of geene afzonderlijke Schoolen, van genoegzaam gelijksoortige kinderen, moge zulk eene uitlooving goed zijn; maar voor de schoolen in het algemeen, durve ik dezelve als eene gepaste belooning niet aanprijzen; zij geeft natuurlijke aanleiding tot haatlijke afgunst, en tot daaruit gebooren wordende verderflijke nijdigheid; en bluscht bij veelen veel eer den leerlust uit, dan dat ze dien aanmoedigt.

Doch, wanneer zoude ik deeze Verhandeling kunnen besluiten, indien ik op deezen voet wilde voortvaaren, en de ten deele reeds in gebruik zijnde belooningen hier verder opzetlijk toetzen, en volledig opgeeven, alle bijzondere en onderscheidene belooningen, welke door verstandige Schoolmeesters, in hunne welingerigte Schoolen, bij mogelijkheid zouden kunnen bedacht en ingevoerd worden? ——

Om dan de grenspaalen deezer Verhandelinge niet al te verre uittezetten, zal ik hier nog

nog kortelijk een paar goede raadgeevingen laaten volgen en dan eindigen.

Vooreerst: als een zeer goed en kragtig werkend middel, zo wel ter beteugelinge van den moedwil, als ter aanspooringe tot vlijt en braafheid, wil ik den waardigen Schoolmeesteren, bij het reeds voorgestelde, hier nu ook nog aangeraaden hebben, om met de verstandigste en ordentlijkste ouderen hunner schoolkinderen, waarvan zij weeten dat zij de opvoeding hunner kinderen gemoedelijk behartigen, somtijds naar de omstandigheden dit toelaaten, *gemeenschaplijk te handelen*, zo wel met opzigt tot het straffen als beloonen.

Hier door verstaa ik, dat de Meester kinderen van dergelijke ouderen, als eene bijzondere belooning, somwijlen een klein briefje van aanbeveeling aan hunne ouderen zoude kunnen medegeeven, waarin hunne braafheid geroemd en tevens verzogt werdt, hen hier voor het een of ander goeds ter belooninge te doen genieten.

En zo ook, in een tegenovergesteld geval. Als eene straffe zou de Meester den overtreder een dergelijk briefje kunnen medegeeven: inhoudende eene beknopte aanwijzing van het misdrijf, en een vriendelijk verzoek, om hem deswegens, of het een of ander gewoon of buitengewoon toegedacht vermaak te ontzeggen, of hem het een of ander gewoone goede te onttrekken; al zoude dit ook b. v. slegts bestaan in den *aart*, doch nooit in de *hoeveelheid* van spijs en drank; want door honger of dorst moet men kinderen nimmer straffen; en dan wel met uitdrukkelijke bijvoe-

ging der redenen, waaröm, en op wiens verzoek.

Dat zulk een medegegeeven onaangenaam briefje niet verworpen, maar altoos wel overgebragt worde, kan men ligt bezorgen, of anders zoude men dergelijke briefjes door anderen kunnen zenden. Nopens de goede uitwerking deezer edele en menschwaardige behandeling, zal men hier, naar ik vertrouwe, wel geen opzetlijk betoog verwagten: de verſtandige menſchenkenner zal aan dezelve geen oogenblik twijfelen.

Ten anderen, wilde ik hier nu ook nog in het algemeen opzetlijk aangepreezen hebben, een Jaarlijksch Examen, of een eenigzints plegtig onderzoek en Schoolviſitatie, aan ſommige plaatſen ook reeds gebruikelijk.

Op plaatſen waar dit niet in gebruik is, en daar de Schoolen onder geen onmiddelijk opzigt ſtaan, zou de Schoolmeester eenige achtbaare perſoonen daartoe opzetlijk kunnen verzoeken, om op zekeren dag van het jaar zijn School plegtig te komen bezigtigen; het zij b. v. eenige uit de ouderen zijner Leerlingen, twee of drie bij afwisſeling, benevens den Wijkpredikant; of op kleindere plaatſen of dorpen, de Predikant of Predikanten, met den Kerkenraad.

Bij dit plegtig bezigtigen der Schoole behoorde, of elk Leerling hoofd voor hoofd, naar zijnen rang en in zijne Clasſe, eenige blijken van zijne kundigheden en gemaakte vorderingen te geeven, of kortheidshalven zou dit ſlegts door eenigen kunnen geſchieden, die ten dien einde door iemand uit de pleg-

plegtige bezending willekeurig en volstrekt naar welgevallen zouden kunnen opgeëischt worden. Na zodanig een plegtig onderzoek, ten aanzien der kundigheden, moest nu ook een opzetlijk onderzoek volgen, omtrent het algemeen zedelijk gedrag der gezamentlijke Leerlingen; waar na een der achtbaare leden der bezendinge den Schoolmeester opzetlijk behoorde te vraagen, en waarop dan de Meester, met zekere tekenen van vergenoegdheid, over 't algemeen een goed getuigenis moest geeven, met bijvoeging dat sommigen, wel is waar, nu en dan nog wel eens struikelden (zodanigen zijn 'er altoos zelfs in de beste School) maar dat hij hoop had in het volgend jaar, geene redenen van klagen over iemand te zullen hebben. —

Om deezen grooten dag, overëenkomstig de aangebooren zinlijkheid der kinderen, in hunne oogen nog meerder luister bij te zetten, moest heden niet alleen alles, de Meester niet uitgezonderd, in zijn Zondagspak verschijnen, maar men zoude ook het Schoolvertrek op de eene of andere wijze eenigzins kunnen versieren, doch vooral niet te omslagtig.

Voor den leden der plegtige bezendinge, als ook voor den Meester, zou men eenige nette ruikers kunnen vervaardigen, die op een bord of mandje moesten aangeboden worden, door hem of haar, die naar waarheid, geduurende het geheele jaar, zich het best had gedragen; dat is, die de meeste briefjes van verdienste had gehad, wiens naam het meest op het Eerebord had gepronkt, of die

die op de bank der uitmunters het meest had gezeten. Wanneer het gebeurde, dat zulks bij eenigen gelijk ſtond, dan moest door het lot worden beſlist, wie de ruikers eigenlijk zoude aanbieden; en de overige lotgenooten zouden deezen alsdan, om toch ook met onderſcheiding opgemerkt te worden, ſtaatig kunnen vergezellen.

Het overige van deezen merkwaardigen dag moest geheel der vreugde worden gewijd, door zich ten dien einde in de ſchool onderling te vermaaken, en op deeze en geene verſnaperingen onthaald te worden; bekostigd, of door eene algemeene geringe toelage, hoofd voor hoofd, of liever uit eenig ander fonds; het zij, daar zulks gevoeglijk kan geſchieden, van *Kerks*, *Stads* of *Dorps* wege; het welk voor deezen een niet noemenswaardig bezwaar zoude uitmaaken, dat nogthans heerlijk beſteed werd.

Of zodanig eene inrigting op der leerlingen goed gedrag in 't algemeen, en op vlijt en naarſtigheid in het bijzonder, geduurende het geheele jaar, invloed zoude hebben, zal niet ligt in twijfel getrokken worden; vooral wanneer 'er eene ernstige bedreiging lag, dat zij, die zich ſlegt hadden gedragen, op dien plegtigen dag niet ſlegts opentlijk ten toon geſteld, maar ook van de algemeene vreugde zouden worden uitgeſloten. Welk een of ander, nogthans, maar zeer zelden of nooit behoorde te geſchieden: behoorende zij, die niet geheel ſlegt zijn, op belofte van berouw en beterſchap, kort voor dien tijd verſchoond en geheel gerust geſteld te worden; want

want wie weet niet dat men de natuurlijke eigenliefde der kinderen, zo veel en zo lang als mogelijk is, verschoonen, en hunne eergierigheid niet ligt opentlijk krenken moet. Als ook dat barmhartigheid en gunst te bewijzen, op niet geheel verdorven gemoederen, over het algemeen eenen dieper en heilzaamer indruk maakt, dan de stipste handhaving van het strengste recht. Voorwerpen gelijk een LEENDERT, moeten voorzeker, tot dat zij nadere blijken van beterschap gegeeven hebben, volstrekt uitgesloten worden.

Hier dunkt mij dat ik zeer gevoeglijk zal kunnen terug treden, uit dat ruime en hobbelige veld, waarin ik, naar ik meene, niet geheel onoplettend en met geduld, eene goede streek heb rond gewandeld. In hoe verre ik beäntwoord hebbe aan het gewenscht doel der maatschappije, in het aanwijzen *der beste theorie van straffen en belooningen in de schoolen*, laate ik geheel over ter beslissinge van bevoegde beöordeelaars.

Voor denkende Opvoeders en Schoolmeesters, meene ik, nopens dat gewigtig onderwerp, rijklijk genoeg gezegd te hebben; — mindenkenden zullen hier, vertrouwe ik, overvloedig aanleiding erlangen, om nopens hunnen gewigtigen post in 't algemeen, en nopens het verhandeld onderwerp in het bijzonder, volkomen aan het denken gebragt te worden: — en niet denkenden, indien het geöorloofd zij te vooronderstellen, dat 'er helaas! zulke Schoolmeesters zijn, en wanneer zij noch iets leezen, kunnen hier, nopens dat gewigtig deel van hun ambt, waarmede wij

ons

ons hier hoofdzaaklijk hebben bezig gehouden, zo volledig onderrigt worden, dat zij, onze hier gegeevene aanwijzing alleen letterlijk volgende, nimmer gevaar zullen loopen in dat gewigtig deel van hun schoolbestuur, als het straffen en beloonen is, grof mis te tasten; vooral dat zij niemand hunner Leerlingen ooit zullen mishandelen.

Mogt deeze Verhandeling immer het licht zien, — dan is mijne eerbiedige bede, dat God, de goedertieren Vader van het menschdom, de leezing van dezelve rijklijk moge zegenen, en dat zij iets moge toebrengen, ter hervorminge en verbeteringe der schoolen, die helaas! over het algemeen, eene groote hervorming en verbetering behoeven, zullen ze waarlijk beäntwoorden aan hun wezenlijk doel, en werklijk zodanige plaatsen zijn, alwaar kinderen, gebooren om menschen te zijn, *tot menschen* gevormd worden.

En Gij! aan wien het is toevertrouwd om kinderen tot *menschen* te maaken, bedenkt gemoedelijk, hoe gewigtig —— hoe zeer gewigtig uwe post is! — bedenkt dat Gij, en gij wel voornaamlijk, de grondleggers zijt van het volgend geluk of ongeluk der aan uwe leiding aanbevolen kinderen.

„ De jaaren der kindsheid en der jeugd „ zijn de zaaitijd. Daarin wordt de grond „ tot alles gelegd. Daarin worden haare ge„ neigtheden en de heerschende gesteltenissen „ van dezelven gekoesterd. Daarin vatten de „ hartstogten de eerste vonken, die nader„ hand in rijpere jaaren in vuur veranderen: „ daarin ontwikkelen zich de kragten van

„ den

„ den Geest, of worden onderdrukt en tot
„ eene altijdduurende werkloosheid bepaald.
„ Daarin ontstaan uitspruitsels der deugd of
„ ondeugd, die vervolgens nooit uitteroeijen
„ zijn. Met één woord, in de jaaren der
„ kindsheid en der jeugd geschied (genoeg-
„ zaam) alles, wat den mensch in het ver-
„ volg van zijn leeven, goed of kwaad, wijs
„ of verkeerd, deugdzaam of ondeugend,
„ gelukkig of ongelukkig maakt. En in alle
„ de volgende dagen des levens, gebeurt 'er
„ (bijkans) niets, waartoe niet in de teder-
„ ste jeugd de grond gelegd is. De daaden
„ en lotgevallen van den ouderdom, zijn
„ (veelal) niet anders dan de vrugten van
„ het zaad, het geen Ouders of Leermees-
„ ters in de jeugd zaaiden."

Oordeelt dan nu, ô gij Opvoeders en Schoolmeesters! hoe gewigtig de post is, in welken gij hier van God gesteld zijt; hoe veel 'er van den ijver en van de getrouwheid afhange, waarmede gij dien waarneemt! — Bedenkt eens, bid ik u te recht, met welke oogen de alziende God, die als een tederhartig Vader van alle kinderen, niets ernstiger wil dan alle zijne redelijke schepselen waarachtig gelukkig te zien, U moet beschouwen, wanneer Gij uwen gewigtigen post niet naar eisch waarneemt, en u hier aan ontrouw en pligtverzuim onbedachztaam schuldig maakt.

Stelt gij dan eenigen prijs op de goedkeuring van God, en op uwe daarvan afhangende eigene gelukzaligheid? — behandelt dan, de aan uwe zorg en opzicht toevertrouwde kinderen, op de allergemoedelijkste wijze! —

be-

bedenkt dat het ſchepſels zijn met eenen redelijken geest gebooren, en voor eene eeuwigheid geſchapen, maar geheel onkundig en onbedreeven: en welker waarachtig geluk grootlijks afhangt van uwe verſtandige leiding, en wijze ontwikkeling hunner redelijke vermogens. — Maakt ten dien einde een verſtandig gebruik van deeze Verhandeling, en van alle andere voortbrengſelen, waaruit gij, ter behoorlijke waarneeminge van uwen zwaarwigtigen post, eenig nut kunt trekken: en waarvoor Neêrlands menschlievende Maatſchappij: *Tot nut van 't algemeen*, zoo moederlijk zorgt.

Welk eene eer, welk een roem is het niet voor een waardig Leermeester, wanneer zijne leerlingen reeds mannen en vrouwen geworden zijnde, zich zijner dan nog met dankbaare aandoeningen herinneren, en niet anders dan ſteeds met waare gevoelens der diepſte hoogachting van hem ſpreken! — dat zij van God met kinderen gezegend zijnde, hartlijke gebeden, eerbiedig naar den Hemel opzenden, ter gunſtige verlenginge zijner dagen; op dat zij ook eenmaal nog hunne kinderen gerust en blijmoedig ter leidinge en beſtuuringe mogten overgeeven, aan de waardige handen die hen in hunne onbedreevene jongheid, zoo minzaam op den regten weg hebben geleid. Ja: — dat zij, wanneer het verganklijk deel hunnes braaven Leermeesters, reeds lang ten grave is gedaald, nog als grijsaarts, zijner in zegeninge gedenken; en zelfs, nu of dan, bij gepaste gelegenheden, zijner asſche noch eene ſtille traan wijden.

De

De verwerving van deeze eer, en van zulk een onuitwischbren roem, hangt volkomen van u zelf af, ô alle Gij Leermeesters! — Wel aan! — sticht u dan zelven, door eene gemoedelijke waarneeming van uwen gewigtigen post, en door eene verstandige, en minzaame behandeling van alle uwe Leerlingen, eeuwigduurende gedenktekenen in hunne harten! — gedenktekenen, die, van eene wezenlijker waarde zijn, dan de sierlijkste praalgraven der aanzienlijken en grooten; welker glans slegts voor een tijd schittert, hier, in dit kortstondig leeven! — terwijl de diepe hoogächting, en de dankbaare liefde uwer aangekweekte Leerlingen voor u, ô! waardige Meesters! — onafgebroken voorduurt, tot aan de andere zijde van het graf!

Bekoort U zulk een eer, zo voor, als na uw sterven? —
Welaan! volgt dan mijn raad, Gij zult z'u wis verwerven!
Gij zult, en dit gaat vast, door ieder wien gij leert,
Als vader zijn bemind, als meester zijn geëerd:
Zelf zal men na uw dood, met eerbied aan u denken,
En uwer assche soms, nog dankbre traanen schenken.

✡

Wohl dem Erzieher, der seinen Zögling zum Gefühl seiner Kraft kommen läst, und ihm für die Ehre empfindlich macht, alles thun zu wollen, was er thun kan.

Allgem. D. Bibl. B. 49. St. 2. bladz. 515.

ANTWOORD

OP DE

VRAAG:

Welke is de beste Theörie van Straffen en Belooningen in de Schoolen?

DOOR

ANTHONIE VAN DAM.

AAN WIEN DE

ZILVEREN EERPENNING

IS TOEGEWEZEN.

INHOUD.

De noodzakelijkheid van 't voorſtel bewezen.

De hoedanigheid van hem, die ſtraffen en beloonen zal.

Geringe misdaaden, hoe best te ſtraffen.

Zwaardere misdaaden.

De beste wijs om deze ſtraffen geducht te maaken.

De beste wijs om de gelegenheid tot ſtraffen te weeren.

De voornaamſte oorzaak van de wanorders in de Schoolen aangewezen.

Verſcheide behandelingen daar over getoetst.

De beste door een voorbeeld aangewezen.

Andere wijzen van ſtraffen getoetst, en daar uit bewezen, dat de aangetoonde voorbeelden de beste zijn.

DE BELOONINGEN.

DE
BESTE THEÖRIE
VAN
STRAFFEN EN BELOONINGEN
IN DE
SCHOOLEN.

AANGEWEZEN IN DEN BESTEN SCHOOLHOUDER.

De noodzaakelijkheid van 't voorſtel bewezen.

Allernuttigst was de vraag van de Maatſchappij, TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN, *over de verbetering van het onderwijs in de Schoolen*; maar van geen minder gewigt is deze., *over de beste Theörie van ſtraffen en belooningen*; eene vraag van het grootſte belang: want heeft de ondervinding gebreken in 't Onderwijs doen ontmoeten, hoe veele gebreken vindt men niet in deezen tak van 't Schoolwezen. Men ziet dikwils over beuzelingen de kinderen onbetaamelijk kastijden; en gelijk het eene onwederſpreekelijke waar-

 heid

heid is, dat de Onderwijzer, door deszelfs wangedrag, een gevaarlijk voorbeeld voor de Jeugd kan zijn, zoo onbetwistbaar is het, dat hij, in zijne wijze van ſtraffen, voor deze tedere kweekelingen ook aller gevaarlijkst zijn kan; gevaarlijk voor de zeden, gevaarlijk voor de oeffening van den Geest, en gevaarlijk voor den welvaart van 't ligchaam.

Welk eenen ſchadelijken indruk moet niet een Meester op de gemoederen zijner Leerlingen maaken, wanneer zij hem, met eene oploopende houding, uit zijnen ſtoel zien koomen, voorzien van eenen ſtok, of ander ſtraftuig, en dat hij, om dat men eens praat, of buiten 't boek ziet, of om dergelijke beuzeling, onmenſchelijk begint te ſlaan? wat indruk moet dit maaken? daar zij eenen man, die een voorganger in zachtmoedigheid en beſcheidenheid voor hun moet wezen, zodanig eenen rol zien ſpeelen? Worden de harten hier door niet met haat vervult? en leert men hun ingewikkeld niet, hunnen evenmensch om een misſtap, ook onvriendelijk en onbeſcheiden te bejegenen? Hoeveel nadeel de geduurige ſlagen op de vermogens van den Geest hebben, is gemakkelijk te bevroeden; immers worden de denkbeelden, die zich van tijd tot tijd moeten ontwikkelen, hier door uitgedoofd, en den jongeling word, behalven den moed, ook den lust benomen om zich te oeffenen; hij heeft de vrijmoedigheid niet, om aan zijnen ſtrengen Onderwijzer iets te vraagen, of durft over 't Onderwerp zijne gedachten niet laaten blijken, uit vrees van den bal mis te ſlaan; want, ſtaat de man zijn

hoofd

hoofd niet wel, dan ducht hij met reden eenige klappen; dit doet hem dan besluiten om liever weg te blijven, of zijn werk door anderen te laaten verrichten.

De straf is ook veeltijds niet geëvenredigd aan de misdaad, en word dikwils op de haatelijkste en onvoorzigtigste wijze verricht; waar door men de kinderen in 't gevaar brengt van ongelukkig te worden, voornaamentlijk door het slaan om 't hoofd, dat in de Schoolen al heel ligt gedaan word, zonder dat men bezeft, welke droevige gevolgen dit kan hebben; want zulke slagen geschieden meest in drift.

De Schoolplak is een instrument, waar aan men niet dan met afgrijzen kan denken; eene straf, die men eerder onder de barbaaren, dan bij beschaafde Christenen zou verwachten. De Turken hebben de wreede gewoonte, om hunne slaaven in 't hol van den voet te slaan; in de Schoolen doet men het den kinderen in de hand; ik zou welhaast durven vraagen, of dit wel veel beter is? Want kan men niet, door een ongelukkigen misslag, hun in 't gevaar brengen, dat zij de hand hun gansche levenstijd, nooit meer tot hunnen wil kunnen krijgen? Ik laat hier deskundigen oordeelen, hoe verre ik de waarheid spreek: Dan, hier van genoeg gezegd, ten bewijze van de noodzaakelijkheid van het belangrijk voorstel; ik gaa over tot de gewigtige taak.

De tweeledige vraag is: „ *Welk is de „ beste Theörie van ſtraffen en beloo- „ ningen in de Schoolen?*"

Om deze beste Theorie te vinden, moet men, gelijk alle anderen oeffeningen op goede gronden rusten, hier ook eenen grond zoeken, en wel in de hoedanigheid van den Perſoon, die de ſtraffen en belooningen zal ten uitvoer brengen.

Hoedanigheid van hem die ſtraffen en beloonen zal.

Deze behoort vooral een voorbeeld te zijn van deugd, vriendelijkheid en zachtmoedigheid, indien zijne ſtraffen of belooningen eenigen nutten invloed op zijne kweekelingen zullen hebben: volgens het ſpreekwoord: „ *Woorden wekken, maar voorbeelden „ trekken.*" Wanneer de Meester de liefde en achting zijner Scholieren heeft gewonnen, dan is hij niet alleen in zijn Onderwijs, maar ook in zijne ſtraffen en belooningen ver gevorderd. Immers is het natuurlijk, dat de mensch eenen hoogen prijs ſtelt op de achting en liefde van hem, voor wien hij die zelfde gevoelens heeft; en zullen dan de kinderen geen prijs ſtellen, op de achting en liefde van hunnen vriendelijken en zachtmoedigen Onderwijzer? zeeker ja; en zij zullen het reeds als eene ſtraf rekenen, wanneer zij waanen 's Mans gunst te verliezen, en eene Belooning, die voor hun te zien toe neemen.

De Jeugd denkt dieper dan men zich verbeeldt,

beeldt, en al wie zich zijne tedere Jaaren nog herinneren kan, en onder meer dan éénen Meester gestaan heeft, zal bij zich zelven wel kunnen nagaan, voor wien hij de meeste achting had; als mede de gronden, waaruit die achting voortkwam.

Wij zullen ons dan zodanig eenen voorbeeldigen Man voorstellen, en onderzoeken, welke voorbeelden van 'straffen en belooningen hij zal geeven.

's Mans goedäartige inborst heeft eenen weêrzin tegen de lijfstraf; hoe, zegt hij: zal de mensch, met eene verhevene redelijke ziel begaafd, als de redenlooze dieren door slagen moeten onderwezen worden? Zal ik den haat van mijne Leerlingen tegen mij verwekken, en hunne tedere zielsvermogens onderdrukken? zullen zij daar door tot reden gebragt worden? Neen; in plaats van hunne harten gedwee te maaken, verwenschen zij mij, misschien duizendmaal, onder 't gevoel van de smert, en bezondigen zich dus meer, dan te vooren; laat ik liever beproeven, hoe ver ik het buiten deeze verfoeiëlijke gewoonte kan brengen.

Eene bestendige deftige houding, die met zijne vriendelijkheid gepaart gaat, verwekt een ontzag, dat uit liefde en hoogachting gebooren wordt; en daar zijne oplettendheid niets ontsnapt, ontdekt hij, van tijd tot tijd, het karakter en de gemoedsgesteldheid van elk Schoolkind, waar naar hij zijne maatregelen weet te schikken.

Hij weet de Jeugd in te prenten: dat de School voor hun eene zegen is, ja, eene van

de

de grootste weldaaden, die zij in hunnen levenstijd genieten kunnen. Maar, wanneer zij in de School hunnen pligt niet betrachten, hun werk verzuimen, zoo dat zij hunne taaken moeten afwerken, terwijl anderen hunne uitspanningen genieten, om dat zij wel gewerkt hebben; dan is het eene groote schande, als een luiäard te moeten blijven zitten. Dit is het eerste, dat hij een Leerling bij deszelfs komst in de Schoolen voorhoudt, en hem bij tijden, als het te pas koomt, herinnert.

Praaten of Snappen.

Gebeurt het, dat 'er twee of meer aanhoudend zitten te snappen, na dat het hun reeds verboden is, dan moeten zij bij den stoel, op eenige tusschenruimte van elkanderen, tegen den wand staan; en gebeurt het meermaalen, dan moeten zij den volgenden speeltijd in de School blijven, om hunnen verzuimden tijd weder in te haalen.

Traagheid.

De Les op haaren tijd niet kennende, mag deeze ditmaal het voorrecht niet genieten, om met de andere Scholieren op te zeggen; en zo het andermaal gebeurt, moet hij blijven zitten, om zijnen verlooren tijd weder in te haalen; en dus mist hij zijne uuren van uitspanning. Dit wordt zoo lang herhaald tot dat hij op zijn tijd maakt met zijne lessen gereed te zijn; het welk eindelijk voorze-

zeker moet volgen: want het verveelt hem eerder, dan zijnen geduldigen Onderwijzer.

Onoplettenheid.

Een abuis, of een vlak op een schrift, kan bij een ongeluk geschieden, doch de Meester laat dit daarom niet ongemerkt doorgaan; maar toont 'er altoos een zoort van ongenoegen over, zijnen Leerlingen scherpelijk aanzeggende: dat zij oplettend moeten leeren worden; en bevind hij, dat 'er geduurige onoplettendheid plaats heeft, dan moet de Leerling zijn schrift zoo dikmaals over schrijven, tot dat hij een goed en zindelijk schrift voor den dag brengt; en hem wordt van zijn ander werk niets afgeslagen, al zou hij blijven zitten, als de anderen uitgaan; en loopt het wat grof, dan wordt hij met het schrift te pronk gezet, en moet in den speeltijd zijne zaaken verbeeteren, tot dat hij eindelijk zindelijker en oplettender op zijn werk begint te worden.

Alle zulke, en diergelijke kleine Schoolgebreken, zijn op deeze wijze in de kinderen gemakkelijk te verhelpen: want zij zijn nergens meerder voor bevreesd, dan dat zij van hunne vermaakelijkheden beroofd worden. Nu zullen wij zien, hoe het bij grovere misslagen gaan zal.

Vechten of Slaan.

Wanneer iemand gevochten; of geslagen heeft, moet hij op eene afgezonderde plaats staan in

de School, welke de *Strafplaats* genaamd wordt, en alwaar nooit anders een kind zit, maar die als eene schandelijke plaats wordt gehouden; de Schooltijd geëindigd zijnde, moet hij met dien geenen, dien hij geslagen heeft weder verzoenen; en de Meester brengt hem met weinige, doch verstaanbaare woorden, naar de bevatting der kinderen, de afschuwelijkheid van den nijd en wraakzucht onder 't oog; gebeurt dit meermaalen, dan moeten zij, na den Schooltijd, nog op die plaats blijven, en indien zij schrijven kunnen, word hun een voorschrift gegeeven, van dezen inhoud: *ik heb uit haat en nijd gevochten, en daarom word' ik gestraft.* Dit moeten zij dan honderd of meermaalen schrijven, naar bevinding van zaaken, eer zij mogen speelen.

Vloeken.

Een Vloeker moet terstond op de *Strafplaats* staan, en wordt, naar de omstandigheid van zijne misdaad, dus behandeld. Heeft hij eene ligtvaardige uitdrukking, van 't onweder, of iets dergelijks, gedaan, dan wordt hem, na den Schooltijd, een voorschrift gegeeven, als volgt: *Alle ligtvaardige uitdrukkingen van 't Onweder zijn zondig:* dit moet hij zoo veele maalen schrijven, als men begrijpt dat hij verdient heeft, of naar dat zijne uitdrukking van vloeken geweest is. Indien hij niet schrijven kan, moet hij op de *Strafplaats* zoo lang blijven staan na den Schooltijd, als overëenkomstig is met zijne misdaad.

Maar,

Maar, indien de naam van 't Opperwezen oneerbiedig wordt aangetast, dan moet de Vloeker ook op de *Strafplaats* ſtaan, doch met dit onderſcheid, dat hij een papier op zijnen borst heeft, met dit opſchrift: VLOEKER. Indien hij ſchrijven kan, wordt hem dit voorſchrift gegeeven: *Ik heb gevloekt, ô dat is ſchrikkelijk! ik word' billijk geſtraft.* Dit moet hij ook onder den Speeltijd ſchrijven, zoo veele maalen als hem opgelegd wordt. Onder den Schooltijd moet hij wederom op de *Strafplaats* ſtaan; en zoo lang hij onder die ſtraf ligt, 't zij één of meer dagen, mogen de andere kinderen, noch iemand wie het zij, hem toeſpreeken; zelf al vraagt hij iets, mag men hem niet antwoorden, maar hij wordt met een zoort van minachting behandeld. De ſtraf geëindigd zijnde, moet hij aan den Meester en de Medeſcholieren verzoeken om wederom in de oude Vriendſchap aangenoomen te worden.

De Leugen.

Die eene Leugen begaan heeft, moet een geheelen Speeltijd op de *Strafplaats* ſtaan; en indien hij ſchrijven kan, wordt hem dit voorſchrift gegeeven: *Ik heb gelogen; en de Leugen is ſtrafwaardig.* Dit moet hij, naar bevinding van de misdaad, verſcheidemaalen ſchrijven, eer hij mag uitgaan of ſpeelen.

Wanneer de Leugen opzettelijk, vuiläartig, en lasterlijk is, en ingerigt om iemand te beſchuldigen, of valſchelijk aan te klaagen, dan moet hij boven dien nog zijne gezegden herroe-

roepen, en verklaaren dat hij onwaarheid gesprooken heeft.

Steelen.

De Diefstal wordt even als het vloeken, heel ernstig behandeld. Hoe gering die ook wezen moge, is het eene hooggaande misdaad. Is 'er geld of iets dergelijks gestolen, dan moet de daader, met eene roede boven het hoofd, op de *Strafplaats* staan, onder den Schooltijd, en ook na dien tijd, zoo hij niet schrijven kan. Maar is hij een schrijver, dan moet hij, in de uuren van uitspanning, dit voorschrift schrijven, „ *ik heb een diefstal gepleegd, en word dus naar billijkheid gestraft.* De kinderen mogen hem, even als den Vloeker, niet toespreeken, zoo lang hij onder de straf ligt; en die over zijnde, moet hij, in 't openbaar, aan den Meester en de kinderen vergiffenis vraagen, en verzoeken dat het nooit meer gedacht worde.

De beste wijze om deze straffen geducht te maaken.

Dus handelt deeze Meester omtrent de misslagen zijner Leerlingen; en hij heeft daar bij nog dit voorrecht, dat hij zich zelven altoos gelijk is; hij is altoos dezelfde man, en in 't zelfde humeur: dreigt hij zijnen Leerlingen straf, of belooft hij hun belooningen, hij houdt onverzettelijk zijn woord.

Daar is niets schadelijker, dan van een beraamd plan af te wijken. Want heeft een Mees-

Meester de gewoonte, om de opgelegde ſtraf te verzachten, of om zi n woord niet te houden, zoo dat hij zich door zwakheden, verkeerd medelijden, als anderzins laat regeeren, dan heeft het weinig indruk, en de kinderen redeneeren haast bij zich zelven: „ ja, „ het loopt nooit zulken vaart; hij zegt het „ wel, maar hy doet het niet." Veelen verliezen zelfs voor zodanigen Meester hunne achting; daar, integendeel, wanneer de gedreigde ſtraf wordt uitgevoerd, dezelve voor hun gedugt wordt, en het gewenschte voordeel aanbrengt. Ik behoef zulks niet te betoogen; de ondervinding heeft dit, in alle Schoolen, genoeg geleerd.

De beste wijs om de gelegenheid, tot ſtraffen te weeren.

De brave Onderwijzer geeft ook een voorbeeld van ijver aan zijne Leerlingen; daar in, dat hij van hunne taak, ook altoos de zijne maakt. Nooit zal hij in die uuren, welke voor de Schooloeffening geſchikt zijn, iets voor zich zelven doen, maar altoos met de kinderen bezig zijn. Zijne oogen vliegen door de School, en niets ontſnapt zijne oplettenheid. Is het overhooren van de gewoone lesſen afgeloopen, dan gaat hij eens door de School wandelen, nu bij den eenen, en dan bij den anderen, om te zien hoe ver zij met hunne taak gevorderd zijn: doet deeze eens eene vraag, met betrekking tot de onderhanden zijnde taak, en ſpreekt geenen een woord van aanmoediging toe. En dus houd hij hun

gestadig aan het werk, en in eene behoorlijke stilte en geschiktheid; zoo dat 'er de gelegenheid, om straffe te moeten oeffenen, weinig voorvalt, en is dus, wanneer zulks gebeurd, zo veel te ontzagchelijker. Want, hoe minder men het eene of andere geval ziet gebeuren, hoe meerder indruk het zal maaken op de gemoederen; daar, integendeel, de gewoonte alles onverschillig doet worden. En daarom moet men dit wel degelijk in 't oog houden, om zelf de gelegenheid tot straffen, zoo veel mogelijk, uit den weg te ruimen.

De voornaamste oorzaak van de wanordens aangewezen.

Een Meester kan zelfs zeer dikmaals oorzaak zijn van de traagheid zijner kinderen, en van veele wanordens. Want, als men, zoo dra de lessen afgeloopen zijn, voor zich zelven begint te werken, of met de oogen in een boek valt, zonder dat men verder naar de kinderen omziet, of, 't geen nog onverantwoordelijker is, als men wat anders doet, terwijl de kinderen hunne lessen staan opte zeggen, dan moet daar wiskundig uit volgen, dat de kinderen denken: *Meester geeft op ons geen acht.* Straks beginnen zij te snappen, en hun werk te verzuimen; eindelijk wordt het geraas zoo groot, dat de man uit zijne ingetoogenheid ontwaakt, en voorts met geweld zoekt te verhelpen, het geene hij zelf door zijne onoplettendheid veroorzaakt heeft.

heeft, doch nu zeer bezwaarlijk, en nog gebrekkelijk overwint.

De Hoofdigheid.

Nu zullen wij eene schijnzwaarigheid uit den weg ruimen. Men zal vraagen: „hoe zal het de Meester maaken, met eenen baloorigen en hoofdigen Jongen, die de opgelegde straffe niet wil ondergaan, of zijne gegeeve taak van schrijven niet wil afwerken?"

De eerste oorzaak van de hoofdigheid kan dikwerf gevonden worden, bij den geenen die de straf zal uitvoeren: om dat men daar te schielijk toe kan overgaan zonder den Leerling tot de straffe te bereiden, door hem eerst te overtuigen, dat hij die verdiend heeft. Want zoo dra de overreeding plaats heeft, dan is 'er geene hoofdigheid meer. Is hij misnoegd, hij zal het op zich zelven zijn, om dat hij zelf de oorzaak van zijn ongeluk is. Maar indien zulks voorvalt, moet men dit dan door slagen overwinnen? ik antwoord: volstrekt niet; integendeel, hij zal nog hoofdiger worden; aanvaardt hij, door de veelheid van slagen, den opgeleiden arbeid, het gaat tegen het hoog op, en heeft geen de minste vrucht; hij blijft inwendig murmureeren, en beschouwt zijnen Meester, als een Man, die zoo driftig en kwaadaartig, als hij zelf hoofdig is. Behalven dit alles, zijn 'er voorbeelden van die half volwassene knaapen, die zodanig tegen de slagen verhard zijn, dat zij zich eerder half dood zouden laaten kloppen, eer zij aan de begeerte van den Meester

zouden voldoen. En treft men dan zulk een klant eens aan, dan wordt men op 't laatst met de zaak verlegen, en men moet, ondanks zich zelven, uitscheiden met kloppen; en dus wordt het een belachelijk schouwspel. Wat dan gedaan? De Meester mogt hem bij den arm neemen, en in een hoek plaatsen, tot dat hij aan den arbeid begint. Dit is ten minsten beter dan slaan. Maar het is niet voorzichtig; de knaap is hoofdig, en luistert na geene andere redenen, dan alleen naar zijne driften; en dus kon hij wel eens niet willen blijven staan, of loopt naar zijne plaats, uit balorigheid, zoo dra men den rug gekeerd heeft; en dan zit men met de zaak wederöm verlegen, door deeze twede onwilligheid; en zoo komt men in gevaar, om zoo driftig te worden, als hij hoofdig is; en 't gaat met den Meester en den Jongen van kwaad tot erger.

Maar, zal men vraagen: „ moet men dan „ met zodanig eenen knaap wat gematigder „ te werk gaan? " Neen, dat òok niet; wel voorzichtigheid gebruiken, eer men de straffe uitoeffent, maar, als 't geval daar is, dan geene matiging of lafheid betoonen, dat was de plank geheel mis; dan hadt hij den strijd gewonnen, en hij zou dat zelfde kunstjen meer probeeren en op nieuw gebruiken.

„ 't Is echter om ongeduldig te worden; „ wat moet men dan toch doen?

Wij zullen met onzen voorbeeldigen Schoolmeeester raadpleegen, en zien, hoe hij zich gedraagt.

PIE-

PIETER heeft zijne taak niet goed afgewerkt; hem wordt opgelegt om die te herdoen, en wel na den ſchooltijd. PIETER is hier gansch niet over geſticht; hij loopt knikkebollende naar zijne plaats, gooit zijne boeken op de tafel, dat zij 'er bijna overheen vliegen; valt driftig op de bank neder, leunt vervolgens met het hoofd op de hand, en maakt eene vertooning, als of hij nooit aan 't werk zou willen gaan.

De Meester, die zich zelven altoos gelijk blijft, gaat bedaard naar hem toe, en doet hem eenige vraagen, maar krijgt van zijnen hoofdigen knaap geen antwoord; eindelijk zegt hij: „ wel vriend! dewijl gij nu niet „ verkiest om te beginnen, zult gij 'er ook „ niet aan gaan, voor dat ik het verkies, „ gij moet maar in de ſchool blijven, tot dat „ uw taak voltooid is." Vervolgens neemt hij de boeken mede, en laat PIETER zitten.

PIETER komt eindelijk, na verloop van tijd, tot bedaaren. Zijne makkers ſpeelen; hij kan niet mede doen; want de taak is niet afgedaan. Hij zou wel willen beginnen; maar de boeken zijn weg. Hij ſlaat zijn verlegen oog naar den Meester; maar, die houdt zich zeer afgetrokken. PIETER begint te begrijpen: „ als de Meester uit ſchool gaat, „ dan kan ik de boeken niet krijgen. " Dus gaat hij eindelijk ſchoorvoetende naar den Meester; half weg blijft hij ſtaan. *Wel* PIETER! (vraagt de Meester) *wat wilt gij?* — het antwoord is, met half gebrooken woorden: „ ik zou verzoeken om mijne boe„ ken te mogen hebben. " *Waar zijn die?*

 — „ Mees-

— „ Meester heeft die weg genoomen.” *Waarom?*... Dit Waarom treft hem in ’t hart; hij weet wel *Waarom*: maar hij durft het niet zeggen; hij ſpeelt nu eenen anderen rol; de reden heeft bij hem plaats gekregen, en de overtuiging vliegt hem in ’t aangezicht; hij zwijgt: niet uit hoofdigheid, maar uit ſchaamte. Daar komen traanen voor den dag, traanen! die veel meerder waardig zijn, dan zulke, welke door ſlagen veroorzaakt worden. *Zie daar* PIETER! *daar zijn uwe boeken; gaa, werk de taak af, en toon nooit geene hoofdigheid meer, of daar zouden nog ergere gevolgen voor U uit voortkomen; gij ziet nu dat ’er niets mede te winnen is.*

PIETER wordt wat vrijmoediger, hij waagt het, of hij met een vleiend verzoek niet zou kunnen krijgen, ’t geen hij door hoofdigheid niet winnen kon.

„ Lieve Meester! (is zijne vraag) mag ik „ nu dit maal nog eens gaan ſpeelen, ik zal „ nooit meer hoofdig zijn? ” hij ziet den Meester ſmeekende en vriendelijk aan, in de hoop op een gunstig antwoord.

Een paar verſchrikkelijke oogen doen hem heel ſchielijk heenen druipen; hoe! durft gij nog van ſpeelen ſpreeken! „ geenzins vriend, „ (zegt de Meester) eerst de taak wel en „ goed afgewerkt; kunt gij die niet af in „ dezen ſpeeltijd, dan moet gij het overige „ in den volgenden afmaaken; had gij daar „ terſtond aan begonnen, dan was hij nu „ haast afgedaan; maar nu hebt gij door „ uwe hoofdigheid zelf uwe ſtraf verlengd; „ en dit moet gij nu ook gevoelen; als gij

„ mij

„ mij lief had, PIETER, dan zoudt gij zoo
„ ſtout niet zijn.

PIETER ziet dat het niet anders zijn kan; hij werkt zijne taak af, en wagt zich in 't vervolg: want hij ondervindt dat hij wel met een goed, doch tevens met een onverzettelijk man te doen heeft. Dus handelt deze Meester in 't geval van hoofdigheid, PIETER kon het daar niet mede winnen; en daarom ging hij aan het vleien: en 't een kon hem zoo min baten als het andere; dit moet ook zoo wezen, of alles is bedorven.

Hier zien wij nu de meest voorvallende Schoolmisdaden geſtraft, en eenen genoegzaamen regel, hoe zich in alle anderen te gedraagen; niet door ſchadelijke ſlagen, die altoos, hoe die dan ook mogen uitvallen, aan de eene of de andre zijde, ſchadelijk zijn, het welk reeds genoeg betoogd is; maar overeenkomstig met de reden en de billijkheid, 't welk altoos de beste gevolgen moet hebben. Men kan deze ſtraffen zwaar, of ligt maaken, naar de omſtandigheid zulks aan de hand geeft, 't zij dat de overtreeders 'er mede ſpotten als anderzins; in 't eerste geval kan men, door de verlenging van de ſtraf, den ſpotlust wel verdrijven.

Men heeft zomtijds de gewoonte, om de kinderen tot hunne ſtraf iets van buiten te laaten leeren, en in de ſchool te houden, tot dat zij het kennen; doch dit is zeer nadeelig; want als zij het niet vlug genoeg kunnen leeren, dan wordt de ſtraf te lang, naar evenredigheid van de misdaad, en 't begint den Meester dan zoo wel, als den

Leerling te verveelen; zoo dat hij eindelijk, als hij ziet dat de knaap het niet leeren kan, genoodzaakt is hem te moeten ontslaan; hij wijkt dus van zijn plan af, en kan zijn woord niet houden. Ook raaken de kinderen dan te veel ten achteren, met hunne andere zaaken, om dat men de harsenen te veel gevergd heeft.

De kinderen aan hunne schooltaak te zetten, bij wijze van straffe, 't zij door het opgeeven van sommen, of iets dergelijks, is ook niet raadzaam, behalven alleen in het geval, wanneer zij verzuimd hebben, den door hen als dan verzuimden tijd te laaten inhaalen; dat is natuurlijk; maar in geval van andere misdaden niet: want dan zou men dat geene, 't welk voor hun een zegen is, als eene straf doen voorkomen. Beter is het dan, hun te laaten schrijven; zoo als men in de voorbeelden van 't *vechten*, *vloeken* enz: gezien heeft; dan verwijten zij zich zelf telkens hunne misdaad, en omdat hunne taak altoos de zelfde blijft, is het een lastig werk, en wordt dus eene gevoelige straf.

Den kinderen hunne spijs te onthouden, zoo als in zommige kostschoolen gebruiklijk is, is ook niet raadzaam; want dan vallen zij in het denkbeeld, dat het uit belang geschied; en wanneer de Meester verdacht is van eigenbaat, of drift, of nijdigheid, of iets dergelijks, dan is alles vruchteloos.

De straffen, welke wij door onzen Schoolmeester zien uitoefenen, hebben niets van alle deze zwarigheden in zich, en kunnen in alle

alle Schoolen, hoe die dan ook mogen ingerigt wezen, worden geoeffend; en dus achten wij dit gedeelte van het voorstel afgehandeld, en gaan over tot het tweede lid van 't zelve; namelijk:

DE BESTE THEORIE VAN BELOONINGEN.

De onpartijdigheid in acht te neemen.

Dit is van geen minder gewigt dan het eerste: want hier zijn ook verscheide klippen te vermijden, die, wanneer men dezelve niet in acht neemt, van zeer nadeelige gevolgen zijn kunnen. Vooreerst komt hier in aanmerking de Onpartijdigheid. Even gelijk in het straffen geen Meester, zich door zwakhedens van verkeerd medelijden als anderzins, moet laaten regeeren; even zoo zorgvuldig moet hij zich wachten, in 't stuk van beloonen; dat hij zich, om dat het eene kind wat lieftaliger voorkomen heeft dan het andere, of om dat het van eene aanzienlijke Familie is, niet laat verstrikken; want beginnen de Leerlingen zulks te merken, dan redeneeren zij onder malkanderen dus: ,, Ja, hij is het beste kindjen, en daarom heeft hij den Prijs; ,, het kan mij niet scheelen, of ik een prijs ,, ontvang dan niet, want daar is geen eer ,, mede in te leggen; die bij Meester in een ,, goed blaadjen staat, die wint het." Daar bij wordt hij, die den Prijs heeft, hoogmoedig en verwaand, op gaven die hij niet bezit, of ten minsten, daar andere boven hem in uitmunten: en dus valt dan het geheele

werk in duigen; en 't was beter dat men in 't geheel niets gedaan had.

Geene verwijtingen te doen.

Wanneer het ook gebeurd, dat een kind een Prijs behaald, 't welk eenigen tijd te vooren om eene misdaad gestraft was, moet men zich zorgvuldig wachten, om dan te zeggen: „ dat is beter dan te schrijven, of „ op de strafplaats te staan:" want dan vermengt men het bittere met het zoete; ja, sommige kinderen, weetende dat het bij den Meester de gewoonte is, om zulks te zeggen, zouden schrikken om zich te doen uitmunten, en liever den prijs missen willen. Misdaden, wanneer die afgeloopen en gestraft zijn, moeten nooit meer gedacht of herinnert worden; dat is eene zeer slegte zaak.

Matigheid in de beloningen, noodzaakelijk.

Te veel, en te kort op elkanderen, prijzen uit te deelen, is ook niet goed; want dan wordt het eene gewoonte, en de Scholieren zullen 'er zoo veel eer niet meer in stellen, dan indien het zeldzaam geschied. In de verhandeling van 't eerste lid is reeds gezegd, dat hoe minder eene zaak gebeurd, hoe meerder indruk die geeft, dat de gewoonte alles onverschillig doet worden; en dit wordt door de dagelijksche ondervinding genoeg bewaarheid. Wanneer 'er dus eens of tweemaal 's Jaars Prijzen worden uitgedeeld, is het genoeg om 't gewenschte oogmerk te bereiken.

Geen

Geen tijd van belooning te bepaalen aan de kinderen.

Het is goed dat men de kinderen aanmoedigt, door hun te beloven dat 'er prijzen aan de meestgevorderden zullen uitgedeeld worden; maar het is gevaarlijk, hun den dag en den tijd te bepaalen, wanneer zulks geschieden zal, dewijl veelen zich dan niet eerder zullen bevlijtigen, voor dat het 'er omtrent aan toekomt. De ondervinding leert dit genoeg in de Schoolen, daar het gebruikelijk is, om zaturdags afrekening te houden; veelen beginnen dan niet eerder met vlijt te werken, dan Donderdags en Vrijdags, en veel al met dat gevolg, dat zij hunne taak niet hebben afgedaan; terwijl zij, integendeel, altoos in denzelfden ijver zullen voortgaan, indien zij wel weeten, dat 'er een tijd van belooning komen zal, maar niet wanneer.

Eén Examen niet genoegzaam, om een recht oordeel te vellen, over de kundigheden.

Als de tijd van belooningen daar is, heeft men de gewoonte, vooraf eene zoort van Examen te houden; men geeft dan de Leerlingen voorbeelden op in de Rekenkunde; men laat hun eens schrijven, of geeft hun iet anders op, in dien tak van Schooloeffeningen, daar zij dan aan zijn; hier toe neemt men maar éénen dag, en oordeelt men vervolgens daar uit, wie den prijs verdiend heeft.

Op-

Oppervlakkig beſchouwd, ſchijnt dit goed, maar wat dieper ingedacht zijnde, gaat de toets niet zeker. Het is immers eene waarheid, dat onze geesten altoos niet even vlug kunnen zijn; men kan zomtijds eene ſoort van vadzigheid hebben, of eene ſtompheid, daar men zelf de oorzaak niet van weet; dit wordt zelfs ondervonden in het ſchrijven, 't welk evenwel geen harsſenwerk is. De beste Meesters in die kunst zullen moeten bekennen, dat het den eenen of anderen dag merkelijk verſchilt, dat zij, of beter, of niet zoo goed, hunne letters kunnen maaken; het hangt 'er veel van af, hoedanig het lighaam, of de geest op dien tijd geſchikt zijn: en dit heeft zoo wel plaats bij de kinderen, als bij bejaarden. Dus kan het zeer wel gebeuren, dat, bij voorbeeld, HENDRIK de prijs behaalt, en, ondertusſchen, is JAN zoo vlug anders als HENDRIK, ja, hij behoeft hem zelfs in vlijt en bekwaamheid niets toe te geeven; doch op dien dag kan hij 't maar niet winnen, hij mag doen wat hij wil; zoo dat hij eindelijk, ondanks al zijn poogen, HENDRIK met den prijs ziet heenen gaan; dit grieft hem, en ſlaat hem in vervolg van tijd geheel ter neder. Daarom is het veilig, om tot het Examen twee dagen te neemen, en als men 'er drie toe neemt, dan werkt men nog veel zekerder.

De Leerlingen vrij te laaten werken.

De Leerlingen op de hand te ſtaan kijken, geduurende den tijd van het Examen, is niet raad-

raadzaam; de eene kan het verdraagen, en de andere niet, naar dat hij met meerdere of mindere vrijmoedigheid bezield is, voor al in het schrijven. 'Er zijn zelf Meesters, die, wanneer men hun op de handen ziet, niet in staat zijn eene enkele goede letter te zetten, vooral in het Plaatschrift, of de zoogenaamde staande hand. Men kan hen daarom eerst een regel of twee laaten schrijven, om te zien, hoe zij onderwezen zijn de pen te houden, en te zitten; maar wanneer zij hun prijsschrift beginnen, dan is het best, hun alleen en volkomen vrij te laaten werken.

Nog ééne klip zullen wij aanwijzen, en dan zullen wij onzen voorbeeldigen Schoolmeester weder op het Tooneel brengen.

Een prijs in eene classis niet voldoende, maar gevaarlijk.

Verscheide Leerlingen, van dezelfde School-Classis, worden geëxamineerd. WILLEM, die de vlugste en bekwaamste is, behaalt den Prijs: JACOB en CORNELIS zijn even vlijtig, ja zomtijds veel vlijtiger dan WILLEM; maar zij zijn niet met zooveel vlugheid en vatbaarheid door de natuur begunstigd; en wat zij ook aanwenden, zij kunnen zoo knaphandig de taak niet afwerken; en dus zien zij WILLEM bekroonen, en hunne vlijt komt niet in aanmerking; het gevolg hier van is, dat zij moedeloos worden, en trager om zich te bevorderen. Daarom is het de veiligste weg, om altoos drie

Prij-

Prijzen in elke Clasfis op te hangen; eene voor den bekwaamfte, en dan de andere voor die 'er het naast aan bij komen; dan blijft 'er altijd voor elk hoop over, om ook eens eenen Eerprijs te kunnen winnen.

Nu zullen wij zien, welk voorbeeld onze Schoolmeester zal geeven in zijne belooningen.

Hij heeft zijne Leerlingen verdeeld in vier Clasfen, waar van de eerste en tweede de laagste zijn; deze ontvangen nog geene openbaare belooningen; maar worden, alle vierendeelen Jaars, door hem geëxamineerd, en bekwaam gevonden zijnde, door 't gefchenk van eene mooije Prent, of iets dergelijks, in eene andere Clasfis overgebragt; met eene vriendelijke aanmoediging, dat zij hun best moeten doen, om in eene hoogere Clasfis op te klimmen, ten einde de eer te genieten, om naar de openbaare lauwrieren te kunnen dingen.

Daar moet altoos een onderfcheid wezen, om de Clasfen aanzien toe te brengen, en hier door de Leerlingen zoo veel te ijveriger en vuuriger te maaken om in eene hoogere Clasfis bevorderd te worden. Daarom wordt de eerste en tweede Clasfis nog niet openbaar geëxamineerd, om dat zulks eene eer is, die de derde en vierde Clasfis doen uitmunten; ook moeten de Prijzen naar den rang van elke Clasfis gefchikt zijn; zelfs de Prenten, die in de eerste en tweede Clasfis gegeeven worden, moeten verfchillen in waardij: en zoo vervolgens moeten ook, in de Derde en Vierde Clasfis, de openbaare Prijzen van geene gelijke waarde zijn.

Exa-

Examen in het schrijven.

De tijd van openbaare Belooning daar zijnde, examineert de Meester de Derde Classis in het schrijven, op deze wijze. Hij schikt zijne Leerlingen aan eene wel ingerichte tafel, voorzien van beste inkt, goed papier en wel versnedene pennen; vervolgens maakt Hij zoo veele lootjens, als 'er kinderen zijn, die naar den Prijs zullen dingen, welke hier twaalf in getal zijn. Allen in goede order, en op hun gemak gezeten zijnde, laat Hij hun eerst twee of drie regels schrijven, waar door zij als op den gang komen, en om aan de omstanders, 't zij de opzieners van zijne school, of andren, die dan bij die plegtigheid tegenwoordig zijn, te vertoonen hoe zij onderwezen zijn, de pen te houden als anderzins. Dit afgeloopen zijnde, neemt hij de schriften weg; (want deze dienen nog niet voor den Prijs,) en neemt Hij de lootjens, die alle genommerd zijn, van één tot twaalf, doet die in een zak, en laat hun elk een lootjen trekken, met last dat zij het verborgen moeten houden, en hun nommer wel bewaaren, om dat zij driemaal zullen moeten schrijven; en wanneer zij hun schrift voltooid hebben, moeten zij geen naam, maar de nommer onder het schrift zetten, op den kant, daar anders de naam, of ondertekening begint. Vervolgens wordt hun een uur, of zodanige tijd gesteld, waar in zij ordentlijk een goed schrift kunnen voltooijen; en de Meester gaat intusschen met het bijzijnde gezelschap, in een ander ver-

vertrek; laatende dus aan de kinderen hunne volkome vrijheid.

De tijd verloopen zijnde, laat men de ſchriften binnen haalen: en dus is het eerſte examen afgeloopen,

Op den tweeden dag, daartoe geſteld, doet de Meester wederom het zelfde, uitgezonderd dat 'er dan niet behoeft getrokken te worden: want elk heeft zijn Nommer bewaard; 't welk hij dan wederom als te vooren onder het ſchrift plaatst: wordende, na dat dezelve opgehaald zijn, elk nommer bij het zijne gelegd.

Eindelijk ſchrijven zij, op den derden dag, als te vooren; de ſchriften wederom opgehaald zijnde, word elk weder bij zijn nommer gelegd; dus heeft men dan van elk drie ſchriften. Uit elk van die drie wordt dan eerst het beste gekoozen; dus heeft men dan zeer nabij, van ieder een ſchrift, toen hij op het vlugſte was. Uit die twaalf beste ſchriften, word dan, door een of twee onpartijdigen, en des kundigen, geoordeeld, wie den prijs verdiend heeft, en men bevind dat Nommer 3, 7 en 9 boven drijven.

Daar op begeeft zich het gezelſchap naar het vertrek, daar de Leerlingen zijn, die dan nog in order aan de tafel zitten. Hij, die de uitſpraak doen zal, ordonneert aan hun, die No. 3, 7 en 9 hebben, op te rijzen; teekent hunne Naamen met hun Nommer op; en verklaart hun, dat, bij naauwkeurig onderzoek, gebleeken is, dat zij den prijs verdiend hebben.

De twaalf ſchriften, daar de uitwijzing op

op gedaan is, worden dan weder afgegeeven: elk zet nu zijnen naam bij het Nommer op het ſchrift, 't welk dan bewaard word, om bij een volgend examen de vorderinge te zien.

Hoe met het leezen te handelen.

Wat het lezen betreft, het is eene zeer hagchelijke onderneeming, om daar eene juiste uitſpraak over te doen: want als men de kinderen in 't openbaar laat lezen, dan zal wel een derde deel beſchroomd zijn. Men kan, om het gezelſchap te voldoen, en ook tevens om de kinderen daar aan te gewennen, elk eens laaten lezen, zoo veel als men denkt dat de tijd zal toelaaten, om ieder een beurt te geeven; en dan zal men dit gezegde bewaarheid vinden: „ De geest van „ vrijmoedigheid, om in 't openbaar te ſpree„ ken, is elk niet gegeeven. " Bejaarde lieden zelf, die dat gebrek hebben, kunnen, hoe zij zich daar tegen zoeken te wapenen, en hoe kundig zij anders ook zijn, dit niet van zich werpen; en daarom is het veiligst en best, zoo men al eene beſlisſing daar over wil hebben, zulks aan den Meester volkomen over te laaten; want de vrijmoedigheid, of beſchroomdheid, kan veel toebrengen, in het al, of niet vlug lezen; en de Meester kan daar 't best over oordeelen: want ieder goede Herder kent zijne ſchaapen. Maar een examen over de Taalkunde is van eene andere natuur, en zelf noodzaakelijk;

waarom, naa dat van de Rekenaars, daar een voorbeeld van zal volgen.

Examen in de Rekenkunde.

De leerlingen in de Rekenkunde moeten eene tusschenruimte, van 2 á 3 voeten van elkanderen zitten, zodanig, dat zij elkanderen niet over den schouder zien kunnen. Vervolgens doet de Meester hun eenige vraagen, en houd hen dus een klein half uurtje, of zoo lang het gezelschap zulks verkiest, bezig, om te laaten blijken, hoe zij in deeze en gene gronden onderwezen zijn. Daar op laat hij hun, even als de Schrijvers, ook lootjens trekken, en geeft hun dan een wel ingericht examen, waar van de 2de som iets zwaarder is dan de 1ste, de 3de weêr wat zwaarder dan de 2de, en zoo vervolgens, geheel geregeld bij trappen opklimmende; en belast hen, wanneer zij de Lei vol hebben, dezelve dan met hun Nommer, onder aan den kant gezet, binnen te zenden: dit word gedaan door iemand, die daartoe gesteld word, en die te gelijk toezicht heeft, of zij naar elkanderen kijken; wijders geeft hij hun een uur, of een ordentelijk bepaalden tijd, en gaat weder met het gezelschap in 't ander vertrek.

De Meester heeft eene Lijst in gereedheid, waar op hij van elk Nommer, na den afgeloopen tijd, eene naauwkeurige aantekening houd, als volgt:

De

	De 1e. Dag.	De 2e. Dag.	De 3e. Dag.	
No 1. gemaakt	3 Som.	2 Som.	3 Som.	
2 ——	2 ——	1 ——	4 ——	
3 ——	4 ——	3 ——	2 ——	9
4 ——	1 ——	3 ——	3 ——	
5 ——	6 ——	4 ——	5 ——	15
6 ——	4 ——	5 ——	2 ——	11

Hier blijkt nu, dat No 3, 5 en 6, de meeste fommen gemaakt hebben, en derhalven ook den Prijs verdienden: wanneer het nu gebeurd, dat 'er twee of meer gelijk in getal van fommen zijn, dan moeten die om den prijs trekken; doch die dan mis valt, krijgt eene verklaaring, dat hij bij looting zijn welverdienden prijs verlooren heeft, en anders geeft men hem ook een prijs, na dat zulks goedgevonden word, en de omftandigheden vereisfchen; dan zet men elks naam achter de Nommers op de lijst, en men handelt als bij de fchrijvers gezien is.

Wijders heeft elk ook in de School zijnen rang en zitplaats, naar evenredigheid van de bekwaamheid, die hij bij de examen heeft laaten blijken; die de meeste fommen gemaakt heeft, zit voor aan, en zoo vervolgens tot de minste toe; desgelijks ook met de Schrijvers, elk naar verdiensten.

Deze Reken-Clasfe kan men in tweën verdeelen, wanneer zulks vereischt word; in eene hogere en in eene laagere Rekenkunde, zijnde de eerste welke in de Stuurmanskunst, Meetkunst, Stelkunde of diergelijke geoeffend worden, en de andere de algemeene Koop-

 mans

mans Rekening; men doet zulks naar goedvinden en omstandigheid.

Examen in de Taalkunde.

Wanneer het nu voorvalt, dat men een Examen wil doen in de Taalkunde, dan heeft de Meester een korte schets, over de Grondregels van de Nederduitsche Taal, in den smaak omtrent, zoo als die over de Fransche Taal, bij WINKELMAN en anderen, gevonden worden; hier uit worden de kinderen bij beurten gevraagd, beginnende van den eersten tot den laatsten, dan weder van den laatsten tot den eersten, en dan eens uit het midden, doende elk evenveel vraagen, op de wijze als eene Cathechisatie.

De Meester heeft dan eene lijst, daar de naamen op staan der geene, welke geëxamineerd worden, en zoo dikwils 'er een niet kan antwoorden of verkeerd antwoord, word 'er een schreefjen achter zijn' naam gezet: dan geeft de Meester hun tien à twaalf woorden op, welke hij telkens zeer langzaam en duidelijk afroept; deeze moeten zij schrijven, of hij dicteert hen vijf à zes regels voor, zonder hun te zeggen waar de Comma's of puncten moeten staan, dewijl zij die daar zelfs bij moeten plaatsen; die wat verder heen zijn, laat men zelfs een opstel maaken: dat afgeloopen zijnde, moet elk zijn Naam onder dit proefschrift zetten, en dan word 'er gezien hoeveel fouten elk in spelling, woordenschikking en zinsnijding gehad heeft, en voor elken misslag, word 'er

op

op die zelfde lijst een schreefjen bij den naam gezet; alle vierendeel Jaars word dit Examen in de School verrigt, zoo men wil, ten overstaan van één of meer leden van de Opzichters van de School, of men vertrouwd het den Meester alleen toe, na dat zulks goedgevonden word; de aantekeningen van de fouten worden, zoo als aangetoond is, op die zelfde lijst gedaan: de tijd van openbaar Examen daar zijnde, word die lijst, als alles afgeloopen is, ook overgegeeven, en dan word 'er gezien wie de minste schreefjes achter zijn' Naam heeft, en deeze heeft dan in die vier Examens ook bepaald de minste fouten gehad; deezen laat men dan ook om eenen prijs trekken, of men geeft 'er hem een naar goedvinden.

Deze Examens kunnen van de twee hoogste Classen te gelijk genomen worden, en men heeft hier een' genoegzaamen regel, hoe in andere wetenschappen te handelen.

Wanneer nu deeze Examens afgeloopen zijn, dan worden de Prijzen in den daar op volgenden schooltijd, voor het aanzien van alle de kinderen afgegeeven, met eene gepaste aanspraak: en de anderen worden aangemoedigd, om ook door den tijd zulke lauweren te mogen plukken.

Alle de Prijzen welke wij nu hebben zien behaalen, worden bestempeld met den naam van: *Prijzen van Verdiensten* of bekwaamheid. Maar dan is 'er nog eene, en deeze draagt den naam van *Prijs van Vlijt en IJver*.

Prijs van Vlijt en IJver.

De Meester, die eene Naam-Lijst heeft van alle de Schoolkinderen, zet bij elk, zoo dikwijls deeze om zijne achterzijnde taak of les, om dat die niet goed afgewerkt of verzuimd was, heeft moeten nawerken, een schreefjen: zoo dat men dan duidelijk zien kan, wie zulks het minste, of in 't geheel niet heeft behoeven te doen: deeze worden door eene vriendelijke en aangenaame aanspraak verder aangemoedigt, en trekken dan na verscheide van die Prijzen, of zij ontvangen elk eene fraaie Prent, waar onder de naam van den Prijs met groote letters gedrukt staat.

Hoe gering deeze Prijs dan ook in waardij moge zijn, hij zal aangenaam zijn, wijl de bezitter daar eene eer in stellen zal, en wanneer dit zomtijds eens bij verrasfing word uitgevoerd, kan het van zeer goede gevolgen zijn; want op deeze Prijs hebben alle de School Clasfen betrekking.

Hier zou men kunnen fluiten; maar op dat 'er niets zou overblijven, zal ik nog eene zwaarigheid uit den weg trachten te ruimen: deeze kan weinig voorvallen, om dat een Leerling van de hoogste Clasfis zelden zoo lang op de School blijft, maar echter is het mogelijk.

De overtreffende Prijs.

Wanneer iemand de hoogste Prijs twee of drie

drie maalen agter elkanderen behaald heeft, dan is hij in ſtaat om den moed van de anderen naderhand neder te ſlaan; zij zouden kunnen denken: zoo lang die 'er is, hebben wij geen kans. Om dit voor te koomen, kan men zoo eenen aanzeggen: dat ingeval hij zich naar verwachting zoo blijft bevlijtigen, als hij tot heden gedaan heeft, men hem bij zijn vertrek nog een gedachtenis geeven zal, zijnde de *overtreffende Prijs*: maar dat 'er, dewijl hij nu driemaal den hoogſten Prijs gehad heeft, voor hem niets meer overſchiet dan die te verdienen.

Hem niets te belooven is niet veilig, want mogelijk liet hij dan de wieken zakken, denkende: daar is niet meer te haalen; ik ben nu ver genoeg; en veele woorden tot zijnen lof te uiten, bij den laatſten Prijs, is niet raadzaam, want dan zou hij verwaand en opgeblaazen kunnen worden; eene betaamelijke eerzucht is goed, ja zelfs noodzaakelijk: want als iemand onverſchillig is, of hij gelaakt dan of hij gepreezen wordt, kan men volſtrekt niets van hem maaken; daarom mag men zelf eene betaamelijke eerzucht wel in de kinderen voeden: dit doet men reeds door de belooningen, maar men moet in deeze met omzichtigheid te werk gaan.

Dus zien wij dan door dezen voorbeeldigen Meester de Schoolmisdaaden geſtraft, en de verdienſten beloond. Heb ik aan het oogmerk der Maatſchappij voldaan, eene betaamelijke en geoorloofde eerzucht zal zich zeeker geſtreeld vinden; maar het zal niet op-

we-

wegen kunnen bij de genoegens, dat ik eene Schilderij heb mogen ophangen; *tot nut van 't Algemeen.*

Die op de beste wijs kan straffen en beloonen
Ziet, met de beste vrucht, zijn deugdzaam werk bekroonen.